

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra geografie

Bakalářská práce

Analýza volební účasti v zemích Evropské unie ve volbách do Evropského parlamentu

Vypracoval: Antonín Kalus

Vedoucí práce: Mgr. Michal Vančura, Ph.D.

České Budějovice 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě, fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 24. dubna 2024.

Datum:

Podpis studenta

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat panu Mgr. Michalovi Vančurovi, Ph.D., za vedení mé bakalářské práce, za jeho ochotu, cenné rady a podněty, které mi poskytl a za čas, který mi věnoval.

Anotace

Tématem této práce je Analýza volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v zemích Evropské unie. Cílem práce je zpracování databáze volební účasti dle regionu NUTS a následné vyhodnocení vybraných faktorů. Práce je rozdělena na dvě části, a to teoretickou a analytickou.

Teoretická část se věnuje pohledu na volební geografii a volební účast. Důkladněji pak rozebírá faktory, které volební účast ovlivňují. Analytická část je pak věnována samotné analýze. Ta je rozdělená na dílčí analýzy jednotlivých roků a následnou syntézu, která se věnuje vývoji volební účasti mezi jednotlivými roky.

Klíčová slova: Evropský parlament, volební účast, trendy volební účasti, faktory volební účasti

Abstrakt

The topic of this thesis is the Analysis of Voter Turnout in European Parliament Elections in European Union countries. The aim of the thesis is to compile a database of voter turnout by NUTS region and subsequently evaluate selected factors. The thesis is divided into two parts: theoretical and analytical.

The theoretical part focuses on the perspective of electoral geography and voter turnout. It then delves into a thorough analysis of factors influencing voter turnout. The analytical part is dedicated to the actual analysis. It is divided into partial analyses of individual years and a subsequent synthesis focusing on the development of voter turnout between the years.

Keywords: European Parliament, voter turnout, voter turnout trends, factors of voter turnout

Obsah

1. Úvod	7
2. Volby a faktory ovlivňující jejich výsledky	8
2.1 Faktory socioekonomické	9
2.2 Faktory institucionální	10
2.3 Politické faktory	14
2.4 Individuální faktory	16
2.5 Faktory specifické pro volby do EP.....	16
2.6 Hypotézy	18
3. Metodika	19
4. Analýza volební účasti ve volbách do EP v letech 1994-2019	22
4.1 Volby do EP v roce 1994.....	22
4.2 Volby do EP v roce 1999.....	25
4.3 Volby do EP v roce 2004.....	29
4.4 Volby do EP v roce 2009.....	32
4.5 Volby do EP v roce 2014.....	36
4.6 Volby do EP v roce 2019.....	39
5. Vývoj volební účasti ve volbách do EP v letech 1994-2019	42
5.1 Vývoj volební účasti původních členů Evropské unie.....	45
5.2 Vývoj volební účasti v zemích čtvrtého rozšíření	47
5.3 Vývoj volební účasti v zemích pátého rozšíření.....	48
5.4 Vývoj volební účasti v zemích šestého rozšíření	51
5.5 Vývoj volební účasti v zemích sedmého rozšíření	52
5.6 Porovnání vývoje volební účasti členkých a přistoupivších zemí	53
5.7 Porovnání vývoje volební účasti v tradičních a postkomunistických demokraciích	54
5.8 Porovnání volební účasti mezi prvními a druhými volbami	56
5.9 Porovnání volební účasti mezi volbami v roce 2014 a 2019	58
5.10 Vývoj regionálních rozdílů volební účasti v letech 1994-2019.....	61
5.11 Vývoj volební účasti ve v euroskeptických regionech	63
6. Závěr	66
7. Literatura a zdroje.....	68
Seznam obrázků, grafů a tabulek	73
Příloha.....	75

1. Úvod

Politické dění ovlivňuje každodenní fungování světa, a to na poli regionálních, vnitrostátních, mezinárodních či globálních záležitostí. Evropská unie do fungování světa zasahuje na všech stupních, od přerozdělování společných financí k budování infrastruktury regionálního charakteru, po jednotné řešení otázek na globální úrovni. Z původního čistě hospodářsky orientovaného skupení se vyvinula unie 27 států, která řeší širokou škálu otázek jako je klima, životní prostředí, bezpečnost či migrace. A i díky zavedení Schengenského prostoru a zrušení hraničních kontrol mezi většinou zemí EU přispívá k budování společného evropského prostoru (EK, 2022). Je založena na hodnotách lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a lidských práv. Cílem Evropské unie je pak například prosazovat mír, své hodnoty a blahobyt občanů, posilovat hospodářskou, sociální a územní soudržnost a solidaritu mezi zeměmi EU nebo také podporovat vědecký a technologický pokrok (EU, 2024). Institucionální nastavení, které umožňuje dodržovat hodnoty Evropské unie a zároveň směřovat k jejím cílům, tvoří následující hlavní orgány: Evropský parlament (EP), Evropská rada (ER), Rada Evropské unie a Evropská komise (EK) (EU, 2024).

Občané Evropské unie mají každých 5 let možnost volit do Evropského parlamentu přímo své zástupce, hodnotit tak pětileté počínání končícího parlamentu a určovat směřování parlamentu nastupujícího. Každé volby jsou zkoumány a analyzovány z mnoha různých pohledů od struktury subjektů na politickém spektru, přes demokratičnost a hladký průběh voleb, až po volební účast neboli sílu mandátu a tedy to, jaká část občanů Evropské unie nový parlament zvolila. Výzkum volební účasti díky dlouhodobému a pravidelnému vývoji a změnám preferencí občanů jednotlivých států definuje celou řadu faktorů, které ji ovlivňují. Těmito faktory může být dlouhodobý vývoj HDP nebo také to, jaký den v týdnu volby probíhaly.

Vzhledem k rozsáhlosti území Evropské unie je většina analýz zaležená pouze na politologických číselných modelech. Dochází tak velmi zřídka k zobrazení a porovnání volební účasti v nižších územních celcích, než jsou jednotlivé státy. Tato práce však jako svůj primární zdroj dat používá dataset, který zobrazení regionálních diferenciací díky použití územních jednotek NUTS umožňuje. Hlavním cílem této práce je tedy zpracování zmíněné databáze. Dalším cílem práce je dále zanalyzovat volební účast na základě vybraných faktorů a ověření působení vybraných efektů, které jsou s volební účastí spojeny.

2. Volby a faktory ovlivňující jejich výsledky

Volební geografie se zabývá studiem geografických aspektů organizace, průběhu a výsledku voleb (Derek a kol., 2009). Jedná se o subdisciplínu, která je přímou odnoží politické geografie. Vzhledem k tomu, jakým způsobem vznikají výsledky voleb, je volební geografie agregací sociálních, ekonomických a politických aspektů (Kireev, 2007). Mezi hlavní témata této disciplíny řadíme prostorovou organizaci voleb, prostorové variace volebních vzorů, prostorový vliv volebních vzorců, prostorové vzorce reprezentace, prostorové variace v implementaci moci a politiky (Johnston a Pattie 2004). Pro analýzy v rámci volební geografie lze používat celou řadu dat, nicméně hlavním zdrojem bývají výsledky voleb, které lze poté korelovat s daty, které nejsou primární pro volební geografii, jako je například HDP či vzdělanost. Shromažďování volebních dat spadá do agendy statistických úřadů. V České republice se o sběr a následné vyhodnocení dat stará *Český statistický úřad*. Ten ke každým volbám vydává pokyny pro okrskové volební komise ke zjišťování výsledků hlasování ve volebním okrsku (ČSÚ, 2024)

Příkladem stejných institucí pro jiné evropské země může být *Statistisches Bundesamt* v Německu, *Hellenic Statistical Authority* v Řecku, *Central Statistical Bureau of Latvia* v Lotyšsku. V rámci Evropské unie tyto instituce spojuje *European Statistical System*, jehož součástí je i *Eurostat* (EUROSTAT, 2024).

Během voleb dochází ke zveřejňování tzv. průběžných výsledků. Český statistický úřad zveřejňuje výsledky voleb tak, jak jsou mu předány od volebních komisí. V okrscích s nižším počtem hlasů tak dochází k ukončení sčítání dříve než v okrscích s vyšším počtem hlasů. Typicky tak dochází ke zveřejnění výsledků z velkých, a tedy lidnatých měst, k samotnému konci sčítání (ČSÚ, 2018). Na základě politologických modelů tak během voleb dochází k propočtu možného výsledku voleb.

Volby fungují na principu předání důvěry mezi občanem a voleným subjektem, kde volič svým hlasem předává pravomoci subjektu, který volí, jej zastupovat. Fungují na principu udělení mandátu formou voleb a následném zhodnocení během voleb dalších. Na základě tohoto principu můžeme hovořit o snaze zvolených subjektů dodržovat slíbenou politiku, za kterou jim byl voliči mandát udělen. V případě odklonění se od slíbené politiky je právě zhodnocení během následujících voleb a volba samotná nástrojem voličů, jak směřovat politiku volených subjektů určitým směrem (Manin, Przeworski, Stokes, 2012). Volby jsou brány jako základní princip demokratické společnosti, který ukazuje na to, jaké

otázky a témata jsou pro občany určitého státu či regionu důležité. Existuje zde samozřejmě protiargument, a to v podobě faktu, že i nedemokratické až autoritářské režimy určitou formou voleb probíhají (Powell 1982). Legitimita takových voleb je ovšem často kritizována.

Volební účastí se pak rozumí a je definována jako procentuální poměr mezi voličskou základnou, tedy občany státu, kteří mají právo volit, a počtem těch, kteří tohoto práva využili (Blais a Dobrzynska 1998). Za předpokladu svobodných voleb se zdravou soutěží o hlasy občanů je pak na volební účast nahlíženo jako na legitimitu či sílu mandátu, kterou občané ve volbách udělili subjektům, které se o hlasy pokoušely (Powell 1982). Z těchto důvodů je míra volební účasti úzce sledována a mnoho autorů se snaží na základě dat, kterých s každými volbami přibývá, determinovat faktory, které jí ovlivňují.

Mezi velkou částí autorů například: Stockemer (2016), Solijonov (2016), Blais a Dobrzynska (1998), Geys (2006) dochází k rozdělení faktorů, které více či méně ovlivňují volební účast do následujících kategorií: socioekonomické prostředí, institucionální nastavení, politické faktory a individuální faktory.

2.1 Faktory socioekonomické

Hrubý domácí produkt (HDP) na osobu, naděje na dožití a míra gramotnosti pozitivně ovlivňují volební účast (Blais a Dobrzynska 1998). Pro snadnější komparaci těchto faktorů se používá index lidského rozvoje – HDI, který zmíněné faktory agreguje. Toto vede nejen k usnadnění komparace jednotlivých států, ale také ke sledování, jakým způsobem jednotlivé faktory lidský rozvoj ovlivňují. Dva státy mohou dosahovat podobných hodnot HDI i když každý z nich s jinými hodnotami dílčích faktorů. Na základě konstatování, jaký faktor pak snižuje celkovou hodnotu HDI, může docházet k lepšímu zaměření politiky jednotlivých států (UNDP, 2024). Ve vyspělé a bohaté společnosti je větší pravděpodobnost toho, že jedinec má čas a prostředky se zajímat o politické dění, naopak v méně vyspělých zemích je jedinec více orientován na základnější potřeby života a jeho participace ve volbách je tak méně pravděpodobná (Blais a Dobrzynska 1998). Rozdílem ve volební účasti na základě příjmů se zabývají Seeber a Steinbrecher (2011), kteří na základě analýzy volební účasti v národních volbách ve většině případů potvrzují spojení mezi vyššími příjmy a vyšší volební účastí až na Belgii, Bulharsko, Českou republiku, Rumunsko a Ukrajinu. V těchto státech jsou naopak voliči s nižšími příjmy více aktivní v participaci ve volbách. Hustota osídlení pak souvisí s mírou schopnosti mobilizovat voliče, kdy oblasti s vyšší hustotou osídlení mají tendenci mít vyšší volební účast (Blais a Dobrzynska 1998). S hustotou

osídlení úzce souvisí, zda se jedná o více venkovský či městský region. Není však zcela jasné, jaký efekt regiony přináší. Monroe (1977), který se touto problematikou zabýval, popisuje obecný předpoklad, že v urbanizovaných oblastech je volební účast vyšší než v oblastech venkovských. Dle jeho výzkumu, který se věnoval prostředí venkova ve Spojených Státech, by se dal ovšem tvrdit úplný opak. Studie OECD (2009), která tuto problematiku sleduje napříč státy světa, nepřikládá tomuto faktoru velkou váhu, jelikož se nepodařilo definovat efekt, který by venkovské nebo městské prostředí způsobovalo.

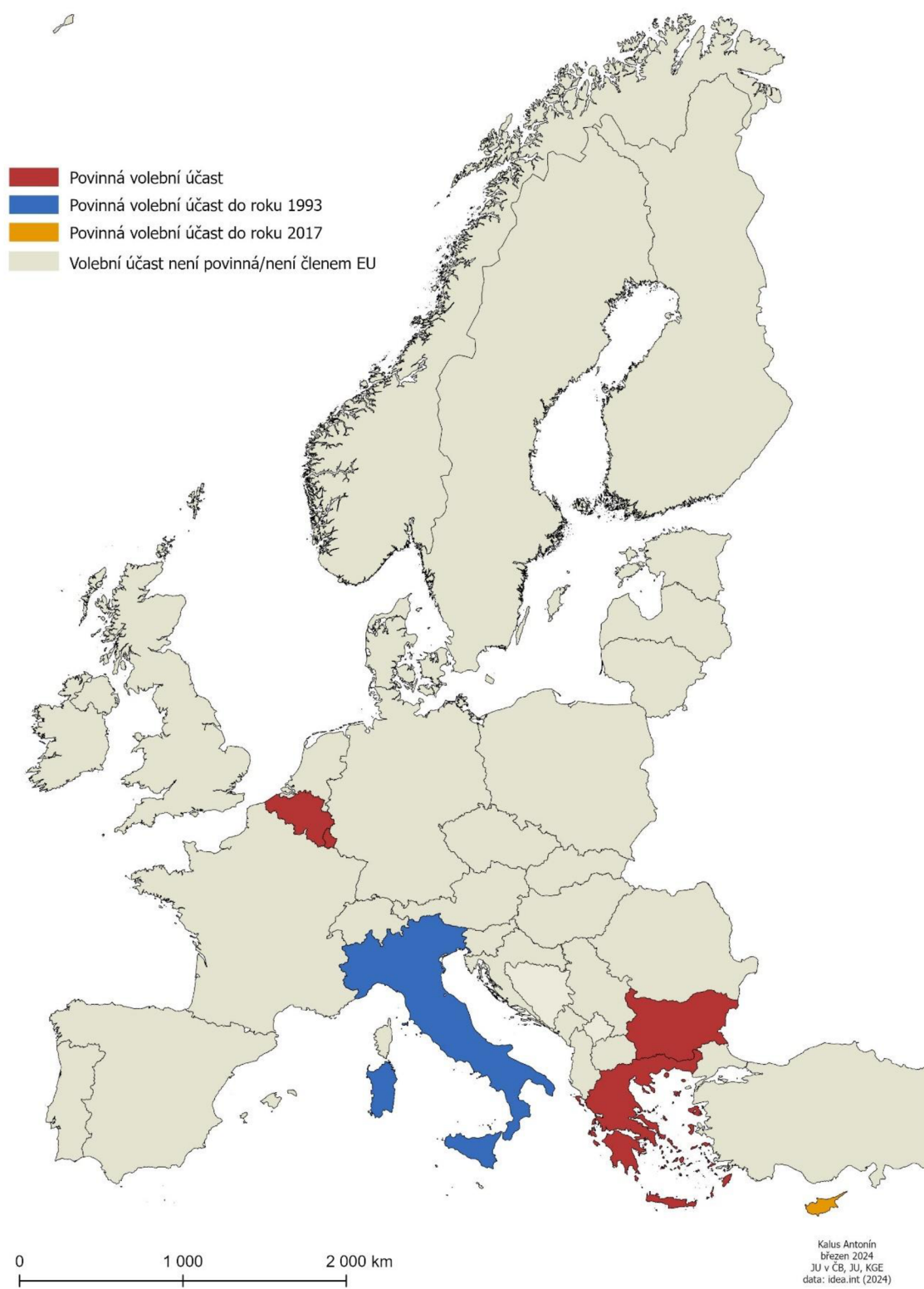
K dalším faktorům, které pozitivně ovlivňují volební účast, patří také stabilita populace – pokud je člověk stabilně součástí určitého regionu, má tendenci se s ním spíše identifikovat a mít tak potřebu snažit se svou účastí ve volbách pozitivně přispět regionu, jehož je součástí. Z hlediska stability populace se samozřejmě jedná také o migraci populace, kdy do důvodů ovlivňujících, zda člověk volit bude či nikoliv, zasahují i možné překážky, například nemožnost volit v místě svého aktuálního bydliště (Geys 2006). Za negativně ovlivňující faktor se pak považuje velikost populace, tedy váha hlasu jedince, kde v malé komunitě má pro voliče větší smysl volit oproti volbám, kde hlas jedince je součástí masy a volič má pak tendenci nabýt dojmu, že jeho hlas nemůže nic rozhodnout, a proto se voleb nezúčastnit (Blais a Dobrzynska 1998). Ne u všech faktorů však dochází ke shodě, zda je jejich vliv pozitivní či negativní. Jedná se například o homogenitu populace. Kde jeden pohled na tento faktor bere v potaz míru identifikace jedince s regionem/komunitou, podobně jako je tomu u stability populace. Druhý pohled na tento faktor popisuje naopak heterogenitu populace jako pozitivní faktor, jelikož jedinec má tendenci si participací ve volbách zajistit co nejvyšší procentuální zisky subjektů, které jeho komunitu podporují (Geys 2006).

2.2 Faktory institucionální

Volební zákony jednotlivých států definují hned několik faktorů, které volební účast ovlivňují. Jedním z nich je například povinnost volit. Povinná volební účast pozitivně ovlivňuje její míru (Jackman 1987). V zemích Evropské unie je povinná volební účast v Belgii, Bulharsku, Lucembursku a v Řecku. Itálie praktikovala povinnou volební účast do roku 1993 a Kypr do roku 2017 viz obrázek č. 1 (International IDEA, 2024) V žádné z těchto zemí však není volební účast 100 %, je proto evidentní, že i tak dochází k neúčasti občanů ve volbách (Jackman 1987). Nastává tak otázka, jestli a jak státy, ve kterých je povinná volební účast, její dodržování vymáhají. Belgickému voliči za neúčast hrozí pokuta, nižší šance získat zaměstnání ve veřejném sektoru a při opakované neúčasti i možná ztráta

volebního práva. V případě Lucemburska hrozí nevoličům pokuta, Bulharsko neúčast ve volbách nijak nesankcionuje, Řecko pak jako trest používá možnost uvěznění. Nebyl však evidován žádný případ takového potrestání. Lze tedy říci, že vymáhání volební účasti není samozřejmost. Státy také od povinnosti volit osvobozují voliče vysokého věku, Lucembursko v 75 letech a Řecko v 70. Státy také umožňují nevoličům podat oficiální vysvětlení, z jakých důvodů se nemohli k volbám dostavit, tím se vyhnout možným sankcím (International IDEA, 2024).

Obrázek č. 1: Povinná volební účast v zemích Evropské unie

Zdroj: International IDEA (2024), vlastní zpracování

Dalším faktorem, který definuje volební zákon jednotlivých států, je věková hranice pro účast ve volbách (Blais a Dobrzynska 1998). Wolfinger a Rosenstone (1980), kteří sledovali politické chování ve Spojených Státech, poukazují na fakt, že volební účast mezi mladými voliči je nižší a má tendenci se postupně zvyšovat až do věkové skupiny 37–69 let. Jedná se o poměrně starou studii a data by se tak nemusela zdát relevantní. Společnost Median (2019) ve své analýze voleb do Evropského parlamentu v roce 2019 v České republice však popisuje stále stejný trend. Míra volební účasti roste postupně s věkem 18-34 let 19 %, 35-49 let 26 % a 50 let a více 37 %. Průzkum Eurobarometru (2019), který zahrnuje všechny členské země EU, naopak poukazuje na to, že zvýšení volební účasti se dá sledovat právě u mladých voličů. Je proto otázkou, zda snížení věkové hranice má pozitivní či negativní dopady na volební účast. Ke konstatování jedné či druhé varianty by pak byla zapotřebí hlubší analýza volebního chování mladých voličů v konkrétních státech. Dalším faktorem, který ovlivňuje institucionální nastavení, je volební systém, který se liší stát od státu, a to i v rámci různých voleb, ať už jde o volby do dolní nebo horní komory parlamentu, popřípadě voleb prezidentských. Blais a Carty (1990) se shodují s dalšími autory na skutečnosti, že z hlediska ovlivňování volební účasti má na ni pozitivní dopad poměrný volební systém. Definují také tři aspekty, proč tomu tak je. Poměrný systém vzbuzuje ve voliči pocit, že i v případě, že jeho hlas nepatří vedoucímu subjektu, či subjektu, který je favorizován k získání nejvyššího počtu hlasů, jeho hlas neztratí své uplatnění a pomůže získat mandát i subjektu s nižším procentem hlasů. Dalším faktorem je rozdělení států dále na menší regiony, ve kterých dochází k politickému boji formou kampaně na regionální úrovni, což má tendenci více zasáhnout i voliče z odlehlejších částí. Ve volbách do Evropského parlamentu funguje většina států jako jeden volební obvod s výjimkou Belgie, Irska, Itálie a Polska. Jak budou z hlediska volebních okrsků státy během voleb rozděleny se může lišit v historickém vývoji podle toho, jak státy upravovaly svou legislativu (Sabbati a Grosek, 2024). Posledním faktorem je vyšší počet subjektů a větší variabilita mezi nimi, která je s poměrným systémem spojená a volič má tak větší nabídku a spolu s ní i možnost si vybrat jemu vyhovující subjekt. Autoři sice nevyhodnocují, do jaké míry je jaký faktor ten, který volební účast ovlivňuje, celkové výsledky jejich studie ovšem prokazují, že poměrný systém má tendenci zvyšovat volební účast.

Ve volbách do Evropského parlamentu je poměrný systém platný pro všechny členské státy. Jediným rozdílem je, zda má volič možnost ovlivnit pořadí kandidátů v rámci volebního listu tzv. preferenčními hlasy. Tuto možnost mají voliči v Irsku, Nizozemí, Belgii, Lucembursku, Dánsku, Švédsku, Finsku, Estonsku, Litvě, Lotyšsku, Polsku, České

republike, Slovensku, Rakousku, Itálii, Slovinsku, Chorvatsku, Rumunsku, Řecku, Kypru a Maltě. Tento údaj se může lišit v historickém vývoji, podle toho, jak státy upravovali svou legislativu (Sabbati a Grosek, 2024).

Dalším aspektem, který volební účast ovlivňuje, jsou podmínky, které musí volič splnit, aby mohl volit ze zahraničí. Popřípadě možnosti, které mu členská země, jejíž je občanem, nabízí, aby mu volbu ze zahraničí co nejvíce ulehčila (Geys 2006). V rámci členských zemí Evropské unie se jedná o diametrálně odlišný přístup k této problematice, na jedné straně je velmi progresivní Estonsko, kde je možnost volit elektronicky a bariéry pro volbu ze zahraničí jsou tak velmi malé, ve čtyřech členských státech (Česká republika, Slovensko, Malta a Irsko) možnost volby ze zahraničí není (Sabbati a Grosek, 2024). Nejedná se ovšem pouze o možnosti volit ze zahraničí, ale i o stejné překážky v rámci území členských států, které volební účast ovlivňují.

Jakožto pozitivně ovlivňující faktor je označována i agregace více druhů voleb. V případě, že se koná více voleb v jeden den, je zde šance, že některá z agend subjektů voliče zaujme. V takovém případě má pak volič tendenci účastnit se i těch voleb, které pro něj nejsou primárním hybatelem, proč se rozhodl volit (Geys 2006). Dalšími faktory pak může být i skutečnost, v jaký den se volby konají, zda se jedná o pracovní den či víkend, popřípadě zda volby probíhají pouze jeden den či více dnů (Solijonov 2016). Do Evropského parlamentu se volí několik za sebou následujících dní a členské země si sami upravují, v jaký den nebo v jaké dny z vymezeného časového období, které je společné pro celou EU, se budou volby odehrávat.

2.3 Politické faktory

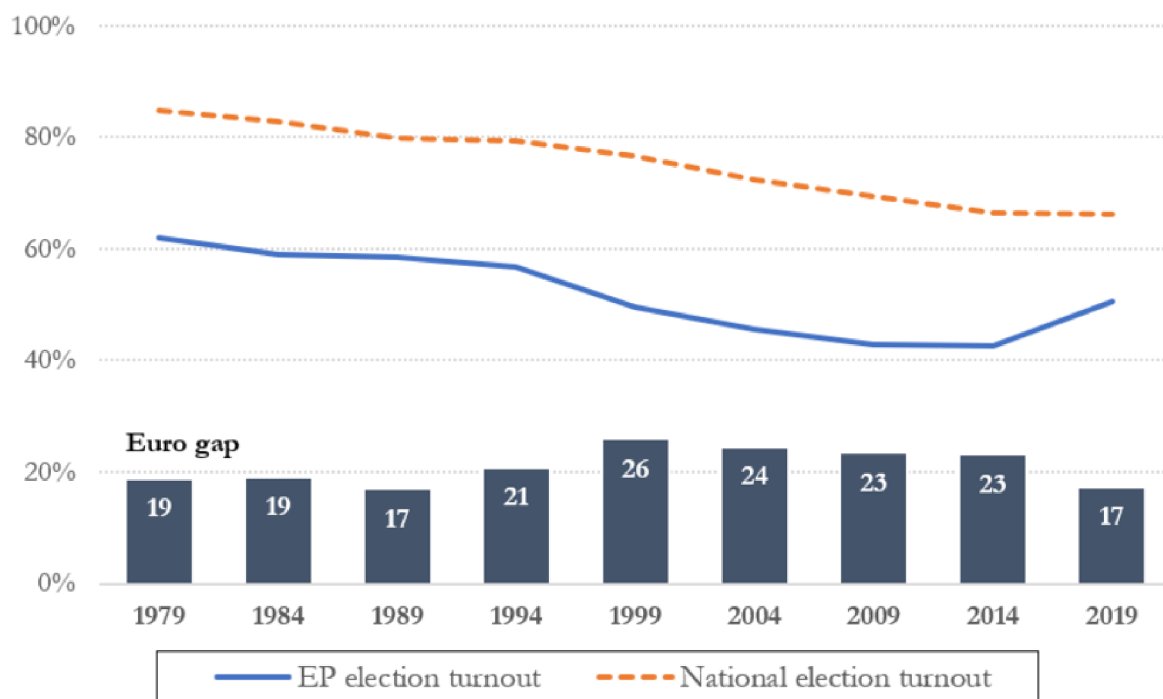
Volební účast neovlivňují pouze strukturální, institucionární či dlouhodobě působící faktory. Výsledky jednotlivých voleb a s nimi i volební účast ovlivňují čistě politické faktory jako jsou například politické kampaně, které předcházejí jednotlivé volby. Pravidla kampaně, tedy s jakým předstihem před konáním voleb mohou politické subjekty kampaň začít a kdy začíná doba, od kdy už není povoleno kampaní zasahovat do veřejného mínění, si určuje každý stát samostatně dle svého volebního zákona (Del Monte a Kotanidis, 2023). Mezi politické faktory řadíme i „těsnot“ voleb, tedy to, jak moc je výsledný procentuální zisk subjektů dle průzkumů předem jasný. V okamžiku, kdy průzkumy ukazují subjekty s velmi podobnými zisky, dochází k mobilizaci voličů a zvýšení volební účasti (Blais a Dobrzynska 1998). Za úvahu ovšem stojí, do jaké míry se tento faktor podepisuje právě na volbách do Evropského parlamentu, kde nelze fakticky hovořit o vítězi voleb, jako je tomu

například ve volbách do dolních či horních komor parlamentů, popřípadě voleb prezidentských. Do kategorie politických faktorů můžeme zařadit i euroskepticismus (Hosli a kol. 2022).

Hosli a kolektiv (2022) ve své studii popisují euroskepticismus jakožto na volební účast pozitivně působící faktor. Princip zvyšování volební účasti je v tomto případě podobný principu, vyššího počet subjektů, které se o hlasy voličů ucházejí. Ten má totiž za důsledek možný výběr ze širšího politického spektra. Euroskeptické subjekty tak vnášejí další variantu volby pro možné voliče. A tak i volič, který nesouzní s filozofií Evropské unie, může volit subjekt, který je názorově podobný názoru voliče.

Reif, Schmitt a Norris (1997) rozdělují volby na „*prvořadé*“ (first-order) a „*druhořadé*“ (second-order), kde prvořadé volby a jejich výsledek hrají klíčovou roli v utváření vedení státu. V případě parlamentních demokracií se tak jedná převážně o volby do parlamentů jednotlivých států (v případě České republiky pak do dolní komory parlamentu). U voleb druhořadých, byť jejich výsledek ovlivňuje řadu věcí, není ovšem jejich výsledek tak zásadní, jelikož do agendy institucí, které jsou voleny druhořadými volbami, nespádají celonárodní či mezinárodní otázky. Volby do Evropského parlamentu jsou vnímány jako volby druhořadé. Role a pravomoci Evropského parlamentu se v průběhu jeho fungování měnily. V roce 2009 přišla v účinnost Lisabonská smlouva, která roli a váhu Evropského parlamentu zvyšuje a tím zvyšuje i váhu, kterou má hlas každého voliče v Evropské unii (EP, 2024). Na základě tohoto rozdělení voleb se dá očekávat, že volební účast do Evropského parlamentu bude nižší než volební účast v prvořadých volbách členských zemí. S rostoucí rolí Evropského parlamentu lze také očekávat snižující se rozdíly mezi volebními účastmi do Evropského parlamentu a v prvořadých volbách. Otázkou ovšem zůstává, do jaké míry jsou občané členských zemí Evropské unie o posilující se roli Evropského parlamentu informováni a zda vnímají silnější dopady svého hlasu. Rozdíl mezi volební účastí o Evropského parlamentu a do národního parlamentu označujeme jako tzv. Euro gap (Schäfer 2021). Vývoj a hodnoty Euro gap zobrazuje obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Volební účast v národních a evropských volbách v zemích Evropské unie v letech 1979-2019

Zdroj: Schäfer (2021)

2.4 Individuální faktory

Autoři jako například Solijonov (2016), HOSLI a kol. (2024), Ellis, Gratschew, Pammett a Thiessen (2006) do celkového mixu faktorů, které volební účast ovlivňují, začleňují i individuální faktory, které se mění s každým voličem. Mezi nejvíce zdůrazňované faktory patří věk voliče, jehož role byla blíže specifikována v souvislosti s institucionálním faktorem – věkové hranice. Autoři také poukazují na roli dosaženého vzdělání. Obecně je vyšší stupeň vzdělání asociován s vyšší volební účastí (Seeber a Steinbrecher, 2011). Toto tvrzení potvrzuje i Burden (2009), nicméně poukazuje na složitost porovnávání úrovně vzdělání mezi státy s rozdílnými typy/stupni vzdělání. V souladu se vztahem mezi vzděláním a volební účastí je i průzkum EUROBAROMETR (2019). Mezi individuální faktory řadíme i pohlaví voličů, to však dle Solijonov (2016), Seeber a Steinbreche (2011) nemá výraznější dopad na rozdíly ve volební účasti.

2.5 Faktory specifické pro volby do EP

Předešlé faktory byly většinou pozorovány na volební účasti napříč typem voleb, ať už se jednalo o volby do komor parlamentu či o volby prezidentské. Následující faktory se týkají specificky voleb do Evropského parlamentu.

V rámci volebního chování Franklin (2001) hovoří o tzv. *first-time boost* efektu, tedy o tendenci vyšší volební účasti při prvních volbách. Tento efekt popisují autoři Bhatti a Hansen (2012), Zeglovits a Aichholzer (2014) z hlediska věku, a tedy prvních voleb voliče po dosažení minimálního volebního věku. Tento efekt zapříčiňuje vyšší procentuální účast u prvovoličů a následný propad volební účasti v následujících volbách. Hodnoty volební účasti poté s přibývajícím věkem stoupají, dokud ve starším věku voliče opět nezačínají padat. Franklin (2001) však popisuje tento efekt napříč celou voličskou populací bez ohledu na věk, a to právě díky přistupování zemí do Evropské unie.

Jednou z rolí Evropské unie je přerozdělování peněz mezi jednotlivými členskými státy tak, aby bohatší státy, které přispívají do Evropské Unie, pomohly státům, které můžeme označit jako chudší. Členské státy tak můžeme rozdělit na tzv. *net contributors* nebo *net beneficiaries*. Voliči států, které patří do skupiny *net contributors*, by měli mít dle Gabel (1998) tendenci k nižší volební účasti, kterou vysvětluje „opovržením“ vůči instituci, do které investují více peněz, než získávají. Mattila (2003) se ve své studii pokoušel na základě předpokladů z Gabelovi studie (1998) tato tvrzení ověřit. Výsledek studie však nepřinesl jasnou odpověď.

V roce 2004 došlo k pátému, největšímu, rozšíření Evropské unie. Přistoupilo deset států a to – Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Slovensko, Slovinsko, Malta a Kypr. Cílem tohoto rozšíření bylo opětovné sjednocení evropského kontinentu po pádu Berlínské zdi a rozpadu Sovětského svazu. Státy, které přistoupily do EU v roce 2004, patří většinou do skupiny nově ustanovených postkomunistických demokracií. Členy Evropské unie tak můžeme rozdělovat na staré a nové (Gerhards 2007), nebo například na západní demokracie a postkomunistické demokracie (Kostadinova 2003). Historie těchto států se na jejich fungování podepsala různým způsobem v celé řadě aspektů, a to mimo jiné i ve volební účasti. Z hlediska volební účasti došlo v prvních volbách (do národních parlamentů), které tyto země zažily jako nově demokratické státy, k efektu, který je přirovnatelný k *first-time boost* efektu, který je zmíněn v předešlé části práce. Další svobodné volby, které se v těchto zemích uskutečnily, však většinou zaznamenaly rapidní pokles volební účasti (Kostadinova 2003). Tento pokles lze mimo jiné odůvodnit jak *first-time boost* efektem, tak také zklamáním a následnou nedůvěrou v nově etablované instituce z různých důvodů, například z titulu různých afér, které jsou s touto dobou spojeny (Nový 2013). Při aplikování stejné teorie na volební účast do Evropského parlamentu lze tedy očekávat stejný trend. Pokles volební účasti lze ovšem sledovat i v zemích západní Evropy.

Hodnoty v poklesu těchto dvou regionů se ale liší – státy západní Evropy zaznamenaly mezi lety 1990 a 2015 průměrný pokles kolem 10 %, státy východní Evropy pokles přibližně dvojnásobný (Solijonov 2016).

2.6 Hypotézy

Na základě výše uvedených faktorů, které ovlivňují volební účast, si tato práce stanovuje následující hypotézy:

První hypotéza se zabývá změnou volební účasti mezi prvními a druhými volbami. Tato změna přichází, jak bylo výše uvedeno, mezi prvními a druhými volbami prvovoličů. Franklin (2001), ale hovoří o takzvaném „*first-time boost*“ efektu i v souvislosti s nástupem do nových institucí, v tomto případě do Evropského parlamentu. Lze tedy očekávat, že volební účast bude vyšší při prvních volbách přistoupivšího státu oproti volbám následujícím.

Druhá hypotéza zkoumá závislost volební účasti na výši financí čerpaných z Evropské unie. Ta, mimo jiné své funkce, přerozděluje finance mezi jednotlivými členskými zeměmi. Množství financí, které země získávají, se samozřejmě liší a mezi regiony tak vznikají rozdíly. Gabel (1998) definuje jako jeden z vlivů na volební účast do EP, zda daný stát patří do skupiny, tzv. *net contributors* nebo *net beneficiaries*. Dle této optiky se tak dá předpokládat, že státy, které finance z EU spíše čerpají, budou mít tendenci vyšší volební účasti a naopak.

Třetí hypotéza sleduje rozdíly ve vývoji volební účasti mezi dvěma skupinami členských zemí, a to konkrétně mezi starými členy a členy, kteří přistoupili v roce 2004 a déle. Solijonov (2016) poukazuje na fakt, že volební účast ve volbách (na národní úrovni) v nových (postkomunistických) evropských demokraciích klesá rychleji než u „tradičních“ demokraciích. U volební účasti do EP tak lze očekávat stejný trend.

Čtvrtá hypotéza se snaží ověřit, zda i nesouznění s hodnotami, fungováním či Evropskou unií jako institucí může voliče motivovat k participaci ve volbách. Dle Hosli a kol. (2022), kteří poukazují na euroskepticismus jako na jeden z faktorů, který může mobilizovat voliče, lze předpokládat, že regiony s větším podílem euroskeptických hlasů budou mít i větší volební účast.

3. Metodika

Hlavním datovým souborem, který tato práce využívá je The European NUTS-Level Election Dataset, jehož autory jsou Schraff, Vergioglou a Demirci (2022), jejichž výzkum se zabývá zisky euroskeptických, populistických a krajně pravicových stran ve volbách do Evropského parlamentu. Jejich dataset tedy obsahuje nejen počet občanů s volebním právem, odevzdaných a platných hlasů, což jsou údaje, které byly v této práci použity pro výpočet volební účasti. Obsahuje i procentuální zisky stran, které byly následně vyhodnoceny dle své politiky do příslušných výše zmíněných typů. Data tohoto typu v rozsahu celé Evropské unie bývají velmi často používána pouze za oblasti jednotlivých států. Pro větší proporčnost a pro analýzu vnitřních rozdílů je však potřeba, aby byla data rozdělena na menší územní celky. Evropská unie a Eurostat tak vytvořili tzv. NUTS (nomenklatura územních statistických jednotek) jednotky. Státy mají samozřejmě své správní jednotky. Vzhledem k rozdílům jak populačním, tak územním nelze tyto jednotky efektivně porovnávat. NUTS jednotky tak představují formu, díky které lze porovnávat regionální parametry na území celé Evropské unie (Gouardères, 2024). Schraff, Vergioglou a Demirci (2022) tak jimi sebraná data rozdělili dle nejnižších možných jednotek NUTS, k nimž byla data k dispozici. Převod dat na tyto územní jednotky v určitém časovém horizontu značně stěžují změny těchto územních jednotek. Příkladem takových změn je Dánsko, které v roce 2007 své jednotky NUTS změnilo, autoři datasetu takové problémy řešili korelací dat za místní územní jednotky nižšího řádu než NUTS 3 s aktuálními NUTS 3 jednotkami. Vytvořili tak historicky starší data pro některé NUTS jednotky, které v roce, pro který data zobrazují, ještě nemusely existovat. Pro porovnávání dat pro jedno území v rámci několika let je ovšem taková úprava a tvorba dat klíčová.

Dataset, který tato práce používá jako primární zdroj dat, ovšem obsahoval údaje pro tuto práci nepotřebné. Autoři datasetu shromažďovali i zisky pro jednotlivé politické subjekty tak, aby dále mohli definovat regiony, které vykazují odchylky z hlediska zastoupení určitých politických směrů. Muselo tedy dojít k filtrování dat, a to odstraněním duplicitních hodnot ve sloupci electorate, jelikož to je údaj, který je pro každý region v každém roce specifický. Následně došlo k manuální kontrole dat a ověření, zda odstraněním duplicitních hodnot nedošlo k chybě. Díky tomu vznikla tabulka, ve které byl pro územní jednotku v určitém roce pouze údaj s počtem voličů, odevzdaných hlasů a platných hlasů. Dále došlo ke kontrole dat, kde byly odhaleny některé nedostatky. Autorům datasetu se nepodařilo získat data ve všech letech za územní jednotky NUTS 3. Autorovi

této práce se dále nepodařilo pro některé územní celky získat potřebné podkladové mapy. V tomto případě jsou data zobrazována za nejbližší vyšší územní jednotku, u které žádný z uvedených problémů nenastal. Finální rozdělení států dle roků a NUTS jednotek je uvedeno v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1: Rozdělení států dle roků a použité velikosti územní jednotky NUTS

	NUTS 0	NUTS 2	NUTS 3
1994	Velká Británie, Irsko	Belgie	Zbývajících 9 členských zemí
1999	Velká Británie, Irsko	Belgie	Zbývajících 12 členských zemí
2004	Irsko, Slovinsko	Belgie, Velká Británie	Zbývajících 21 členských zemí
2009	Irsko, Slovinsko	Belgie, Velká Británie	Zbývajících 23 členských zemí
2014	Irsko, Slovinsko	Belgie, Velká Británie	Zbývajících 24 členských zemí
2019	Irsko, Slovinsko	Belgie, Velká Británie	Zbývajících 24 členských zemí

Zdroj: Vlastní zpracování

Specifickým územím je řecká územní jednotka Attika. Jedná se u jednotku typu NUTS 2 a je to jediná řecká jednotka tohoto typu v datasetu. Zbylá část řeckého území je v datasetu reprezentována jednotkami NUTS 3. Došlo proto k vytvoření podkladové mapy pro Řecko, která územními jednotkami odpovídá datasetu.

K přepočtu nebo jakékoliv změně dat oproti zdrojovému datasetu došlo pouze v případě Sardynie, kde v případě několika regionů nedocházelo ke shodě mezi územními jednotkami v datasetu a v mapovém podkladu. Došlo tedy k přepočtu dat tak, aby data co nejlépe odpovídala regionu použitému v podkladové mapě. K tomuto přepočtu byl použit aritmetický průměr. Autor práce si je vědom, že takový přepočet není přesný a může docházet k disproporcii mezi regiony. Pro co nejlepší reprezentaci regionů by bylo potřeba data za územně menší jednotky promítnout do podkladové mapy a aritmetický průměr pak vypočítat z jednotlivých území. Tento přepočet se týká regionů viz tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Rozdělení regionů Sardinie na základě podkladové mapy a datasetu

Podkladová mapa	Dataset
Sassari	Sassari
Oristano	Oristano
Nuoro	Nuoro, Ogliastra
Sud Sardegna	Medio Campidano, Carbonia Iglesias, Cagliari
Cagliari	Cagliari

Zdroj: Vlastní zpracování

Jelikož analýza, pro kterou vznikl námi použitý dataset, nijak nezahrnuje volební účast, tento údaj v něm chybí. Bylo tedy potřeba volební účast vypočítat. Pro tento výpočet byla použita data electorate (voliči) a valid vote (platné hlasy). Vzorec pro výpočet volební účasti je pak: $\text{valid vote} / \text{electorate} * 100$. Tím pak získáme poměr volební účasti v procentech. Zda bude výpočet volební účasti vypočítán s použitím celkového počtu hlasů, nebo počtu platných hlasů se může v různých statistikách lišit. V případě této práce dochází k použití dat obou typů. Data za jednotlivé státy, jejichž zdrojem je EP (2023) jsou počítána z celkového počtu hlasů a data z datasetu Schraff, Vergioglou a Demirci (2022) jsou počítána z hlasů platných. Může tak docházet k odlišnosti dat. Data s výpočtem volební účasti na základě všech hlasů, byla použita pouze pro Lucembursko, Slovinsko, Irsko a Velkou Británii v letech, kdy je reprezentována jednou územní jednotkou (celým státem). V letech, kdy je Velká Británie reprezentována NUTS2, jednotkami byla data pro Severní Irsko doplněna daty, která jsou počítána z celkového počtu hlasů. Míra odchýlení hodnot Severního Irska od zbytku Velké Británie je tak podpořena použitými daty. V případě porovnávání výše uvedených států je tak potřeba brát zřetel na tuto skutečnost.

Pro grafické znázornění volební účasti byly vytvořeny obrázky v programu ArcGIS PRO. Jako podkladové mapy sloužily: Eurostat_NUTS0_Staaten, Eurostat_NUTS2_Regierungsbezirke a Eurostat_NUTS3_Landkreise. Následně byl za pomoci funkce graduated colors vytvořen obrázek zobrazující volební účast.

Pro porovnání mezi určitými roky byl pro regiony vypočítán index vývoje. Pro vypočítání toho indexu byla použita data z datasetu: The European NUTS-Level Election Dataset. Data byla vybrána tak, aby reprezentovala roky, které byly pro porovnání vývoje vybrány.

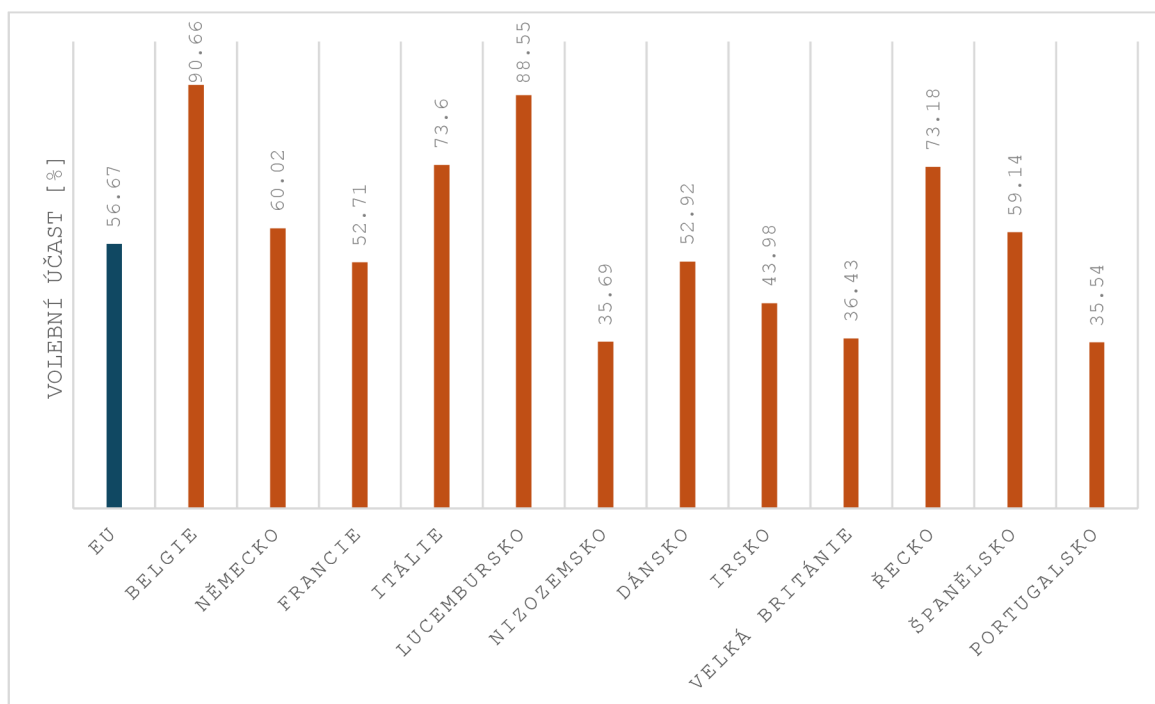
4. Analýza volební účasti ve volbách do EP v letech 1994-2019

Tato kapitola je rozdělena do dílčích podkapitol, ve kterých jsou každé volby samostatně popsány a analyzovány. Doplnuje je poté kapitola, která volby porovnává a obsahuje syntézu poznatků z předešlých podkapitol.

4.1 Volby do EP v roce 1994

V roce 1994 se volby do Evropského parlamentu konaly 9.–12. června a volilo dvanáct členských zemí (EU 12). Ve čtvrtek 9. se volby konaly v Dánsku, Irsku, Nizozemsku, Velké Británii. V ostatních zemích – Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko, Řecko, Portugalsko a Španělsko proběhly volby v neděli 12.

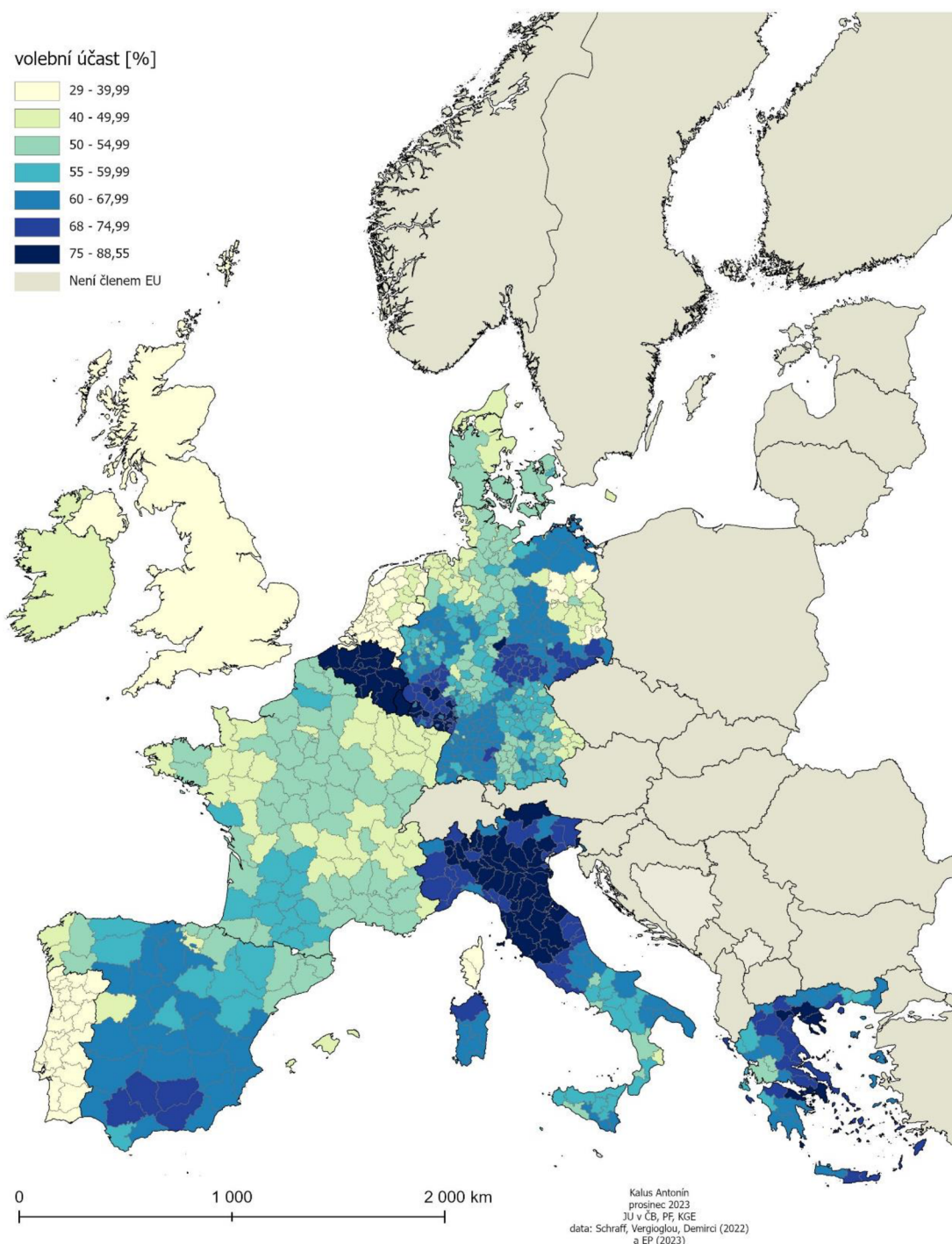
Graf č. 1: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1994

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

V roce 1994 dosáhla průměrná volební účast ve všech zemích EU hodnoty 56,67 %. Za státy s nejvyšší volební účastí lze označit Belgie a Lucembursko, jejichž účast se pohybuje kolem 90 %. Nejnižší účast pak byla v Portugalsku a Nizozemsku a to necelých 36 %. V těsném závěsu je Velká Británie, jejíž volební účast dosahuje hodnoty o procento vyšší.

Obrázek č. 3: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1994

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

Obrázek zobrazuje volební účast v regionech NUTS dle zdrojů, které byly popsány v předešlé kapitole. Mezi jednotlivými regiony jsou z hlediska volební účasti značné rozdíly. Jedním z faktorů, který ovlivňuje volební účast, je existence povinné volební účasti v několika zemích Evropské unie. To potvrzují vysoké hodnoty volební účasti v Lucembursku, (které dle dat počítaných s užitím platných hlasů dosáhlo nejvyšší volební účasti, tedy 88,55 %) a Belgie (která se při použití platných hlasů propadne svou účastí

na druhé místo.). Oproti dvěma zmíněným státům sice nižší, ovšem oproti unijnímu průměru stále velmi nadprůměrných hodnot dosahuje Itálie a Řecko (kde je volební účast taktéž povinná). V Itálii v roce 1994 již nebyla volební účast povinná, k jejímu zrušení však došlo teprve v roce 1993 a lze tedy stále pozorovat přetrvávající efekt povinné volební účasti. Je také důležité poukázat na to, že Itálie dosahuje celkově vysokých hodnot volební účasti i přesto, že volební účast v její jižní části nevykazuje zdaleka tak vysoké hodnoty.

Naopak region s nejmenší volební účastí, která klesla na hodnotu 29,44 %, je Algarve, který se nachází na jihu Portugalska. Portugalsko jako celý stát vykazuje poměrně homogenní nízké hodnoty. Nízké hodnoty vykazuje také Nizozemsko a Velká Británie, ta je ovšem kvůli absenci regionálních dat zastoupené pouze jako celý stát a její vnitřní homogenitu či heterogenitu nelze popsat.

Z hlediska heterogenity v rámci jedné země největší rozdíly najdeme v Německu. Na první pohled v něm lze pozorovat bývalou hranici mezi Východním a Západním Německem, a to vyšší volební účastí v oblasti bývalého Východního Německa. V části bývalého Východního Německa v regionech v okolí Berlína je ovšem volební účast nejnižší z celého Německa. Region Východního Německa je tak velmi polarizovaný. Nižší volební účast v okolí Berlína lze odůvodnit silným ovlivněním z doby, kdy bylo Německo rozděleno. Socio-ekonomické faktory potvrzují tendenci tohoto regionu vykazovat nižší volební účast. (Sleifer, 2006). Zvýšená volební účast kolem hranice s bývalým Západním Německem je ovšem zarážející. Data Schraff, Vergioglou a Demirci (2022), v této oblasti vykazují zvýšenou odchylku euroskeptických hlasů. Tato data však sledují dlouhodobý trend regionů a nelze tak podle nich určit, zda právě tento důvod vedl ke zvýšené volební účasti. Dalším faktorem je evropanství, o kterém hovoří Schäfer (2021) jako o důvodu zvýšené volební účasti v roce 2019. S přihlédnutím na sjednocení Německa v roce 1990 tak lze zvýšenou volební účast odůvodnit jako projev evropanství a snahu voličů této části východního Německa demonstrovat jejich integritu s bývalým Západním Německem. Na základě dat Walsh, Luca (2022) lze oblast bývalého Východního Německa označit jako net-beneficiaries a tak i tento faktor může pozitivně ovlivňovat volební účast v tomto regionu. Vzhledem k rozdílům volební účasti v tomto regionu (oblast okolí Berlína x regiony při hranici s bývalým Západním Německem) nelze ani tento faktor prohlásit za bez výhrady ovlivňující. Vysoké hodnoty volební účasti v Německu vykazují i regiony Porýní – Falc a Sársko. Ani zde však sledované faktory nevypovídají o tendenci zvyšovat volební účast a důvod vysokých hodnot v tomto regionu tak podle nich nelze odůvodnit.

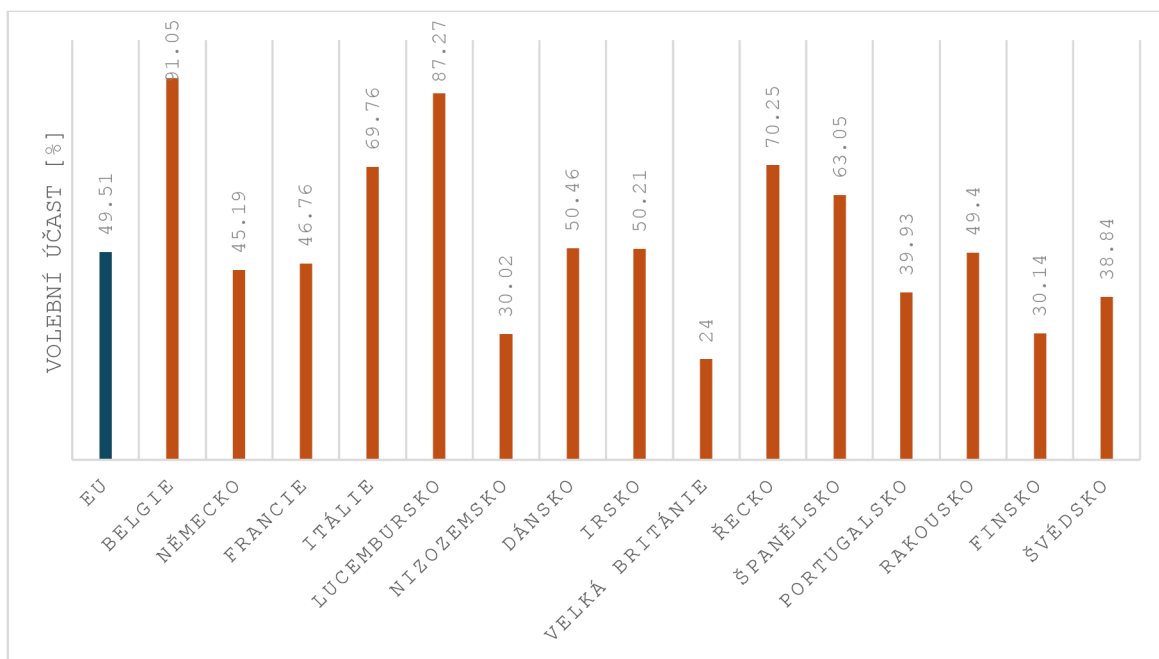
V Německu lze také pozorovat poměrně zajímavý fenomén ve formě nižší volební účasti ve městech oproti regionům, které fungují jako zázemí těchto měst. Tento jev se vyskytuje ve velké části území Německa, kde jsou regiony rozděleny na město a jeho okolí. Jedná se například o regiony – Hof Kreisfreie Stadt (48 %) a Hof Landkreis (55 %), Rosenheim Kreisfreie Stadt (52 %) a Rosenheim Landkreis (57 %) a řadu dalších. Faktory, které takové volební chování utvářejí, by tak mohly být obsahem hlubšího a regionálně zaměřeného výzkumu.

Za regiony, které v letech před volbami 1994 čerpaly značné finance Evropské unie, lze označit většinu Španělska, Portugalska, Řecka, Irska a jižní Itálie. V případě Španělska a Řecka lze zde sledovat jasnou paralelu mezi čerpáním financí a volební účastí. V případě Řecka vysokou míru ovlivňuje i povinná volební účast, i tak lze ale označit čerpání financí jako pozitivně ovlivňující faktor. V případě ostatních států ovšem nelze paralelu mezi tímto faktorem a volební účastí pozorovat. Italské regiony, které čerpají nejvíce financí z EU, naopak vykazují nejnižší volební účasti v rámci země.

4.2 Volby do EP v roce 1999

V roce 1999 se volby do Evropského parlamentu konaly 10.–13. června v patnácti členských zemích, včetně mezi lety 1994 a 1999 přistoupení Rakouska, Finska a Švédska. V Dánsku, Nizozemsku a Velké Británii se volilo ve čtvrtek 10. Voliči v Irsku k volebním urnám přišli v sobotu 11. června. Ostatní členské země – Belgie, Francie, Německo, Itálie, Lucembursko, Řecko, Portugalsko, Španělsko, Rakousko, Finsko a Švédsko, organizovaly volby v neděli 13. června.

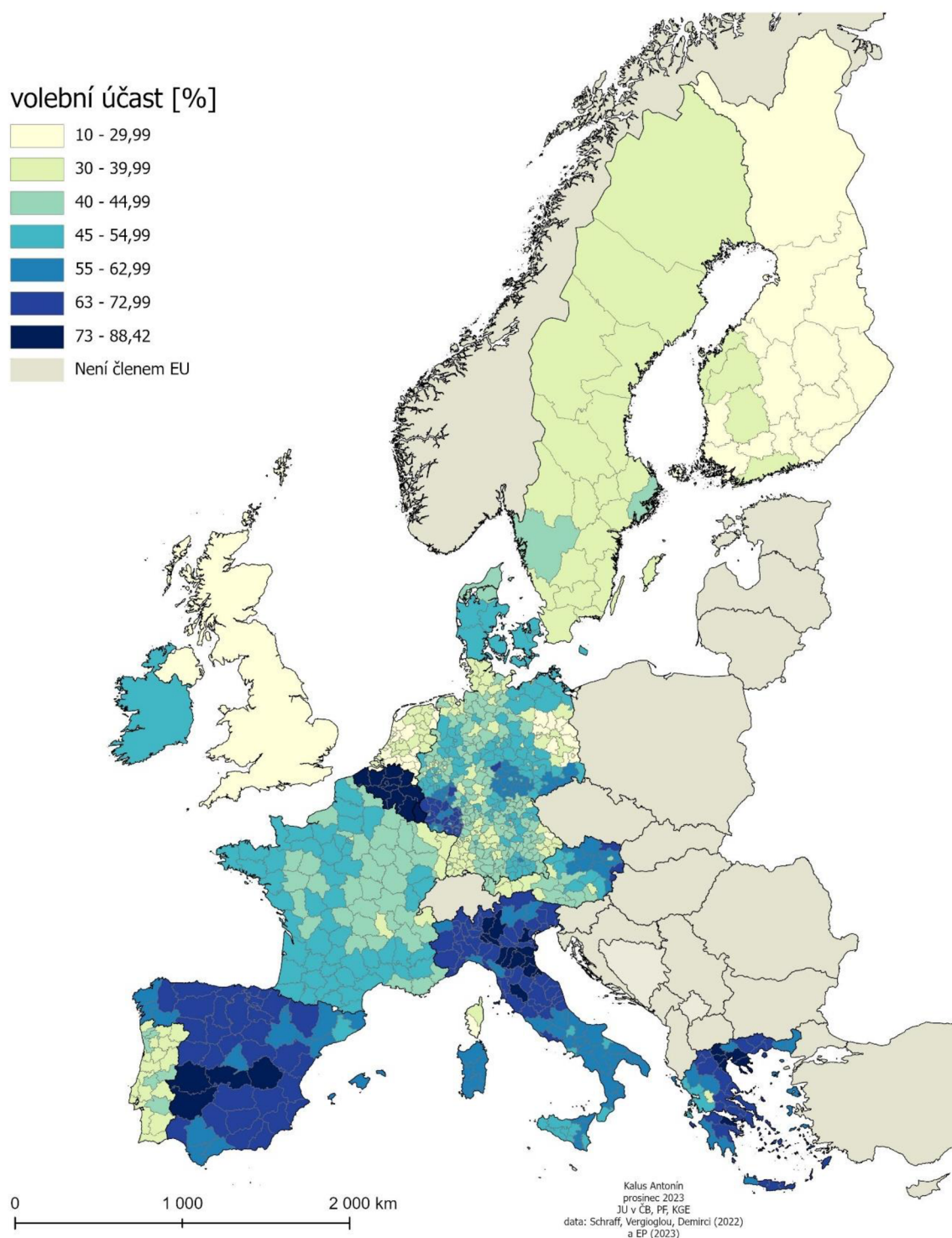
Graf č. 2: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1999

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Průměrná volební účast v roce 1999 dosáhla hodnoty 49,51 %. Státem s nejvyšší volební účastí se stala Belgie s 91 %, druhé nejvyšší hodnoty pak dosahuje Lucembursko. Naopak nejnižší volební účast byla zaznamenána ve Velké Británii, kde přišla volit necelá čtvrtina voličů.

Obrázek č. 4: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1999

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

Z hlediska vnitřních rozdílů v rámci jednotlivých států můžeme identifikovat několik států, které napříč celým územím vykazují hodnoty s malými rozdíly. Jedná se o Portugalsko, Nizozemsko, Dánsko, Belgii, Švédsko a Finsko. Volební účastí se tyto státy samozřejmě liší. Belgie jakožto stát s jednou z nejvyšších účastí, a naopak Portugalsko

či Nizozemsko, ve kterých se hodnoty volební účasti pohybují v nižších hodnotách. U Švédska a Finska lze jasně pozorovat zvýšenou volební účast na jihu obou států, kde se nacházejí největší města těchto zemí, je zde vyšší hustota zalidnění a tyto regiony také v roce 1999 vykazovaly největší hodnoty HDP na obyvatele (Capello a Spairani, 2006). Všechny tyto faktory mají tendenci pozitivně ovlivňovat volební účast.

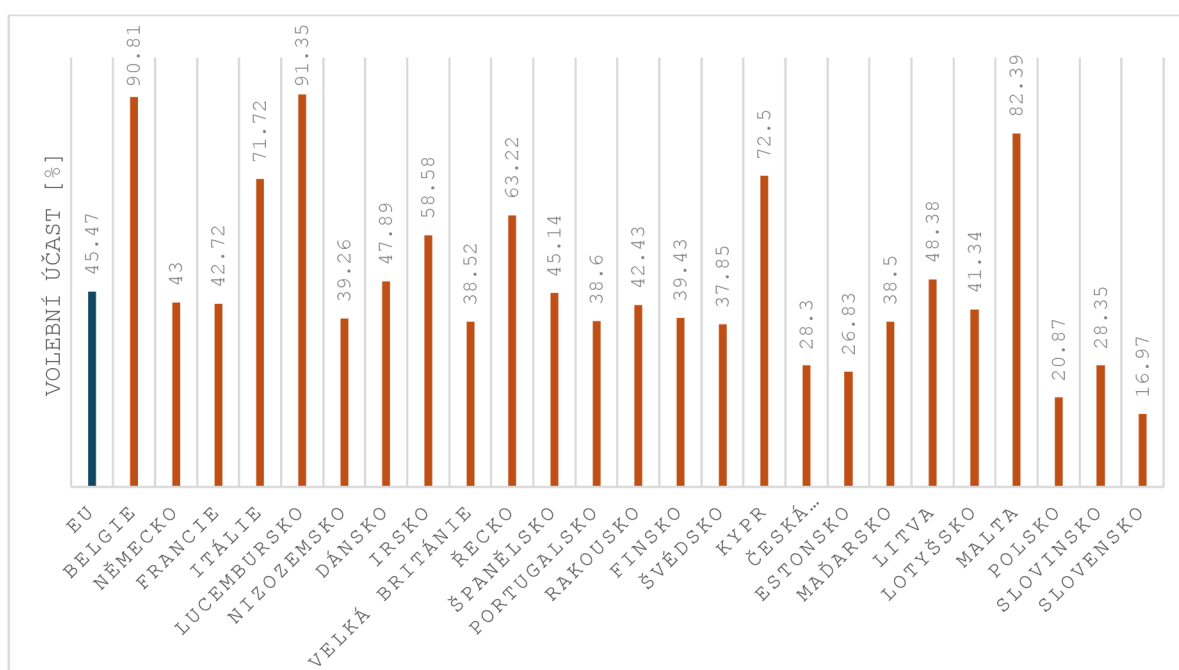
Větší, ne však razantní, regionální rozdíly lze sledovat u Španělska, Francie, Itálie a Řecka. V případě Španělska a Francie nelze na základě námi sledovaných faktorů identifikovat příčinu výsledků volební účasti. V případě Itálie a Řecka paralely mezi faktory a volební účastí sledovat jde. Řecko vykazuje nižší volební účast v regionech, které v roce 1999 zaznamenaly nižší hodnoty HDP na obyvatele (Capello a Spairani, 2006). V případě Itálie můžeme z hlediska HDP na obyvatele hovořit o stejném volebním chování, tedy o volební účasti v závislosti na HDP na obyvatele. Další námi sledovaný faktor a sice to, zda regiony, které z Evropské unie čerpají více financí, mají tendenci mít vyšší volební účast, nelze v tomto případě potvrdit, ba naopak v případě Itálie regiony s nejnižší volební účastí čerpají z Evropské unie nejvíce financí.

Regionálně nejvíce heterogenními zeměmi jsou Německo a Rakousko. V případě Rakouska lze sledovat postupně se zvyšující volební účast směrem ze západu na východ. Sledované faktory však důvody tohoto gradientu nevysvětlují. Německo jednoduchým vzorcem popsat nejde, jelikož regiony jsou z hlediska volební účasti velmi různorodé. Lze identifikovat regiony, které jasně vykazují vysoké hodnoty volební účasti. Těmi jsou regiony, které leží na území spolkových zemí Porýní – Falc a Sársko. Tyto regiony nicméně nevykazují odchylku ani v hodnotách HDP na obyvatele ani v hodnotách čerpaných financí (Capello a Spairani, 2006). V obrázku č. 4 lze stále pozorovat hranici mezi bývalým Východním a Západním Německem, i když ne tak zřetelně, jako tomu bylo v předešlých volbách. Uvnitř tohoto regionu v okolí Berlína lze však sledovat nejnižší hodnoty z celého Německa – Brandenburg an der Havel (22 %), Havelland (27 %), Cottbus (27 %). Dle HDP na obyvatele by region celého bývalého Východního Německa měl vykazovat nižší volební účast, z hlediska čerpaných financí však naopak hodnoty vyšší. Je tedy otázkou, zda tyto faktory region ovlivňují rozdílně v rámci tohoto regionu – okolí Berlína je socioekonomickými faktory ovlivňováno negativně a zbytek regionu efektem čerpaných financí pozitivně, pro konstatování, zda a jaký efekt na vnitřní diferenciaci regionu bývalého Východního Německa určitý faktor má by bylo za potřebí dalšího výzkumu.

4.3 Volby do EP v roce 2004

Mezi volbami v letech 1999 a 2004 došlo k největšímu rozšíření v dějinách Evropské unie. V průběhu těchto čtyřech let přistoupilo do unie deset nových států – Kypr, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko. Volby v roce 2004 se tak konaly ve 25 evropských zemích a to 10. – 13. června. Voliči v Nizozemsku a Velké Británii volili hned první den voleb, tedy ve čtvrtek 10. června. Jedenáctého se konaly volby v Irsku, dvanáctého v Lotyšsku a na Maltě. Nejvytíženějším volebním dnem byla neděle, kdy se volilo v 18 zemích EU. Mezi 25 státy se pouze ve dvou konaly volby více než jeden den, a to v České republice, kde probíhaly 11. a 12. a o den déle i v Itálii – 12. a 13. června.

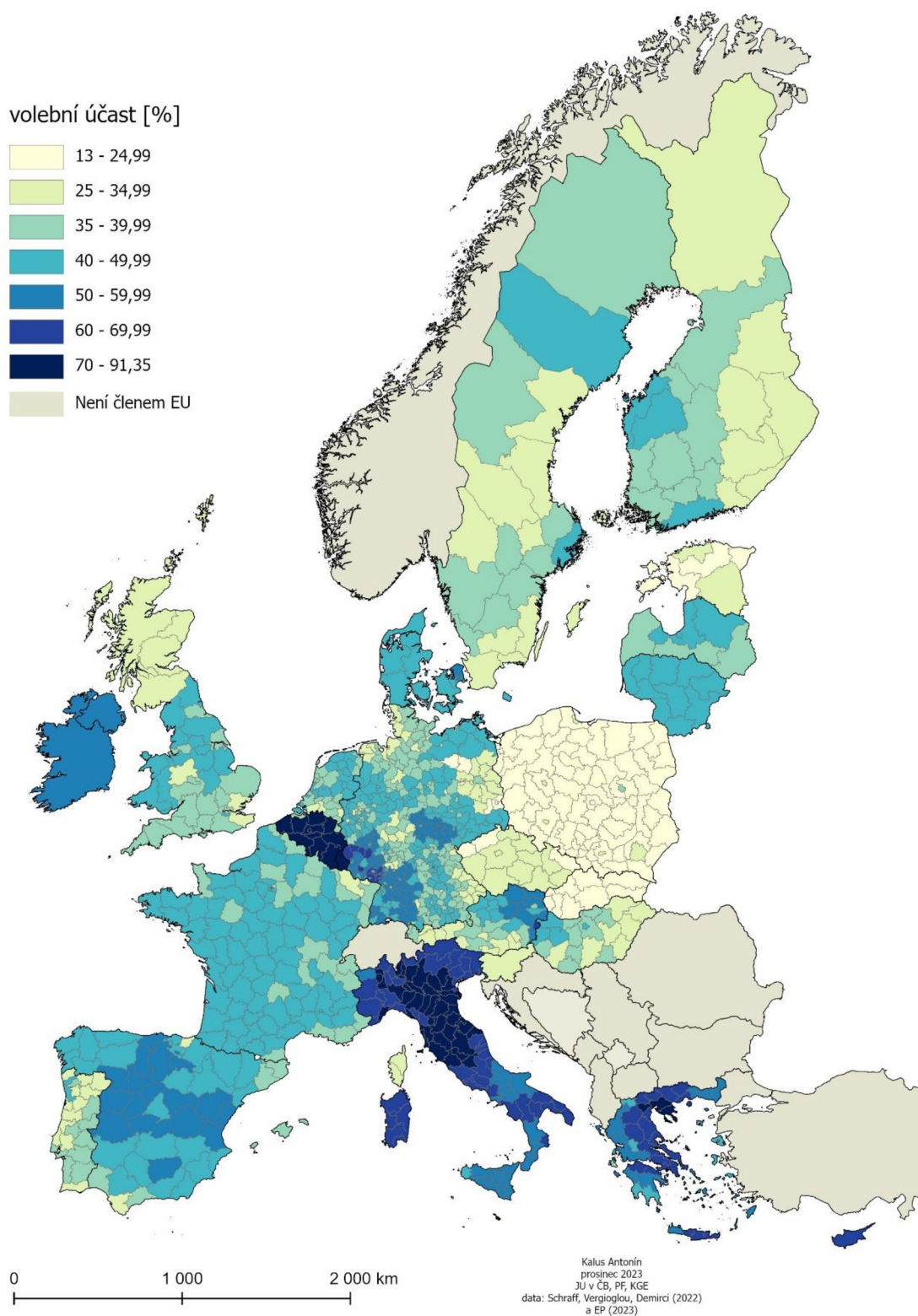
Graf č. 3: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Unijní průměr činil 45,47 %. Nejvyšší volební účast zaznamenalo Lucembursko, kde se účast vyšplhala přes 91 % a Belgie, kde byla volební účast také nad hranicí 90 %. Nejvyšší volební účast mezi přistoupivšími státy zaznamenala Malta. Nově přistoupivší státy však průměrně zaznamenaly nižší účast – 40,44 %, než státy v Evropské unii již etablované – 52,70 %. K tomuto rozdílu přispěla mimo jiné i minimální účast v celé EU necelých 17 %, kterou zaznamenalo Slovensko.

Obrázek č. 5: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

V roce 2004 je v datech použitých z vytvoření map Velká Británie poprvé reprezentována více celky, a to NUTS 2 regiony. Díky tomu lze jasně pozorovat rozdílnou

volební účast v rámci zemí Velké Británie. Severní Irsko v obrázku č. 5 vykazuje maximální hodnoty (51 %) v rámci Velké Británie, zde je ovšem důležité upozornit na použití dvojích dat, a to v případě Severního Irsku použití volební účasti dle poměru celkového počtu hlasů a v případě zbytku Velké Británie dle poměru platných hlasů. Důvod použití různých dat je uveden v kapitole Metodika. Nicméně i tak je volební účast v Severním Irsku o 12 procentních bodů vyšší než je průměr Velké Británie (Průměrná účast Velké Británie je počítána také ze všech odevzdaných hlasů stejně jako účast v Severním Irsku.) Na zvýšení volební účasti v Severním Irsku mohla mít efekt výše čerpaných peněz z Evropské unie. Severní Irsko je jedním z regionů, který v rámci Velké Británie čerpá nejvíce financí z Evropské unie. Skotsko, které oproti Anglii také čerpá více financí, ovšem vykazuje nižší hodnoty volební účasti. Nelze tak efekt tohoto faktoru potvrdit či vyvrátit. V případě Severního Irsku je důležité upozornit na regionální citění s Irskem a podobné hodnoty volební účasti – Irsko 59 % a Severní Irsko 51 %, silné napojení na Irsko potvrzují. Sílu tohoto napojení potvrzuje i vznik smlouvy po vystoupení Velké Británie z Evropské unie, jejíž funkcí je zabránit vzniku tvrdé hranice mezi těmito regiony (ER, 2024).

Zajímavé jsou také hodnoty volební účasti v nově přistoupivších státech, které v roce 2004 volili poprvé. Volební účast států jako celků se samozřejmě velmi liší – Malta 82 % a Slovensko 17 %. V rámci zemí většinou nedochází k velkým regionálním rozdílům – Lotyšsko 7 %, Litva a Estonsko také 7 %, České republika 12 %. Výjimkou je pak Polsko, kde mezi nejvyšší volební účastí ve Varšavě 35 % a nejmenší volební účastí v regionu Elcki 13 % je rozdíl 22 procentních bodů. Rozdíl 19 % je pak mezi regiony v Maďarsku. Na rozdíl od Polska, kde je velký rozdíl zapříčiněn vysokou účastí v hlavním městě a zbytek země není příliš diverzifikovaný, v Maďarsku dochází k rozdílům napříč celým státem. Volební účast se zvyšuje od východu k západu stejně jako HDP na obyvatele a lze tak pozorovat paralelu mezi těmito údaji (Florio, Morretta, Willak, 2018).

V rámci sledování vnitřních rozdílů v rámci státu lze v několika zemích sledovat maximální hodnoty v hlavním městě – Praha 34 %, Varšava 35 %, Budapešť 49 %, Stockholm 41 %, Helsinky 46 %, Paříž 50 %, Bratislava 20 %. Všechna tato města mají v porovnání se zbytkem země nejvyšší HDP na osobu, a i hustota obyvatel jako pozitivně ovlivňující faktor působí na zvýšenou volební účast.

V případě Rakouska můžeme sledovat, že volební účast a HDP na osobu spolu vůbec nekorelují (Florio, Morretta, Willak, 2018). Regiony s vysokým HDP na osobu vykazují nižší hodnoty volební účasti a naopak. Podobné volební chování, i když ne tak zřetelně, lze

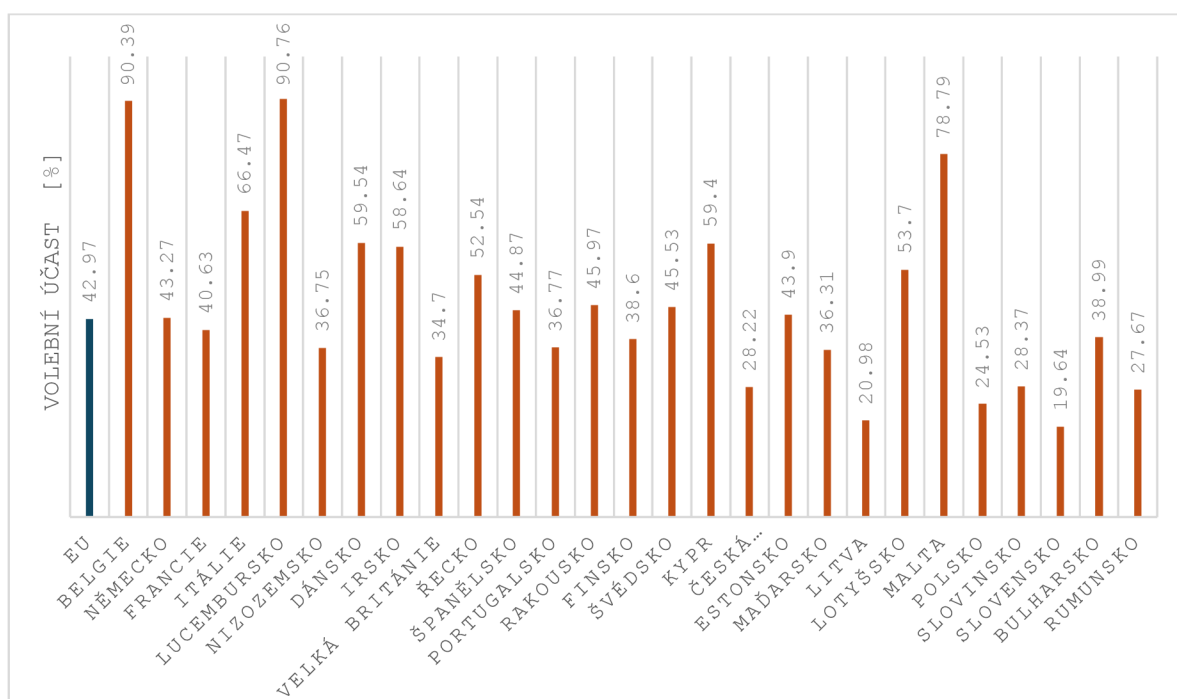
sledovat i v Německu. V rámci Německa lze jakožto jasně finance z Evropské unie přijímající region označit bývalé Východní Německo (Walsh, Luca, 2022), tento region zobrazuje vnitřně odlišné hodnoty zázemí Berlína stejně jako v minulých letech vykazuje nižší hodnoty volební účasti, zatímco hraniční regiony bývalého Východního Německa ukazují vyšší hodnoty volební účasti.

Státem, který vykazuje pozitivní efekt socioekonomických ukazatelů na volební účast je Itálie, kde lze pozorovat rozdělení země na „bohatý jih“ a „chudý sever“ (Florio, Morretta, Willak, 2018).

4.4 Volby do EP v roce 2009

Mezi lety 2004 a 2009 Evropská unie opět posílila, a to konkrétně o dvě nové členské země – Bulharsko a Rumunsko. Volby proběhly 4. – 7. června. První den voleb, tedy ve čtvrtek, odevzdávali hlasy voliči v Nizozemsku, Velké Británii a Rakousku. Pátého se volilo v Irsku a České republice (V ČR se volby konaly během dvou dnů – 5. a 6.) Kypr, Lotyšsko, Malta, Slovensko a Itálie stanovili jako den voleb sobotu 6. (V Itálii se stejně jako v ČR volilo dva dny a to – 6. a 7.) V poslední den voleb se volby uskutečnily ve zbývajících 17 zemích.

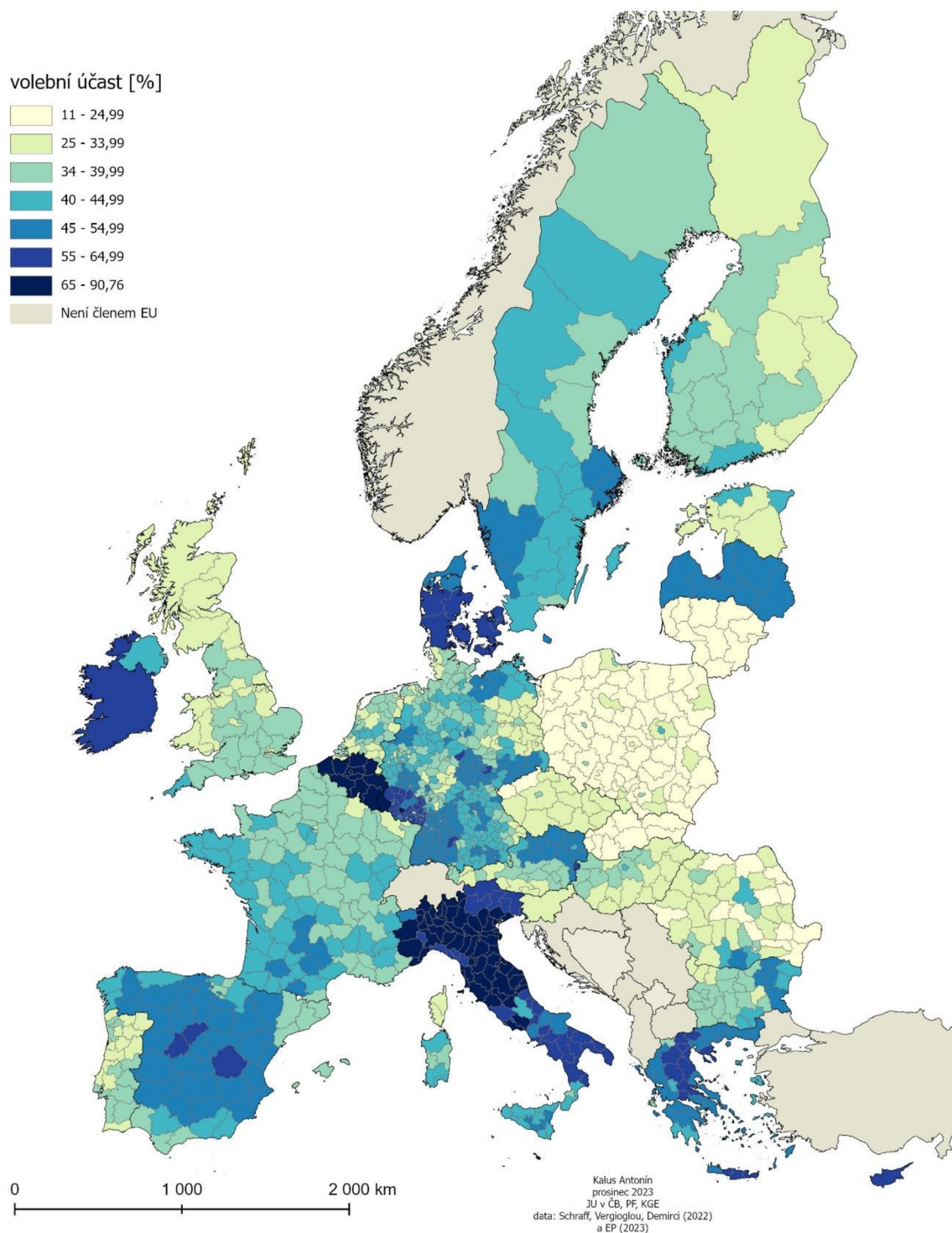
Graf č. 4: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Průměr mezi všemi členskými zeměmi dosáhl v roce 2009 hodnoty 42,97 %. Nejvyšších hodnot dosáhla Belgie a Nizozemsko, jejich hodnota volební účasti se dostala lehce nad hranici 90 %. O deset procent za nimi je pak Malta. Tyto tři státy tak můžeme definovat jako mírou volební účasti pozitivně vyčnívající. Nejnižší volební účast se pohybovala okolo 20 procent, těchto hodnot dosahuje Slovensko a Litva.

Obrázek č. 6: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

V roce 2007 se Evropská unie rozrostla o další dva státy, a to o Rumunsko a Bulharsko. Mírou volební účasti tyto státy nijak nevybočují ze skupiny nových členů, tedy zemí, kteréo Evropské unie přistoupily v roce 2004. Průměrná volební účast těchto zemí je 38 % a volební účast v Bulharsku je taktéž 38 %. Z tohoto pohledu se Bulharská volební

účast nijak nevymyká. V Bulharsku lze sledovat zvyšující se volební účast směrem od západu na východ. Tento gradient však nevysvětluje žádný z faktorů, který tato práce sleduje. Volební účast v Rumunsku (28 %) je sice oproti průměru států přistoupivších v roce 2004 slabší o 10 %. Je zde důležité poukázat na to, že průměr zemí pátého rozšíření značně zvyšuje Malta a Kypr.

V oblasti Pobaltí – tedy v Litvě, Lotyšsku a Estonsku dochází k poměrně zajímavému jevu, kdy na tyto státy je často nahlíženo velmi podobnou optikou. Můžeme ovšem sledovat, že z hlediska volební účasti vykazují tyto státy velmi odlišné hodnoty. Na jedné straně Lotyšsko, které po více zmíněné Maltě a Kypru, zaznamenalo třetí nejvyšší účast mezi novými členskými zeměmi a na druhé straně Litva, kde průměrná volební účast dosahuje druhé nejnižší úrovně v celé Unii (21 %). Litva v roce 2007 a 2008 čerpala z pobaltských zemí nejvyšší finanční prostředky z Evropské unie a je tedy v rozporu s předpokladem, že regiony/státy, které finance čerpají budou mít vyšší volební účast. Estonsko v roce 2009 zaznamenalo nejvyšší volební účast ze všech voleb do Evropské parlamentu, kterých bylo součástí. Jakožto hlavní důvody tohoto nárůstu, lze identifikovat příchod online hlasování, kterého využilo 15 % voličů a dále socioekonomická a politická krize, která v Estonsku převládala (Deloy a Reynié, 2010). Občané tak využili volby k vyjádření jejich názoru na situaci.

Mezi rakouskými regiony lze opět sledovat zvyšující se volební účast směrem od západu na východ. Při porovnání volební účasti a finančních prostředků, které jednotlivé regiony čerpaly, lze sledovat paralelu mezi těmito dvěma jevy (Walsh, Luca, 2022)

Podobné hodnoty volební účasti vykazují Portugalsko a Nizozemsko, obě země těsně pod hranicí 37 %. HDP na obyvatele i množství financí čerpaných z Evropské unie je ovšem mezi státy odlišný. Z hlediska HDP na obyvatele lze Portugalsko označit za nejhorší stát západní Evropy – (23 151 USD), Nizozemsko (52 722 USD) naopak patří mezi země s nejvyšším HDP na obyvatele nejen v západní Evropě, ale v celé Unii (The World Bank, 2024).

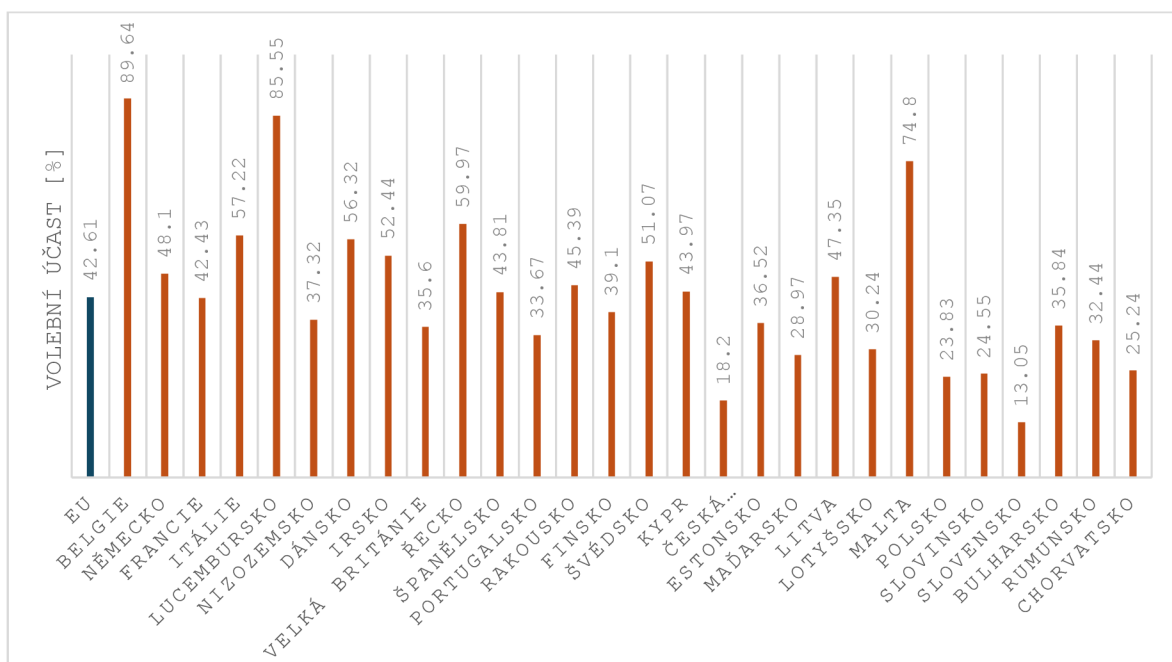
V obrázku č. 6 lze také pozorovat zvýšené hodnoty volební účasti v některých hlavních (popřípadě velkých) městech, jako například ve Varšavě (44 %), Praze (36 %), Budapešti (45 %), Rize (59 %) či Paříži (49 %). U jiných hlavních měst lze ovšem pozorovat pokles oproti přilehlým regionům – Vídeň (42 %) oproti přilehlým regionům (51 % a 48 %). Podobný jev lze pozorovat i u Londýna. Inner London – West (32 %) a Inner

London – East (30 %) oproti Outer London – South (36 %) a Outer London – West and North West (35 %). V případě britské metropole se sice nejedná o velké rozdíly. Vzhledem k tomu že evropská hlavní města v různých členských zemích vykazují jiné trendy, a to napříč celou Evropskou unií, tyto regionální odlišnosti by mohli být předmětem dalšího výzkumu.

4.5 Volby do EP v roce 2014

V roce 2014 probíhaly volby do Evropského parlamentu 22. – 25. května. Během těchto dní odevzdávali své hlasy voliči ve všech 28 členských zemích – v roce 2013 stávajících 27 zemí rozšířilo Chorvatsko. Ve čtvrtek 22. odevzdávali hlasy voliči v Nizozemsku a Velké Británii. V Irsku se volilo v pátek 23. Sobotu 24. stanovili jako den voleb Slovensko, Malta a Lotyšsko. Hlavním volebním dnem byla neděle 25. V tento den se volilo ve 21 členských zemích. Jedinou zemí, která využila možnost volit více než jeden den, byla Česká republika, jejíž voliči volili 23. – 24. května.

Graf č. 5: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014

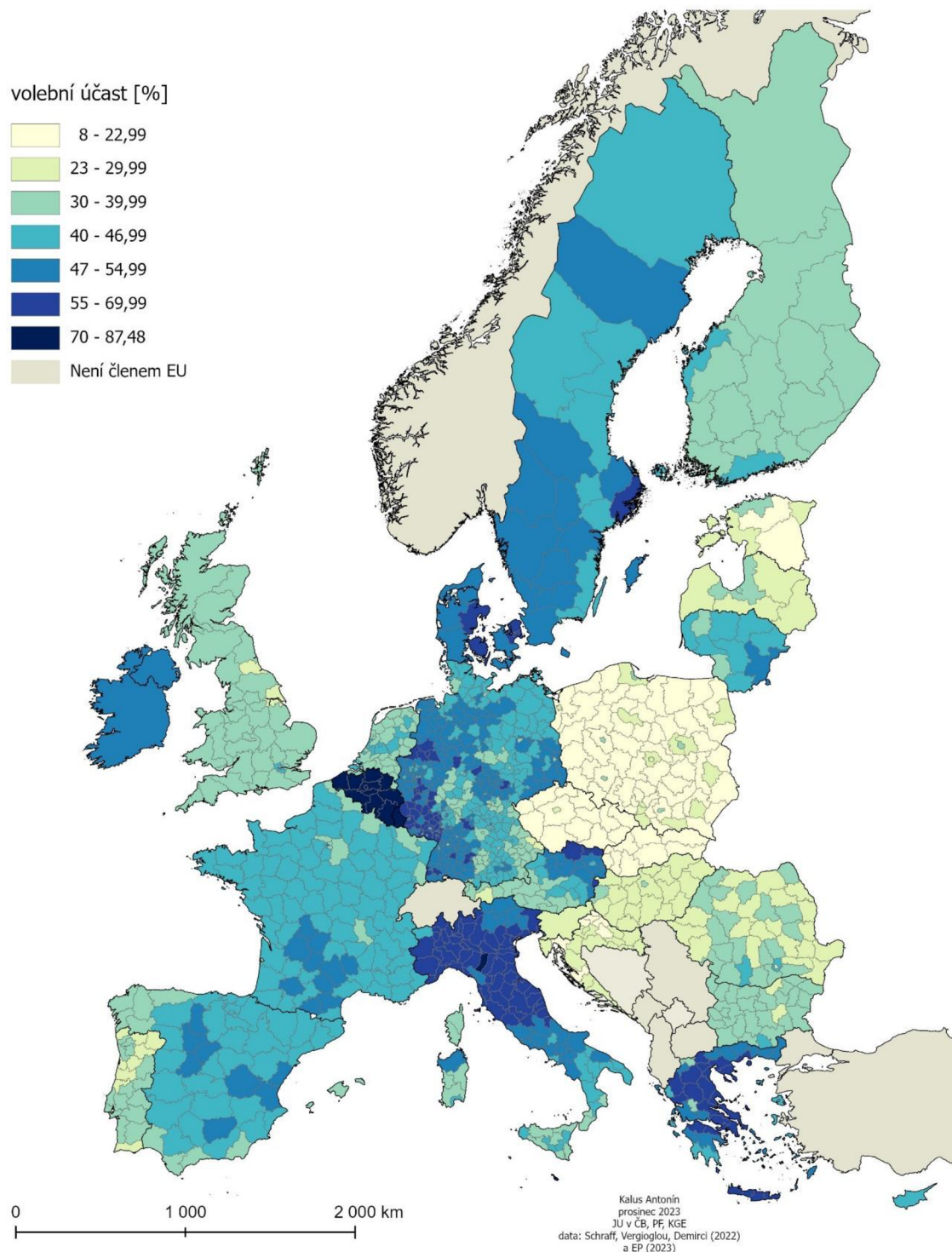

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Unijní průměr v roce 2014 činil 42,61 % a jedná se o nejnižší unijní průměr od vzniku Evropské unie. Povolební výzkum Nancy (2014) představuje hlavní důvody, proč občané nepřišli k volbám, podle odpovědí, které občané v průzkumu uvedli. Mezi tyto důvody patří zejména nezájem či nedůvěra v politiku. Zdůrazňuje také, že mezi nejčastějšími důvody, proč občané nepřišli k volbám, nefigurují odpovědi, které by obsahovaly negativní postoje

vůči Evropské unii (Nancy, 2014). Státy s nejvyšší volební účastí byly Belgie s téměř 90% účastí a Lucembursko, kde k volbám přišlo více než 85 % voličů. Dvojici těchto států doplňuje Malta, která se svou účastí nevyrovná zmíněné dvojici, i tak je ale zde volební účast o více než 22 % vyšší, než je unijní průměr. O téměř 30 % nižší, než je průměr Evropské unie byla volební účast na Slovensku (13 %).

Obrázek č. 7: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

V roce 2013 došlo zatím k poslednímu rozšíření Evropské unie, a to o Chorvatsko. Volební účast v Chorvatsku nijak nevybočuje oproti ostatním novým členům, kteří přistoupili v roce 2004 a déle. Výjimkou mezi státy, které přistoupili v roce 2004 a déle, je Malta, která dlouhodobě vykazuje nejvyšší hodnoty volební účasti nejen mezi zeměmi, které přistoupili v roce 2004 a déle, ale i v celé Evropské unii, poté Kypr a Litva jejichž hodnoty volební účasti se pohybují okolo 45 %. Byť jsou hodnoty těchto dvou zmíněných států podobné, oproti minulým volbám zaznamenaly úplně opačný vývoj. Volební účast na Kypru klesla mezi lety 2009 a 2014 o 15 procentních bodů.

Litva zaznamenala výrazný růst a to z 21 % na 47 %, jedná se tedy o více než zdvojnásobení volební účasti. U Litvy lze mezi lety 2009 a 2014 sledovat každoročně čerpání financí z Evropské unie, které přesahuje hranici miliardy eur a lze tedy Litvu v tomto období označit za tzv. net-beneficianery. Zvýšená volební účast by pak naznačovala předpoklad, kdy státy, které čerpají finance z Evropské unie, mají tendenci mít vyšší volební účast. Litevské volby do Evropského parlamentu v roce 2014 byly spojeny s druhým kolem prezidentských voleb (Vogel a King, 2014). Agregace voleb má tendenci zvyšovat volební účast druhořadých voleb, kterými jsou v tomto případě právě volby do Evropského parlamentu. V prezidentských volbách byla volební účast 47 % stejně jako ve volbách do Evropského parlamentu (Election Guide, 2022). Oba faktory tak přispěly ke zvýšení volební účasti. Vzhledem ke skokovému nárůstu lze usuzovat, že dominantní roli na vysoké volební účasti má právě agregace s prezidentskými volbami (Schmitt a Popa, 2016)

U mnoha členských zemí můžeme sledovat regionální homogenitu, a tedy pouze malé regionální rozdíly. Mezi tyto země můžeme zařadit například – Portugalsko, Velkou Británii, Francii, Belgie, Českou republiku, Chorvatsko či Bulharsko. V některých případech dochází ke zvýšení volební účasti v hlavním městě země – Londýn, Paříž, Praha, Budapešť.

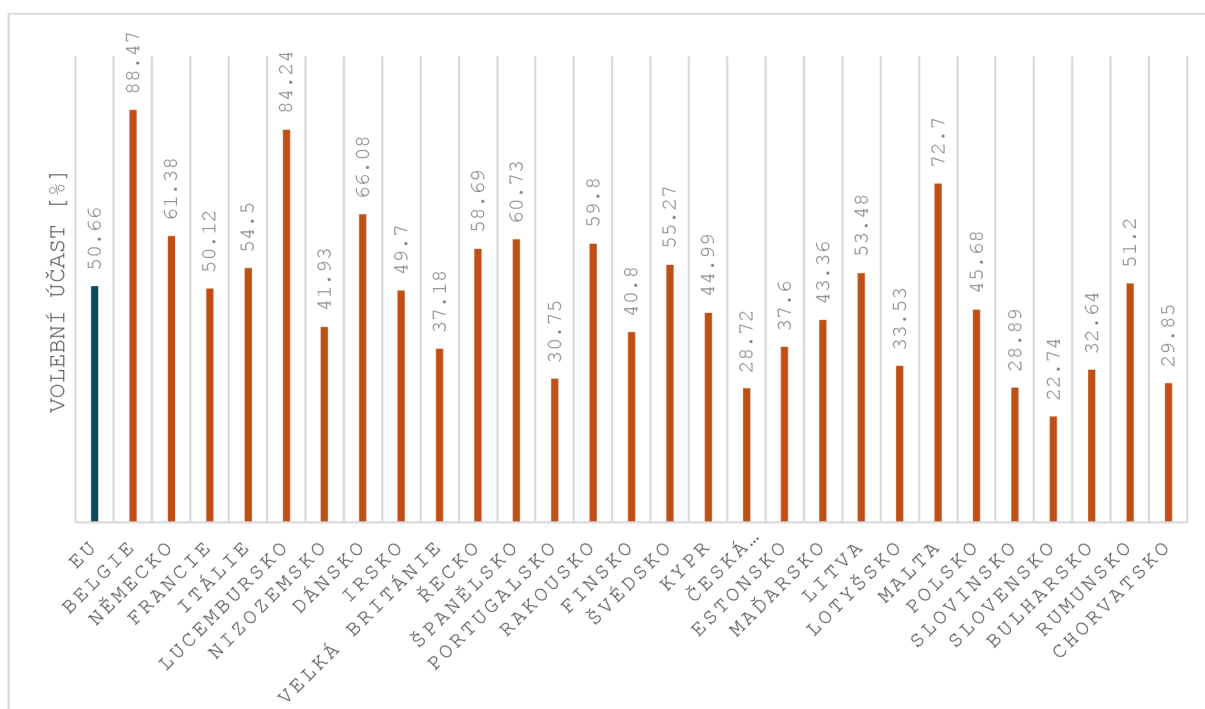
Z hlediska rozdílu volební účasti v západní Evropě (+ Řecko, Švédsko, Finsko) a tedy v zemích označovaných jako staré demokracie a v zemích přistoupivších v roce 2004 a déle, tedy nových členů, z nichž většinu lze označit také jako postkomunistické demokracie, lze pozorovat až na výjimky jasnou hranici. Země, které se staly členy před rokem 2004, dosahují průměrné volební účasti 52 %, nejnižší volební účast lze zaznamenat v Portugalsku – 34 %. Naproti tomu země, které přistoupily v roce 2004 a déle, dosahují průměrné volební účasti pouze 44 %. Lze tedy jasně poukázat na paralelu, která postkomunistické demokracie spojuje s nižší volební účastí. Tyto státy vykazují oproti

starým členům i nižší hodnoty HDP na obyvatele, a tak i socioekonomické faktory negativně ovlivňují výši volební účasti.

4.6 Volby do EP v roce 2019

Datum voleb do Evropského parlamentu v roce 2019 bylo stanoveno na 23. – 26. května. Z hlediska rozložení voleb v jednotlivých členských zemích vzhledem ke dnům v týdnu byly tyto volby totožné jako volby v roce 2014. Tedy: čtvrtek 23. – Nizozemsko a Velká Británie, pátek 24. Irsko, sobota 25. Lotyšsko, Malta, Slovensko, neděle 26. Rakousko, Belgie, Bulharsko, Chorvatsko, Kypr, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Itálie, Litva, Lucembursko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko. V České republice pak opěr volby probíhaly dva dny a to 24. – 25. května.

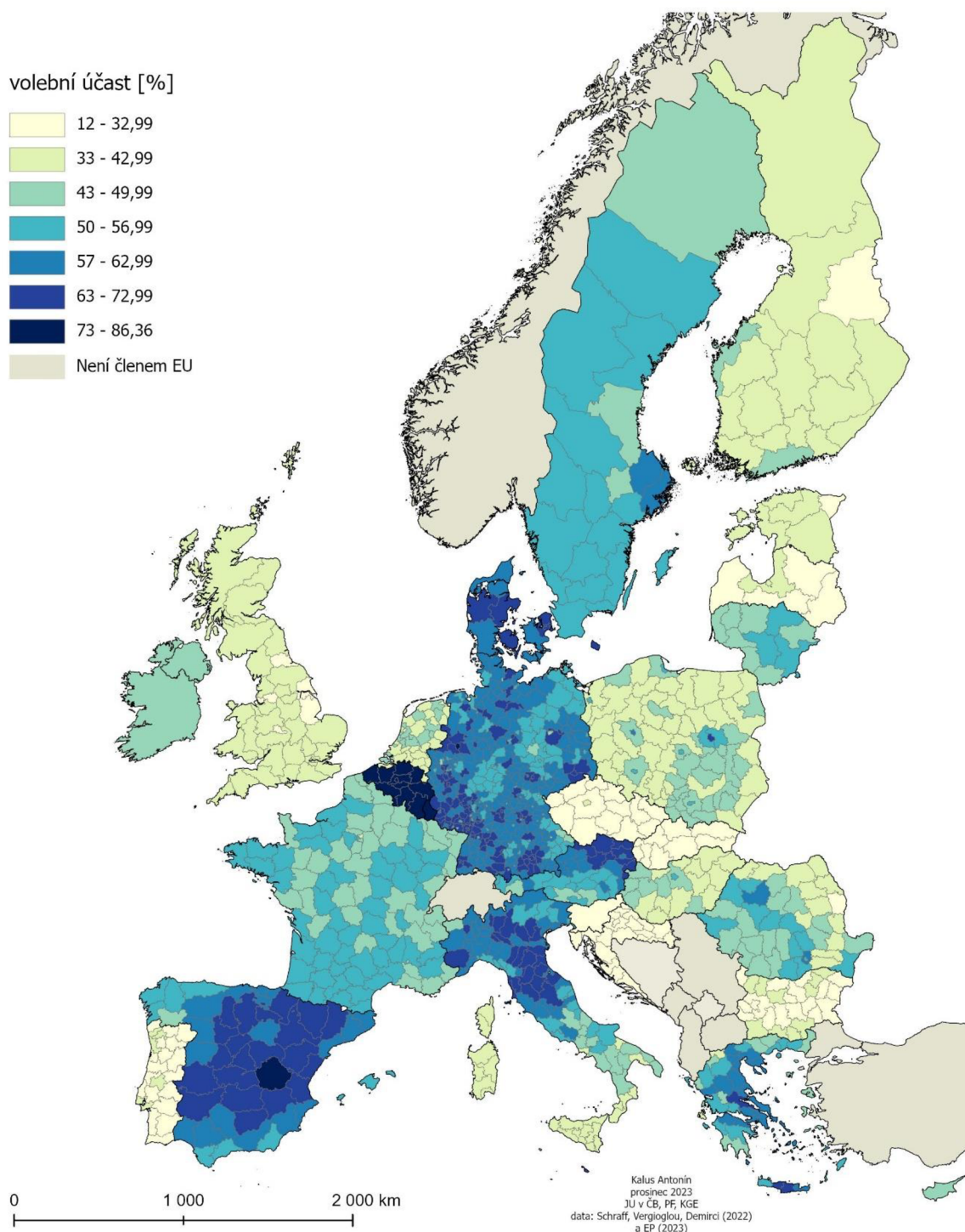
Graf č. 6: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Průměrná volební účast poprvé od roku 1994 vzrostla, a to na úroveň přes 50 % a dostala se tak zpět na podobnou úroveň, kterou měla ve volbách před 20 lety. Nejvyšší volební účast zaznamenali Belgie, Lucembursko a s odstupem více než 10 % Malta. Nejnižší volební účast byla na Slovensku.

Obrázek č. 8: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

Jak již bylo zmíněno, volební účast mezi roky 2014 a 2019 zaznamenala ve většině (ve 20 z 28) států nárůst. Z hlediska volební účasti jako takové je tento rok poměrně zásadní. Na regionální rozdíly ovšem celkový nárůst volební účasti neměl výrazný vliv. Můžeme ale sledovat vytvoření rozdílů mezi státy určitých mezogerionů. Například silně rozdílné

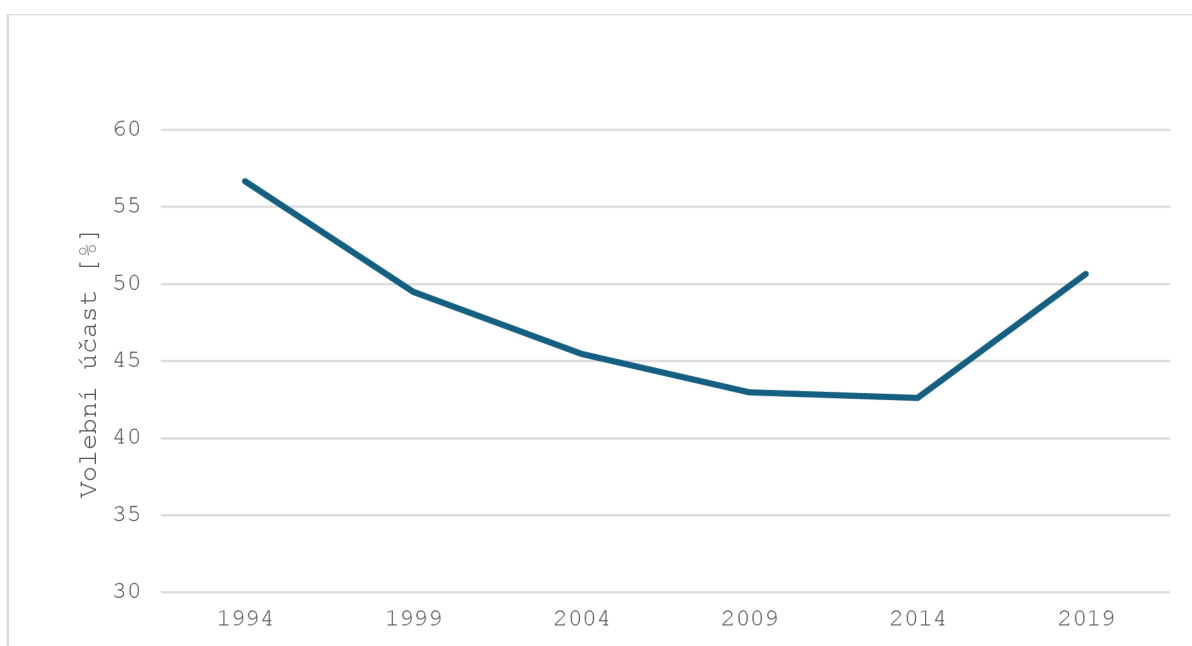
volební chování mezi státy na Pyrenejském poloostrově. Portugalsko vykazovalo dlouhodobě nižší volební účast než sousední Španělsko, nicméně až do roku 2014 docházelo k postupnému zmenšování tohoto rozdílu. Vzhledem k velkému nárůstu volební účasti ve Španělsku (o 17 % - třetí nejvyšší nárůst v celé Unii) a klesnutí volební účasti v Portugalsku (pokles byl sice pouhá 3 %, nicméně i tak jde o druhý největší pokles v Unii), můžeme sledovat mezi státy Pyrenejského poloostrova nárůst rozdílu ve volební účasti na hodnotu podobnou jako v roce 1999. Při porovnání HDP na obyvatele (The World Bank, 2024) obou těchto států (v roce 2018 - Portugalsko 23 500 USD a Španělsko 30 000 USD) můžeme pozorovat rozdíl, který souhlasí s rozdílem ve volební účasti. Pro porovnání: v České republice, kde byla volební účast pouze o 2 % nižší než v Portugalsku, lze v roce 2018 pozorovat i velmi podobné hodnoty HDP na obyvatele. V Německu, kde byla volební účast podobná jako ve Španělsku, bylo HDP na obyvatele v roce 2018 téměř 48 000 USD. Z tohoto porovnání lze opět potvrdit paralelu mezi HDP na obyvatele a volební účastí, je ale důležité, že Španělsko dosahuje s nižší hodnotou HDP na obyvatele stejné volební účasti jako Německo. Lze tedy konstatovat, že na nárůst volební účasti ve Španělsku působí i jiné faktory.

Z hlediska regionálních rozdílů lze také poukázat na hodnoty Německa. To bylo v minulých volbách vnitřně velmi heterogenní a bylo možné sledovat několik oblastí s různou volební účastí. O volební účasti v Německu v těchto volbách lze ovšem konstatovat, že jsou hodnoty jednotlivých regionů vyrovnané a nelze bezpečně identifikovat regiony, které by se vychylovaly od průměru. Podobné volební chování lze sledovat i mezi rakouskými regiony. V Rakousku je stále patrný gradient zvyšující se volební účasti směrem od západu na východ, došlo však ke snížení rozdílů mezi jednotlivými regiony. V roce 2014 je mezi regionem s nejvyšší volební účastí Mittelburgenland (57 %) a regionem s nejnižší účastí Tirolen Oberland (29 %) rozdíl ve volební účasti 28 procentních bodů. V roce 2019 je mezi těmito regiony, které opět dosahují minimální a maximální hodnoty, rozdíl 20 %. Tedy i v případě Rakouska lze sledovat snižování rozdílů uvnitř státu.

5. Vývoj volební účasti ve volbách do EP v letech 1994-2019

Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu lze v Evropské unii lehce shrnout jako dlouhodobě klesající, kde míra poklesu každoročně klesala, až na poslední volby v roce 2019, které zaznamenaly nárůst o 8 % a volební účast se tak dostala na hodnotu, které dosahovala v roce 1999, viz graf č. 7. Jelikož Evropskou unii tvoří k roku 2024 27 států (Počet členských zemí se v době, kterou tato práce sleduje lišil a to od 12 po 28), které jsou v mnoha charakteristikách velmi odlišné, nelze očekávat, že vývoj jejich volební účasti bude stejný.

Graf č. 7: Vývoj volební účast do Evropského parlamentu v letech 1994-2019

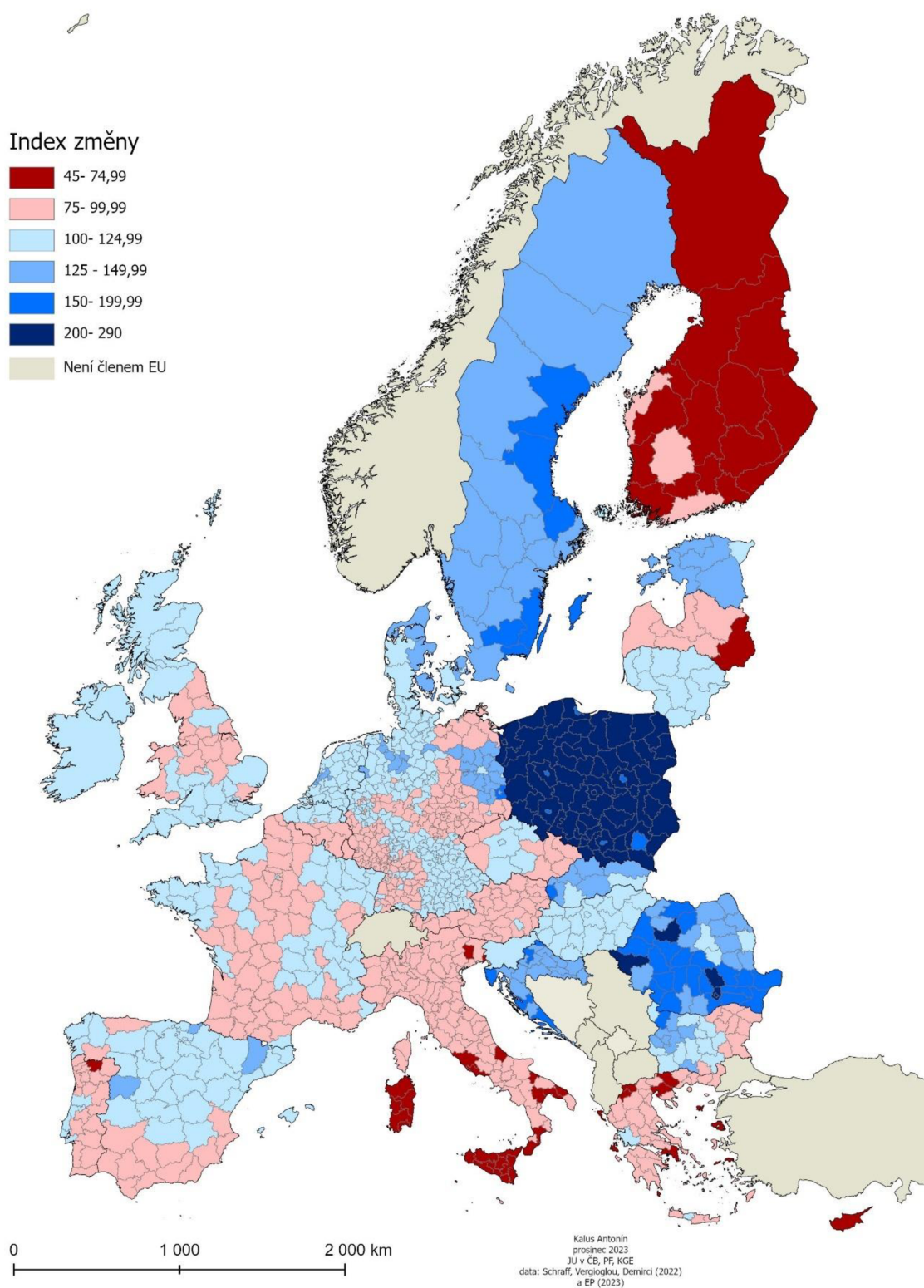

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Index změny mezi prvními volbami a volbami v roce 2019, který zobrazuje obrázek č 9, na první pohled ukazuje dva státy, kterým patří pozice na opačných pólech vývoje volební účasti. Ve Finsku lze pozorovat hluboký propad mezi hodnotami. Ten je zapříčiněn velmi vysokou volební účastí v prvních volbách v roce 1996, která dosahovala 58 %. V roce 1999 se volební účast propadla téměř na polovinu (30 %). Ve volbách 2004 došlo k vyrovnání propadu na hladinu pod 40 %. Tuto hodnotu s postupným lehkým růstem Finsko udržovalo ve všech následujících volbách. Silný propad mezi prvními a druhými volbami lze odůvodnit rolí first-time boost efektu. Výrazné snížení mezi prvními volbami a volbami v roce 2019 zaznamenal také Kypr, i v tomto případě došlo k silnému propadu po prvních volbách. K nárůstu, a to velmi malému, pouze o 1 %, pak došlo až při volbách v roce 2019.

Další regiony, které vykazují vysoký pokles mezi prvními volbami a volbami v roce 2019, jsou ostrovy Sicílie a Sardinie. Protipólem Finska lze označit Polsko, které po mírném růstu až stagnaci během voleb mezi lety 2004 až 2014, zaznamelo rapidní nárůst volební účasti v roce 2019 a to o více než 20 %.

Obrázek č. 9: Index změny volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi prvními volbami a volbami v roce 2019

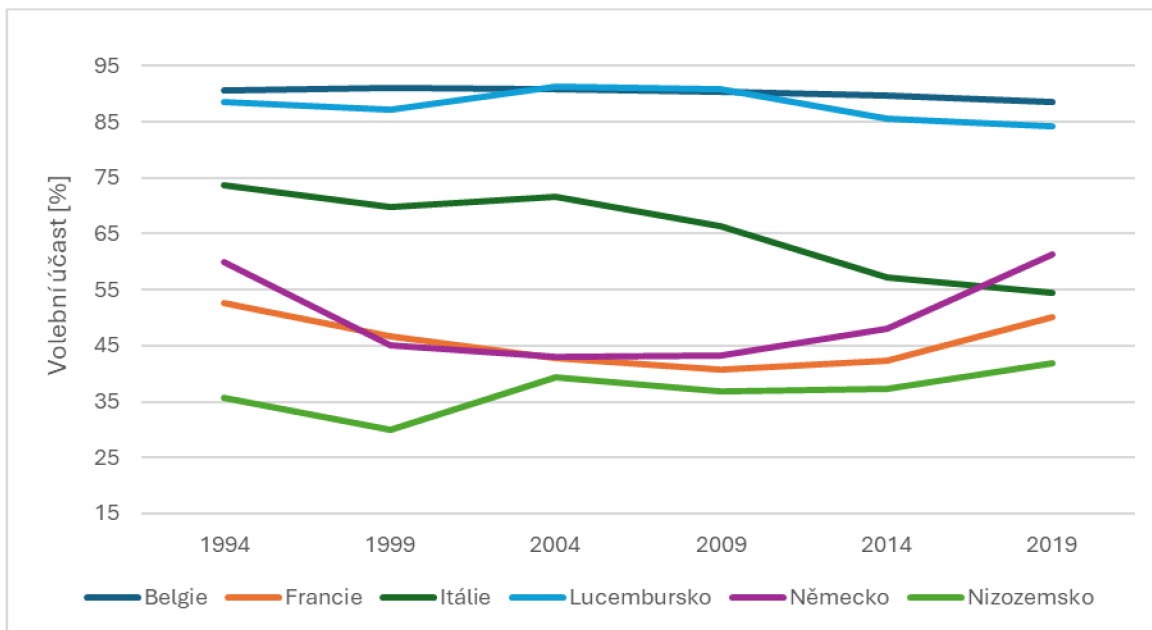
Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

Členské země Evropské unie se ovšem liší v celé řadě parametrů, a proto je potřeba se při popisu vývoje zaměřit i na jednotlivé státy. Pro detailnější popis zemí byly země rozřazeny do skupin dle toho, kdy přistoupily do Evropské unie.

5.1 Vývoj volební účasti původních členů Evropské unie

První skupinou jsou země, které byly součástí unie již od jejího počátku. Pro lepší orientaci v grafu byla tato skupina dále rozdělena na zakládající členy předchůdce Evropské unie – Evropského společenství uhlí a oceli (Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Německo a Nizozemsko) a na země prvního, druhého a třetího rozšíření (Dánsko, Irsko, Velká Británie, Řecko, Portugalsko, Španělsko). Vysokou volební účast s velmi nízkou amplitudou lze identifikovat v Belgii a Lucembursku. Obě tyto země zastávají povinnou volební účast a její efekt lze tedy pozorovat na velmi vysoké volební účasti, která pouze jednou, a to v roce 2019 v Lucembursku klesne pod hranici 85 %. Státem s výraznějším poklesem volební účasti je Itálie. Tento postupný pokles lze odůvodnit zrušením povinné volební účasti v roce 1993. Italští voliči, jsou stále ovlivněni zvyklostmi volit. Lze tak pozorovat postupné snižování tohoto zvyku vzhledem k dalším následujícím volbám. Otázkou tedy zůstává, na jaké hodnotě se volební účast Itálie v budoucnu zastaví. O této hodnotě totiž bude možné konstatovat, že ji již neovlivňuje bývalá povinná účast. Relativně podobný vývoj volební účasti, jako lze pozorovat v rámci celé Evropské unie, lze pozorovat i u Německa a Francie. Ovšem s tím rozdílem, že u těchto dvou států došlo ke zvýšení volební účasti již v roce 2014. V případě Německa došlo ke zvýšení sice již v roce 2009, ale pouze o čtvrt procenta a lze tak spíše hovořit o setrvání na stejné hodnotě. V Nizozemsku lze nárůst mezi roky 1999 a 2004, podobně jako je tomu v případě Itálie. Tento nárůst se autorovi práce nepovedlo odůvodnit.

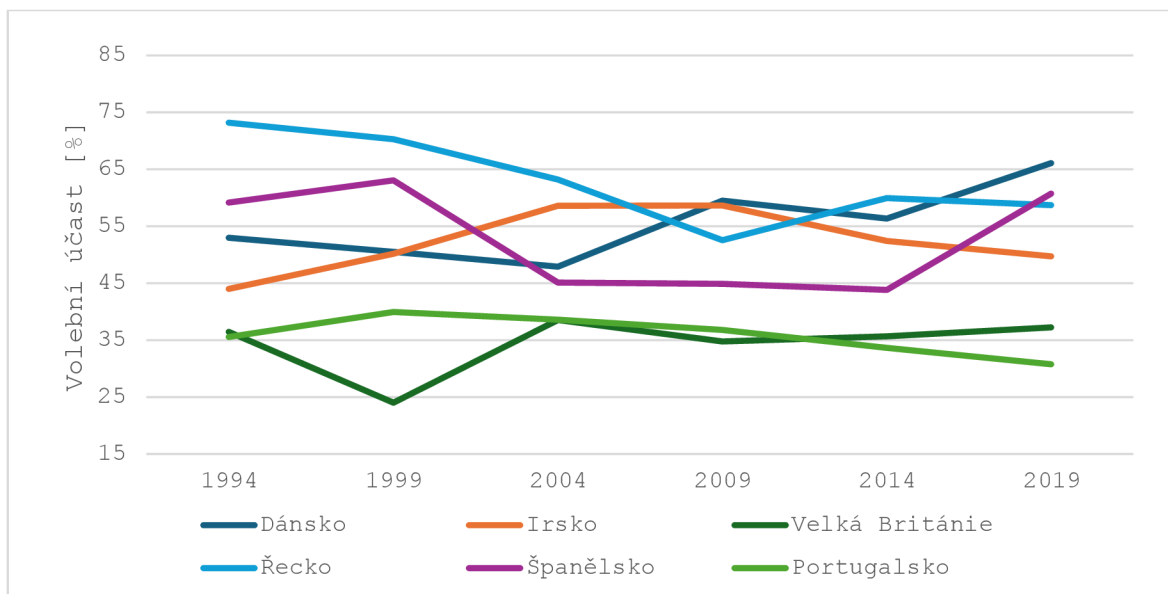
Graf č. 8: Vývoj volební účasti zakládacích členů Evropského společenství uhlí a oceli ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1994-2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

V grafu zemí prvního, druhého a třetího rozšíření nelze jasně identifikovat paralelu mezi jednotlivými státy jako je tomu u zakládacích členů. Lze ale konstatovat, že hodnoty jsou více rozkolísané. Hodnotami volební účasti vybočuje pouze Velká Británie a Portugalsko. Tyto státy, společně s Nizozemskem, mají dlouhodobě nižší volební účast než zbytek původních členů Evropské unie. Portugalsko navíc vykazuje dlouhodobý, byť mírný, pokles. Velká Británie zaznamenala v roce 1999 významný pokles. Ten lze odůvodnit nevýraznou kampaní a užitím nového volebního systému s použitím uzavřených kandidátek, tyto změny byly veřejností kritizovány (EP, 1999). Nizozemsko a Velká Británie jsou státy, kde se tradičně volby připadají na pracovní den. Vzhledem k tomu, že oba státy vykazují nižší hodnoty volební účasti, i tento faktor tak může ovlivňovat hodnotu volební účasti. V povolebním průzkumu v roce 2009 uvedlo jako nedostatek času 15 % Britů a 19 % Nizozemců (Ayres 2014).

Graf č. 9: Vývoj volební účasti v zemích prvního, druhého a třetího rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1994-2019

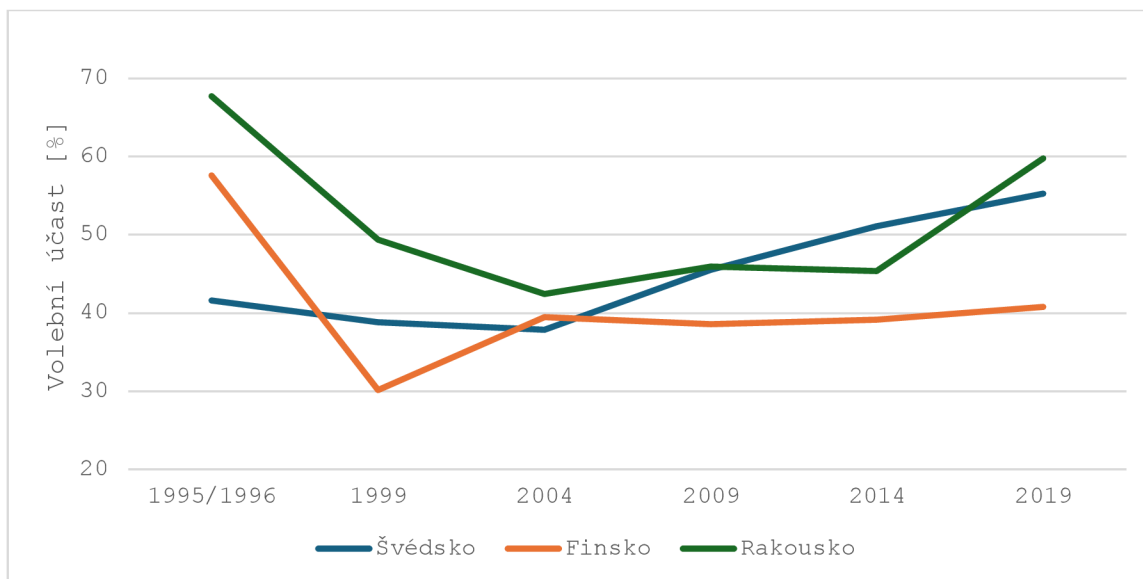

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.2 Vývoj volební účasti v zemích čtvrtého rozšíření

V dalším, čtvrtém, rozšíření vstoupilo do Evropské unie Švédsko, Finsko a Rakousko. Vývoj volební účasti těchto států je velmi rozdílný. Rakousko a Finsko zaznamenaly vysokou volební účast v prvních volbách, po které následoval hluboký propad (Rakousko o 15 % a Finsko o 28 %, tedy téměř o polovinu). Důvodem tohoto propadu může být projev efektu first-time boost. Finsko v dalších volbách zaznamenalo nárůst na 39 % a na této hladině se s mírnou rostoucí tendencí drží. Rakouská volební účast po hlubokém propadu v roce 1999 dále klesala, a to na minimální hodnotu 42 %. Z hlediska vývoje ale Rakousko poměrně kopíruje celkový vývoj Evropské unie. Tedy pokles a následný nárůst zejména v posledních volbách. Švédská volební účast, se oproti švédské a rakouské pohybovala na nízké hodnotě 42 %. First-time boost efekt lze ve Švédsku pozorovat poklesem pouze o 3 %. Na rozdíl od většiny států, Švédsko zaznamenalo nárůst volební účasti již v roce 2009 a tento trend potvrdilo v obou následujících volbách.

Graf č. 10: Vývoj volební účasti v zemích čtvrtého rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1999-2019

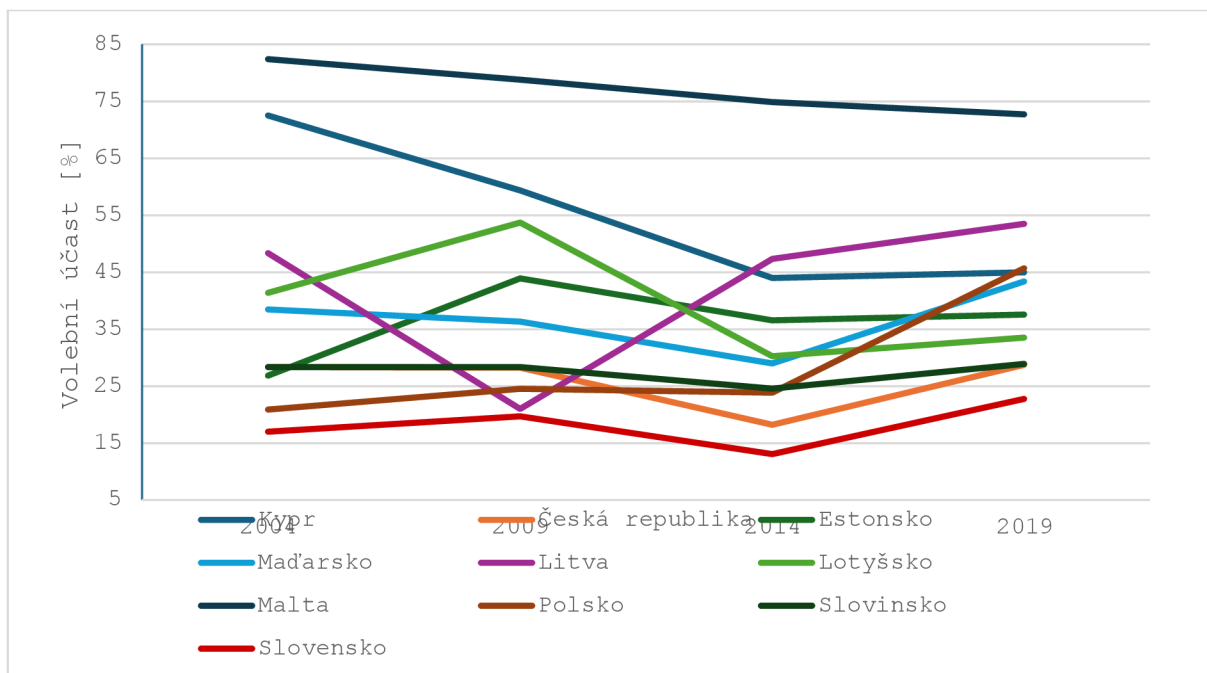

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.3 Vývoj volební účasti v zemích pátého rozšíření

V roce 2004 došlo k doposud největšímu rozšíření a to 10 států (Kypr, Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Malta, Polsko, Slovinsko, Slovensko). Kromě Kypru a Malty lze ostatní státy označit za postkomunistické republiky. Stejně rozdělení je vidět i na volební účasti, a to zejména v prvních volbách, kde postkomunistické demokracie zaznamenaly výrazně nižší hodnoty oproti Maltě a Kypru. Kypr, kde byla povinná volební účast do roku 2017, zaznamenal sice vysoké hodnoty v prvních volbách, v letech 2009 a 2014 se ovšem propadl až na hodnoty srovnatelné s Litvou. Paradoxní také je, že v době povinné volební účasti docházelo k jejímu poklesu, který byl zastaven až ve volbách, které se ovšem konaly již po zrušení volební účasti. Kromě Malty a Kypru zaznamenaly země také nárůst mezi lety 2014 a 2019, který odpovídá celkovému trendu Evropské unie.

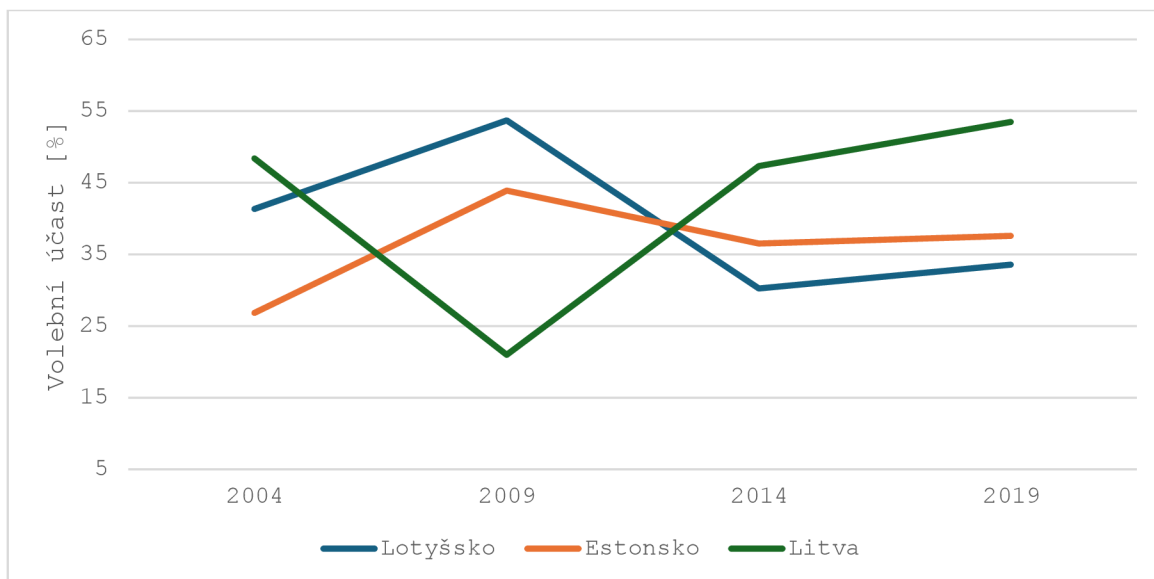
Graf č. 11: Volební účast zemích pátého rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2004-2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Následující graf zobrazuje hodnoty volební účasti v pobaltských republikách. Lotyšsko a Estonsko vykazují podobný vývoj. A to sice maximální hodnoty v roce 2009, po kterém následuje propad v roce 2014 (V případě lotyšska je jedná o propad na celkovou minimální hodnotu 30 %). Třetí pobaltský stát Litva se svým vývojem velmi odlišuje a poukazuje na fakt, že na pobaltský region je potřeba pohlížet jako na tři odlišně se projevující státy. Jako důvod litevského nárůstu v roce 2014, který je již popsán v analýze tohoto roku, je agregace voleb do Evropského parlamentu s prezidentskými volbami. Nárůst v roce 2009 v případě Estonska, který je podrobněji popsán v analýze tohoto roku, lze odůvodnit online volbou a politickou krizí.

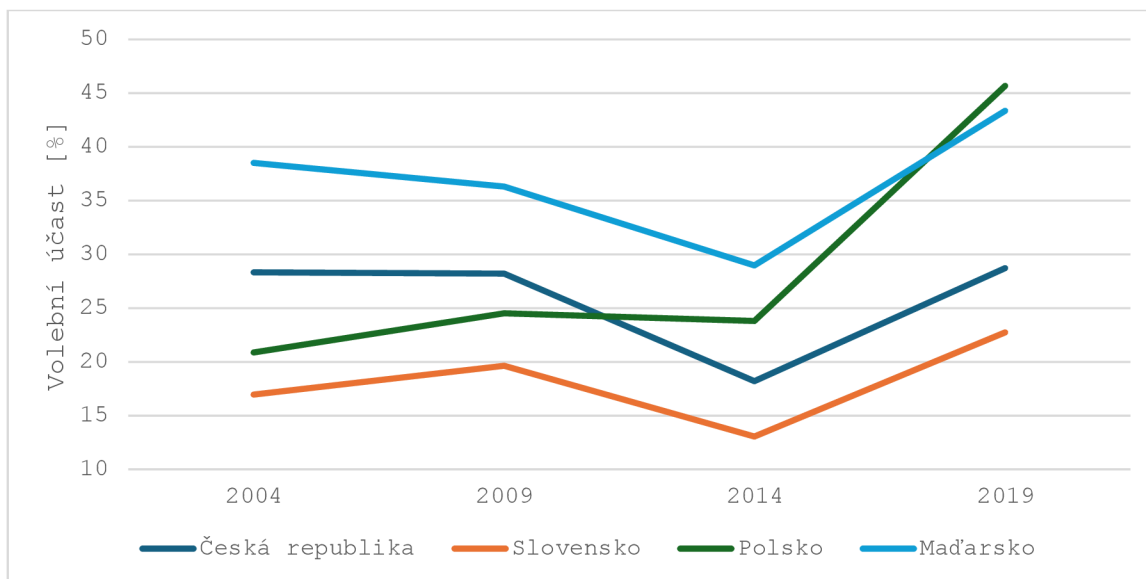
Graf č. 12: Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v Lotyšsku, Estonsku a Litvě v letech 2004-2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Čtveřice z postkomunistických demokracií, které přistoupily v roce 2004, tvoří regionální uskupení Visegrádskou čtyřku. Na dosavadních volbách do Evropského parlamentu nelze sledovat výraznější rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, kromě Polska, které jako jediné nezaznamenalo výraznější pokles (mezi lety 2009 a 2014 pokles o necelé procento). V Polsku také došlo k výraznému nárůstu v roce 2019, který je podrobněji popsán v analýze roku 2019. Důvodem tohoto nárůstu je kromě celoevropského trendu a nálade ve společnosti také konání voleb do národního parlamentu 5 měsíců po volbách do parlamentu Evropského.

Graf č. 13: Volební účast v zemích Visegrádské čtyřky ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2004 - 2019

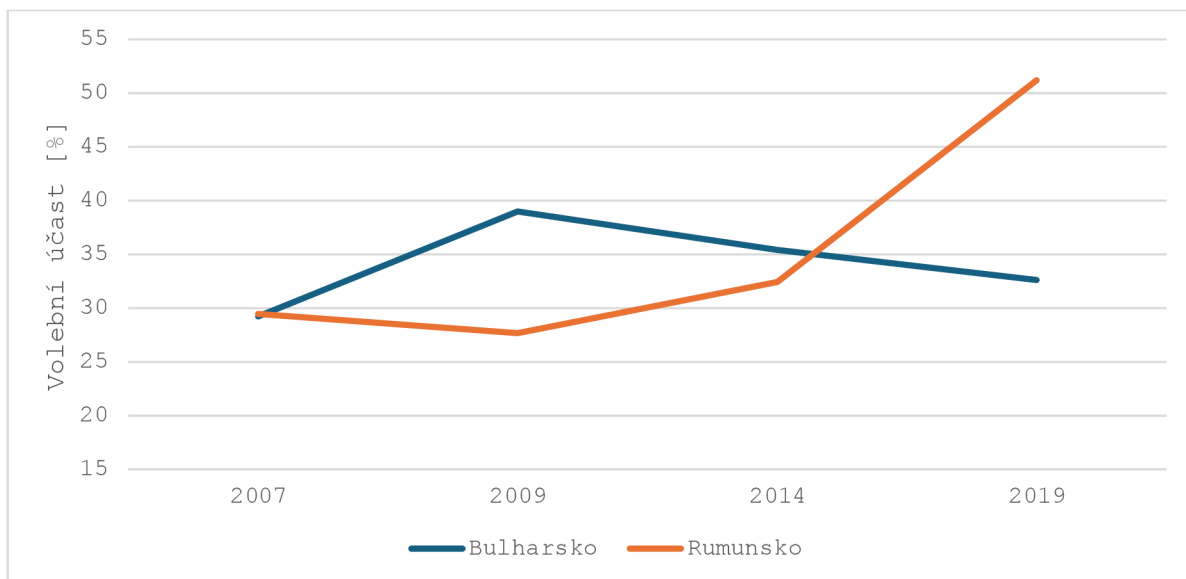

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.4 Vývoj volební účasti v zemích šestého rozšíření

Bulharsko a Rumunsko přistoupily v roce 2007 v šestém rozšíření. Tyto dvě země vykazují naprosto odlišný vývoj volební účasti, kromě téměř totožné volební účasti v prvních volbách (29 %). Rumunsko kopíruje trend Evropské unie v podobě vysokého nárůstu mezi lety 2014 a 2019, lze pozorovat i lehký dopad first-time boost efektu v podobě propadu o 2 %. Bulharsko naopak maximální hodnoty dosahuje v druhých volbách a zcela tak vyvrací first-time boost efekt a následným poklesem, který je v přímém rozporu s tendencí Evropské unie. Vyšší volební účast v Bulharsku v roce 2009 lze odůvodnit konáním parlamentních voleb o měsíc déle (5. června). A volby do Evropského parlamentu tak fungovaly jako průzkum veřejného mínění. Postava bulharské politiky Boiko Borissov volby do Evropského parlamentu dokonce označil za první poločas zápasu (Deloy, Schuman, Levy, 2009).

Graf č. 14: Volební účast v zemích šestého rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2007 - 2019

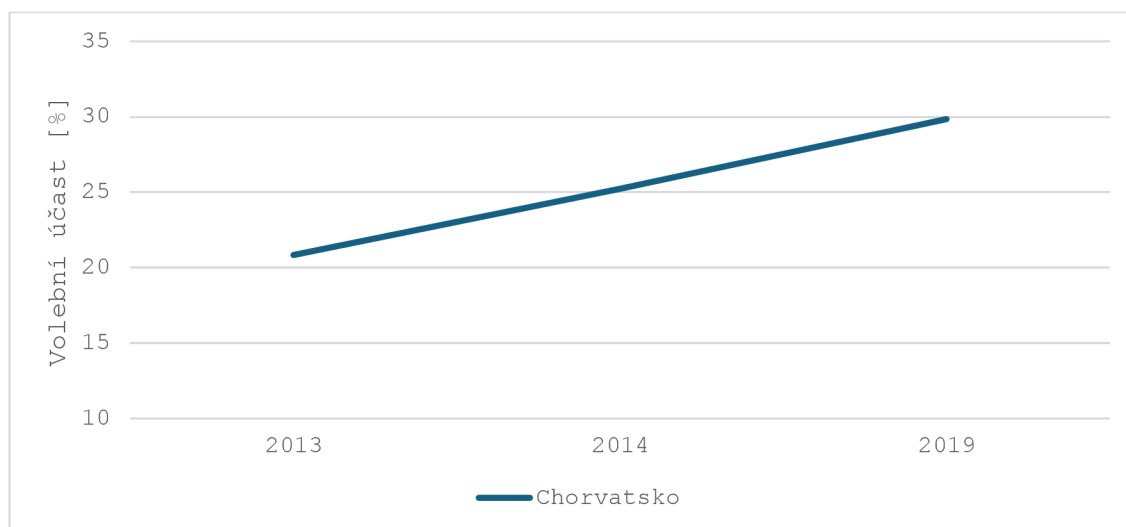

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.5 Vývoj volební účasti v zemích sedmého rozšíření

Posledním přistoupičím členem je Chorvatsko, které v rámci sedmého rozšíření přistoupilo v roce 2013. Chorvaté hladinou hodnot volební účast nijak nevybočují z hodnot postkomunistických demokracií. Lze pozorovat postupný kontinuální nárůst. Na volebním chování Chorvatů nelze nijak pozorovat dopady first-time boost efektu.

Graf č. 15: Volební účast v Chorvatsku ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2013-2019

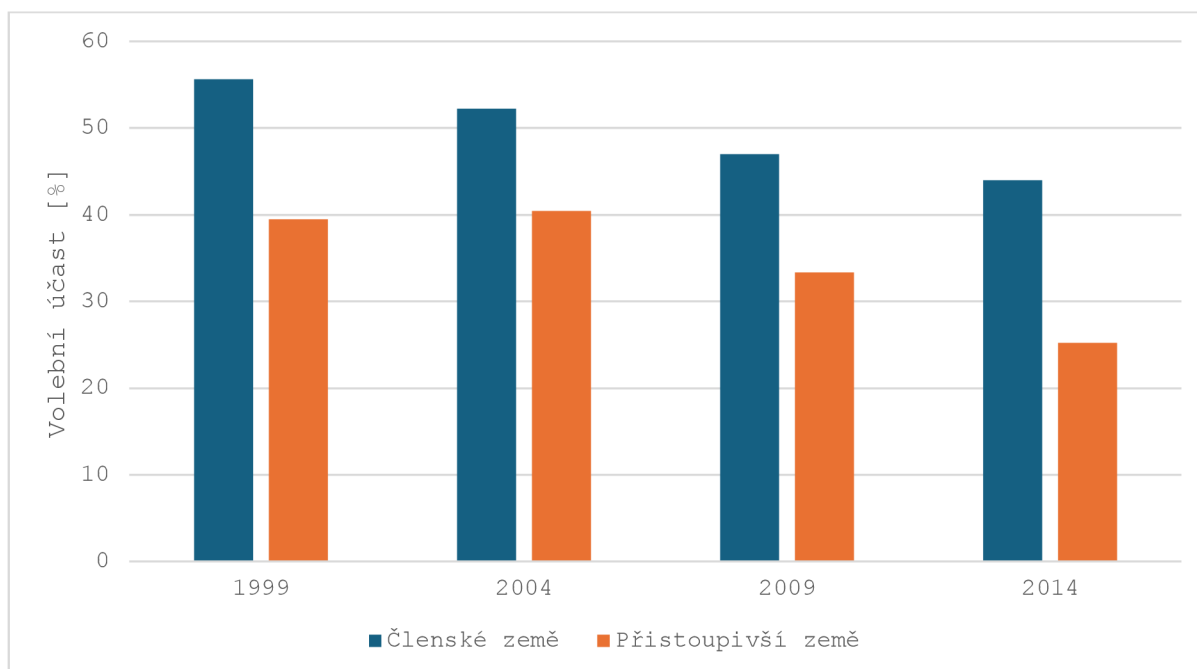

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.6 Porovnání vývoje volební účasti členských a přistoupivších zemí

Vzhledem k rozdílnému vývoji mezi jednotlivými členskými zeměmi nelze na vývoj volební účasti v rámci celé Evropské unie nahlížet pouze optikou vývoje jednotlivých členů. Až na poslední volby v roce 2019 byly každé předešlé poznamenány vstupem další členské země. Rozšiřování Evropské unie má bezesporu řadu výhod, z hlediska volební účasti lze ovšem uvažovat o paralele mezi rozšiřující se Evropskou unií a velikostí populace, o které Blais a Dobrzynska (1998) hovoří, jako o negativně ovlivňujícím faktoru. Ti popisují efekt, kdy volič z důvodu menší váhy hlasu ve velké populaci ztrácí motivaci svého hlasu využít. V rámci rozšiřování Evropské unie nedochází ke zmenšování váhy hlasu voličů, jelikož nedochází k hromadné volbě jednoho Evropského parlamentu, ale k dílčím volbám v rámci jednotlivých členských zemí, určitá paralela zde ovšem sledovat jde. Roli na snížení volební účasti nově přistoupivší země bezpochyby mají, jelikož ve všech volbách, při kterých došlo k rozšíření Evropské unie, nově přistoupivší státy zaznamenaly průměrně o 15 % nižší volební účast oproti etablovaným členům.

Graf č. 16: Porovnání volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi členskými zeměmi a přistoupivšími zeměmi v letech 1999 - 2014

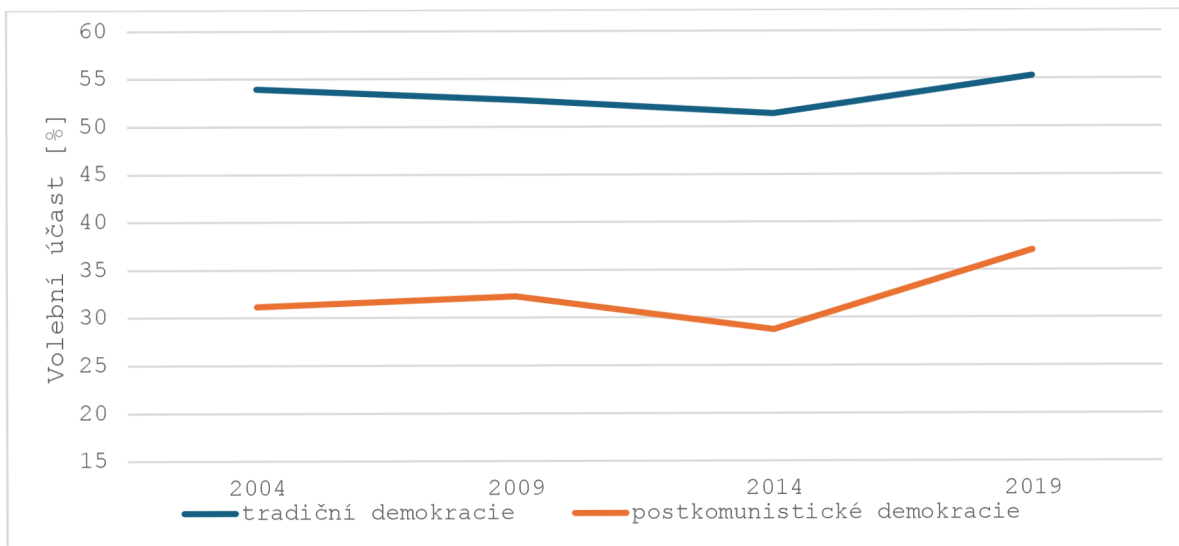

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.7 Porovnání vývoje volební účasti v tradičních a postkomunistických demokraciích

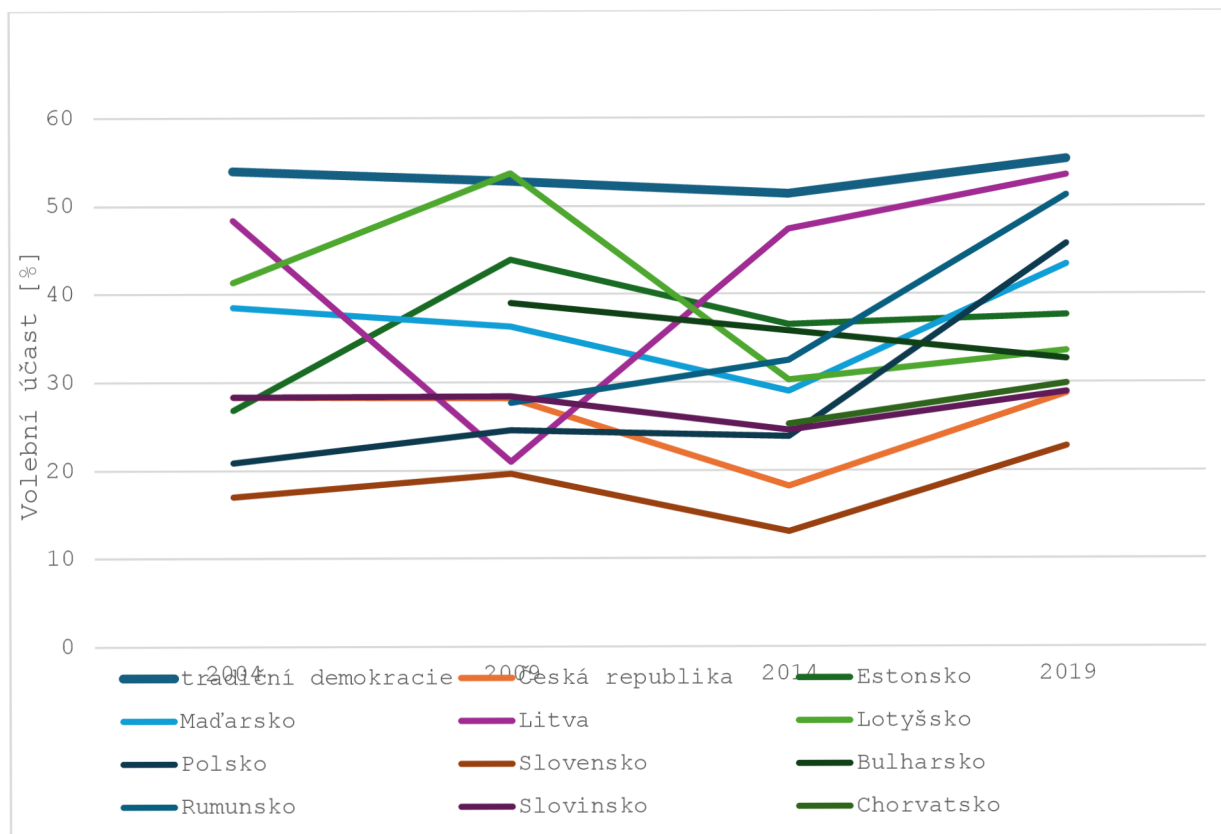
Evropskou unii lze rozdělit na tradiční demokracie a postkomunistické demokracie. Jedna z hypotéz této práce sleduje rozdíly mezi těmito skupinami ve vývoji volební účasti. Do skupiny tradičních demokracií byly zařazeny následující státy – Belgie, Německo, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Dánsko, Irsko, Velká Británie, Řecko, Španělsko, Portugalsko, Rakousko, Finsko, Švédsko a Kypr, do skupiny postkomunistických demokracií - Česká republika, Estonsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Polsko, Slovensko, Bulharsko, Rumunsko, Slovinsko, Chorvatsko. Teoretický předpoklad podle Solijonov (2016) je takový, že volební účast bude v postkomunistických zemích klesat rychleji. Graf č. 17, který porovnává průměrnou volební účast mezi dvěma výše popsanými skupinami ovšem takový trend neukazuje. Rozdílná je hladina, mezi kterou se hodnoty pohybují. U postkomunistických republik lze pozorovat celkové nižší hodnoty volební účasti. V roce 2009 dochází v případě postkomunistických demokracií dokonce k mírnému zvýšení průměrné volební účasti, které je způsobené nárůstem volební účasti v Lotyšsku, Estonsku, Polsku a Slovensku viz graf č. 18. Mezi lety 2009 a 2014 sice v postkomunistických zemích dochází k většímu poklesu oproti tradičním demokraciím, vzhledem k tomu, že takový jev nastává pouze v případě jednoho roku, nelze obecně hovořit o tendenci volební účasti postkomunistických demokracií klesat rychleji. Mezi jednotlivými zeměmi této skupiny navíc dochází ke značným výkyvům z hlediska volební účasti a nelze tak sledovat jednotný trend, kromě obecně nižších hodnot volební účasti, který by tyto země spojoval.

Graf č. 17: Vývoj volební účasti v tradičních demokraciích a postkomunistických demokraciích ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2004 - 2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Graf č. 18: Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v tradičních demokraciích a postkomunistických demokraciích (postkomunistické demokracie zobrazeny jako jednotlivé státy)

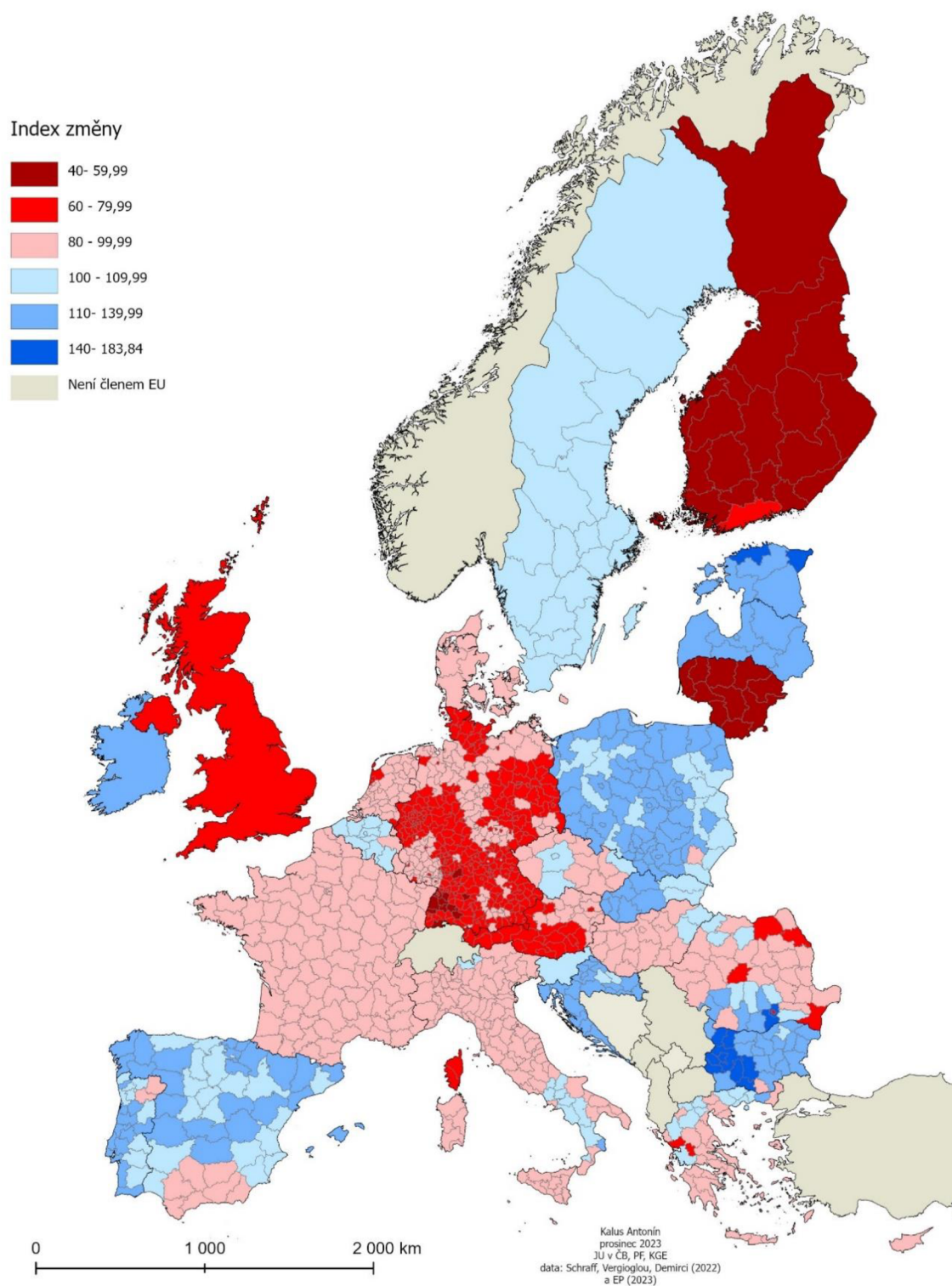
Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

5.8 Porovnání volební účasti mezi prvními a druhými volbami

Dle first-time boost efektu, který popisuje Franklin (2001), by mělo docházet k poklesu volební účasti mezi prvními a druhými volbami přístupivších států. Byl proto vypočítán index pro všechny státy Evropské unie dle roků, ve kterých se pro jednotlivé země konaly první a druhé volby. Tento index zobrazuje obrázek č. 10. V případě Finska (z 58 % na 30 %) a Litvy (z 48 % na 21 %) došlo k extrémnímu propadu volební účasti. Ve Velké Británii, dále v části Rakouska a Německa lze také pozorovat propad byť ne tak extrémního rázu jako u výše zmíněné dvojice. Propad ještě mírnějšího rázu lze dále pozorovat ve Francii, Nizozemsku a Dánsku, poté na většině území Maďarska a Itálie. V těchto státech tedy dochází k projevům first-time boost efektu.

Opačný jev a tedy nárůst mezi prvními a druhými volbami můžeme pozorovat v Irsku, Švédsku, Estonsku, Lotyšsku, Slovensku, Polsku (vyjma regionu Rzeszowski), Slovinsku, Chorvatsku, Bulharsku (vyjma regionu Kardžali), Belgii (vyjma regionu Lutych) a Portugalsku (vyjma regionů Terras de Trás-os-Montes a Douro). Španělsko pak zaznamenalo nárůst vyjma jednoho mezoregionu a to jižního Španělska, které v prvních volbách dosahovalo oproti zbytku země vyšší hodnoty, a došlo tak spíše k vyrovnání rozdílů mezi jednotlivými regiony země. V případě Rumunska a Řecka lze identifikovat vnitřní rozdíly vývoje jednotlivých regionů a nelze tak konstatovat, do jaké skupiny zemí tyto státy spadají. Česká republika je z hlediska vývoje volební účasti mezi prvními a druhými volbami vnitřně diferenciována, dochází ovšem k velmi malým změnám v rozmezí do 3 %.

Obrázek č. 10: Index změny volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi prvními a druhými volbami

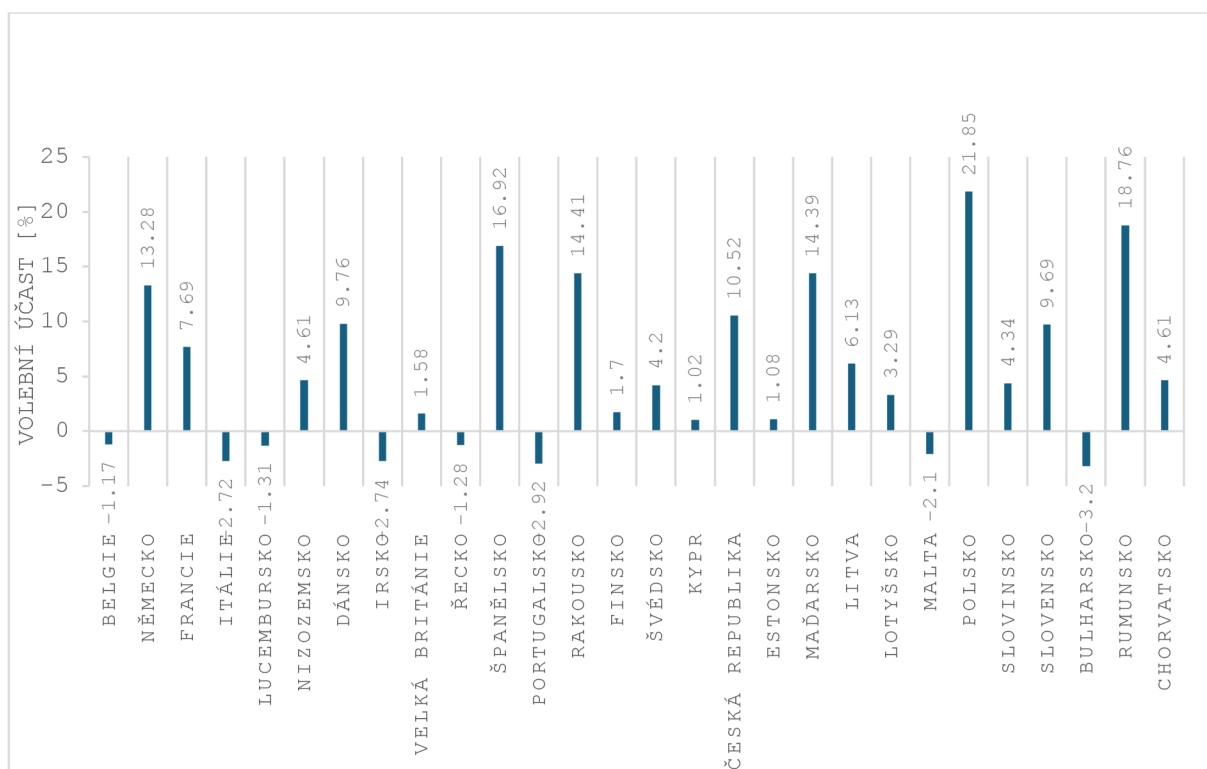

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

5.9 Porovnání volební účasti mezi volbami v roce 2014 a 2019

Oproti předešlým letům, kdy docházelo k souvislému snižování volební účasti. V roce 2019 došlo k poměrně výraznému vzrůstu. V rámci unijního průměru došlo k růstu o 8 % (z 43 % na 51 %). Zaznamenán byl nárůst mezi státy napříč Unií. K nejvyššímu vzrůstu došlo v Polsku a to o více než 20 %. Skorupska (2021), která analyzuje nárůst volební účasti v Polsku v těchto volbách, identifikuje jako jeden z důvodů skokového nárůstu polarizaci společnosti. Při které je pro voliče snazší se připojit k jedné či druhé straně a zároveň cítí potřebu jít k volbám. Protože při polarizaci společnosti je pro voliče jednoduché identifikovat „dobrou“ a „špatnou“ stranu a svým hlasem tak chtít podpořit výhru „dobrá“. Také poukazuje na to, že volby do Evropského parlamentu se konaly 5 měsíců před volbami do polského parlamentu a evropské volby tak fungovaly jako průzkum veřejného mínění.

Graf č. 18: Rozdíl volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi lety 2014 a 2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Schäfer (2021) hovoří o evropanství (Europeanness) jako o klíčové vlastnosti voliče. A vyšší volební účast spojuje s vyšší mírou evropanství a na Evropu orientované smýšlení voličů. O podobném fenoménu vypovídají i data Eurobarometru (2019). Ta uvádí, že oproti

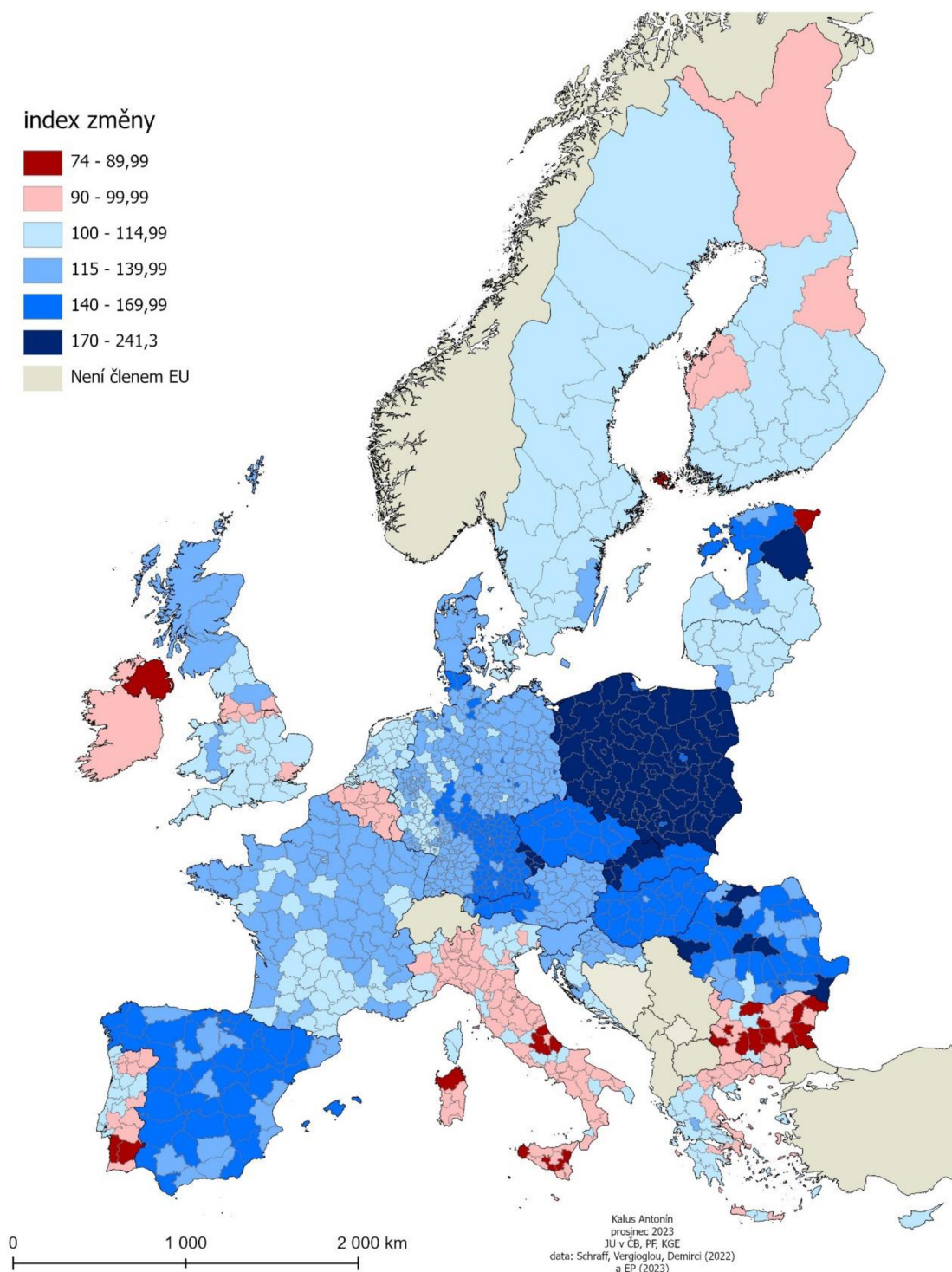
roku 2014 vzrostl počet lidí, kteří v průzkumu odpověděli, že volí, protože podporují Evropskou unii. O zvýšení volební účasti také hovoří jako o symbolu dobrého zdraví demokratické Evropské unie. To jak Evropská unie a Evropský parlament fungují a jakou agendu vykonávají se samozřejmě v časovém horizontu mění, a i to je možný důvod zvýšené volební účasti v roce 2019. K podpis Lisabonské smlouvy, která značně zvyšuje roli Evropského parlamentu sice došlo již v roce 2009 a lze proto argumentovat tím, že zvýšení role Evropského parlamentu se na zvýšení volební účasti nepodílí. Nicméně vývoj role Evropského parlamentu, a hlavně vnímání této role voliči, přichází postupem času a lze tedy očekávat opožděnější a vyrovnanější vývoj oproti razantnímu rozdílu v legislativě, který přichází podpisem smlouvy. Zvýšení volební účasti je bezpochyby pozitivní ukazatel, který nejen ukazuje větší zájem Evropanů o tuto instituci, ale podporuje i legitimitu voleb a rovnost zastoupení voličů na půdě Evropské unie. Je důležité poukázat na fakt, že tzv. Euro gap neboli rozdíl mezi volební účasti do Evropského parlamentu a národního parlamentu je v průměru 17 % (Schäfer 2021). Je tedy zapotřebí se zaměřit nejen na to, proč lidé k volbám v roce 2019 přišli, ale stále sledovat i důvody, proč někteří voliči projevují zájem pouze v národních volbách a ve volbách do Evropského parlamentu své volební právo nevyužívají. Průzkum Eurobarometru (2019), popisuje důvody neúčasti, které nevoliči uvedli. Nezájem o evropské záležitosti uvedlo 10 % dotázaných. Nedůvěra, popřípadě nespokojenost s politikou byla v průzkumu nejčastější odpověď a uvedlo ji 22 % dotázaných. Podobně na tom byla i odpověď: nezajímám se o politiku, kterou uvedlo 18 % nevoličů. Tyto dva důvody však neseparují ty, kteří v národních volbách volí a v evropských ne. Odpověď: Nevím toho moc o Evropské unii nebo Evropském parlamentu nebo volbách do Evropského parlamentu a odpověď: nejsem spokojen s Evropským parlamentem jako institucí, které dohromady označilo 17 % dotázaných, lze považovat i za odpovědi těch, kteří do svých národních parlamentů volí. Můžeme sice hovořit o úspěchu z hlediska snížení Euro gap, je však zapotřebí tuto problematiku sledovat v nadcházejících volbách a definovat tak co nejpřesněji faktory, které ji způsobují.

Eurobarometr (2019) popisuje také hlavní důvody, které přiměli voliče svého volebního práva využít. Obecnou odpovědí všech voličů byla občanská povinnost volit. Při specifikaci důvodu nejčastější odpovědí byly ekonomické záležitosti a růst, které měly největší zastoupení v 16 členských zemí, s tím, že nejsilněji tato odpověď rezonovala v Řecku. Problematiku změny klimatu a enviromentální otázky nejčastěji uvedli voliči 8 zemí. Pro voliče na Maltě a v Belgii pak byla podle průzkumu nejsilnější otázka migrace. Voliči z České republiky a Slovenska pak svůj hlas využili nejčastěji kvůli problematice

týkající se toho, jak by měla Evropská unie fungovat v budoucnosti. Velmi často v tomto průzkumu jako klíčový faktor zvýšené volební účasti rezonuje věk. Věkovou skupinou s největší volební účastí zůstávají voliči 55 let a starší, jejichž volební účast byla 54 %, oproti roku 2014 však vzrostla pouze o 3 %. Naproti tomu nejmladší voliči, kteří mají nižší volební účast, pouze 42 %, zaznamenali mezi roky 2014 a 2019 nárůst o 14 %. A lze tedy usuzovat, že na celkovém zvýšení volební účasti se nejvíce podíleli právě nejmladší voliči a prvovoliči.

Vývoj mezi roky 2014 a 2019, který byl již popisován v analýze celých států, nevykazuje až na pár výjimek vnitrostátní diferenciaci. Severní Irsko zaznamenalo propad na rozdíl od zbytku velké Británie. Severní Irsko se v tomto případě svým chováním více podobá Irsku, které je také jednou z zemí, kde v roce 2019 volební účast klesla. Vnitřní diferenciaci lze také pozorovat v Řecku, kde západní část země zaznamenala mírný nárůst, oproti mírnému poklesu ve východní části země. Tyto části dlouhodobě dosahovaly rozdílných výsledků a tak se v tomto případě jedná o vyrovnání hodnot mezi regiony země. K podobnému jevu dochází i v případě Portugalska. K velkým rozdílům mezi regiony dochází také v Estonsku, důvody těchto odlišností však autor této práce není schopen vysvětlit.

Obrázek č. 11: Index změny volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi lety 2014 a 2019

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023), vlastní zpracování

5.10 Vývoj regionálních rozdílů volební účasti v letech 1994-2019

Regionální rozdíly uvnitř jednoho státu, které jsou dlouhodobě pozorovatelné ve všech volbách do Evropského parlamentu, je rozdělení Itálie na severní a jižní část.

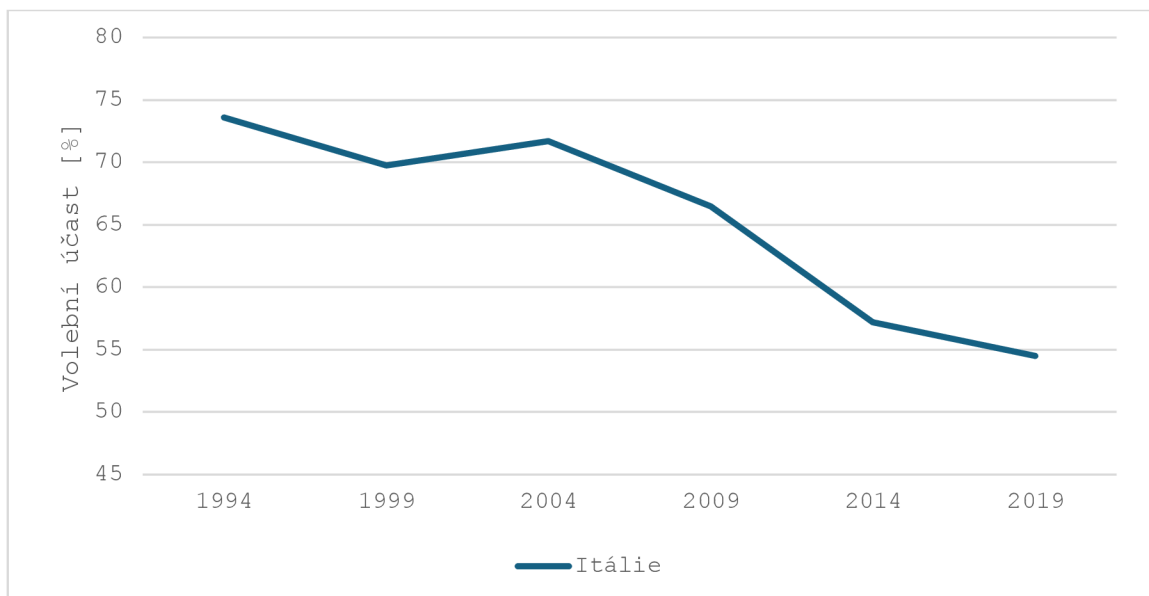
Regiony, které jsou označovány jako Mezzogiorno jsou v obrázku č. 12 označeny modrou barvou. Tento region dlouhodobě vykazuje nižší HDP na osobu než severní část. Nedostatečné pracovní příležitosti navíc způsobují tzv. odliv mozků, neboli stěhování vzdělaných obyvatel za pracovními pozicemi. Tento efekt tak ovlivňuje vzdělanost v regionu jejíž míra je oproti severní části Itálie taktéž nižší. Nižší hodnota obou zmíněných charakteristik má tendenci snižovat volební účast, což lze sledovat napříč roky. Snahou Itálie je samozřejmě tento rozdíl pokud ne potlačit, tak alespoň co nejvíce zmenšit (Sartini, 2023). Z dat Walsh a Luca (2022) lze pozorovat rozdělení Itálie na severní a jižní část i v rámci finančních prostředků z Evropské unie. V oblasti Mezzogiorno jsou příspěvky v průměru vyšší, než ve zbytku Itálie, což odpovídá snaze rozdíly mezi regiony snižovat. Více čerpaných financí z Evropské unie by však měly fungovat jako volební účast pozitivně ovlivňující faktor, takový efekt v Itálii, ale nelze na základě výsledků této práce potvrdit. Otázkou samozřejmě zůstává, zda by bez investic z Evropské unie nebyl rozdíl mezi severním a jižním regionem ještě větší.

Obrázek č. 12: Region Mezzogiorno

Zdroj: Sartini (2023)

Graf č. 19: Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v Itálii v letech 1994 – 2019

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování

Naopak vývoj v regionálních rozdílech lze pozorovat v Německu, kde v roce 1994 a 1999, lze bezpečně identifikovat hranice mezi bývalým západním a východním Německem, díky zvýšené volební účasti v regionech Východního Německa. V rámci tohoto regionu ovšem dochází k další vnitřní diferenciaci a to k nízké volební účasti v regionech okolo Berlína. Důkladnější popis těchto rozdílů je uveden v analýze roků 1994 a 1999. V roce 2019 takovou vnitřní diferenciaci ovšem již pozorovat nelze a lze tak hovořit o vyrovnání hodnot mezi jednotlivými regiony.

Region jižního Španělska v parametru čerpaných financí z Evropské unie, dlouhodobě vykazuje nejvyšší hodnoty jak v rámci Španělska, tak v rámci celé Evropské unie (Walsh s Luca, 2022). Od roku 2000 do rok 2015, což je poslední rok, který data zobrazují, do regionu jižního Španělska putovala každoročně více než miliarda eur. Na regionálních rozdílech volební účasti ve Španělsku však nelze region jižního Španělska identifikovat jako region s vyšší volební účastí.

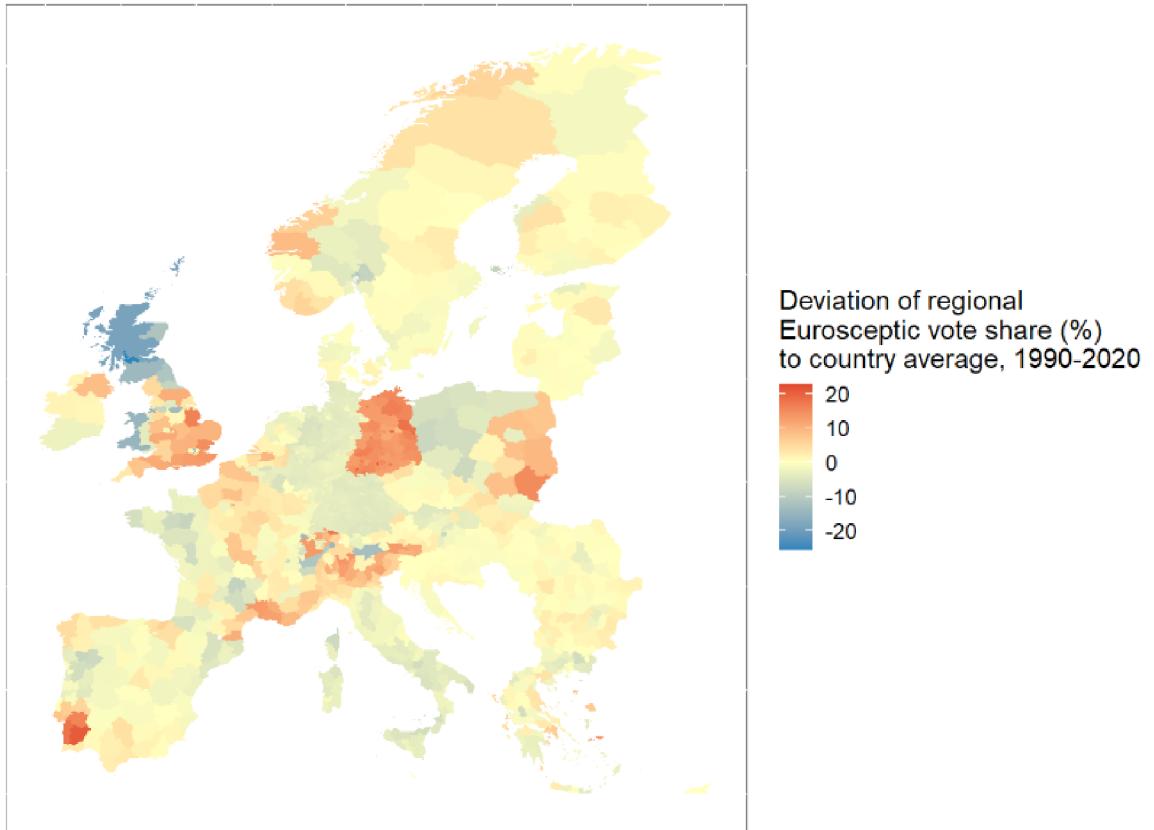
5.11 Vývoj volební účasti ve v euroskeptických regionech

Hosli a kol. (2022), definují jako jeden z možných faktorů, který ovlivňuje volební účast i euroskeptismus. Nesouznění s hodnotami Evropské unie či s institucí jako takovou,

může takto smýšlející občany motivovat k participaci ve volbách. Krom datasetu, který tato práce používá jako primární zdroj dat, je výstupem Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) i obrázek č. 13. Ten zobrazuje vychýlení počtu hlasů pro euroskeptické subjekty oproti průměru dané země. Lze tak definovat regiony, které dlouhodobě vykazují vyšší procentuální zisky těchto subjektů. Výraznou vnitrostátní diferenciaci můžeme identifikovat v Německu, a to výrazným vyšším podílem euroskeptických hlasů v oblasti bývalého Východního Německa. Dalším dlouhodobě euroskeptickým regionem je Anglie, které silně kontrastuje se Skotskem, kde je naopak zastoupení euroskeptických hlasů velmi podprůměrné. Východní Polsko je také region, který dlouhodobě vykazuje vyšší podíl euroskeptických hlasů. Za další euroskeptický region lze poté označit úplný sever Itálie a francouzské regiony při pobřeží Středozemního moře. Jednu z největších odchylek od průměru země vykazuje také jih Portugalska.

Žádný z výše identifikovaných regionů ovšem nevykazuje dlouhodobě vyšší volební účast. V případě Velké Británie, lze v Anglii pozorovat zvýšené hodnoty volební v roce 2004 a 2009. Nejedná se ovšem o podobný rozdíl, jakému by měly nasvědčovat hodnoty v obrázku č 13. Efekt euroskeptismu na volební účast tak nelze potvrdit. Region bývalého Východního Německa prošel mezi lety 1994 a 2019 velkým vývojem, a to z velmi vnitřně rozdílného regionu na region z hlediska volební účasti poměrně homogenní. V některých oblastech tohoto regionu bylo možné pozorovat vyšší volební účast v roce 1994. Pro konstatování, zda se na této odchylce podílel i efekt euroskeptismu by ovšem bylo potřeba hlubší analýzy jednotlivých roků a jednotlivých regionů. Severní Itálie dlouhodobě vykazuje vyšší hodnoty volební účasti, jedná se ovšem o rozsáhlejší region než zobrazuje obrázek euroskeptických hlasů. V roce 2019 vyšší hodnoty volební účasti vykazuje východní Polsko, a to zejména jeho jižní část. V tomto případě by tedy bylo zapotřebí porovnat data euroskeptických hlasů specificky za rok 2019, aby bylo možné konstatovat, zda se na zvýšení volební účasti podíleli i euroskeptické hlasy.

Obrázek č. 13: Odchylka podílu euroskeptických hlasů od státního průměru ve volbách do Evropské parlamentu v letech 1999-2020

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022)

6. Závěr

Cílem této práce bylo zpracování databáze volební účasti na úrovni regionů NUTS a následná analýza vybraných faktorů. Tato práce tedy přináší k databázi volební účasti mapové podklady, které mohou být použité pro další výzkum.

Klesající tendenci mezi prvními a druhými volbami, a tedy působení first-time boost efektu, lze sledovat u řady členských zemí. Efekt opačného rázu ovšem některé státy vykazují také a nelze tak působení first-time boost efektu bezpečně potvrdit. Pro bezpečnější ověření působení tohoto efektu by bylo zapotřebí odstranit vedlejší efekty, což vzhledem k jejich komplexnosti není lehké.

Některé regiony, které dlouhodobě vykazovaly vysoké čerpání financí z Evropské unie, jako je třeba Litva mezi lety 2009 a 2014, potvrzují paralelu mezi výší čerpaných financí a výší volební účasti. Jižní Španělsko, čerpající v porovnání se zbytkem Španělska více financí ovšem nijak vybočuje svou volební účastí a v případě Italského Mezzogiorna je naopak tendence regionu opačná. Tuto hypotézu se tedy nepovedlo ověřit. Na příkladě Itálie se ukazuje komplexnost problematiky volební účasti, jelikož Mezzogiorno ovlivňují některé faktory pozitivně a některé negativně a efekt jednotlivých faktorů se tak ukrývá v komplexním balíčku řady faktorů.

Rozdělení Evropské unie na tradiční demokracie a postkomunistické demokracie a následná analýza také nepřinesla jednotné rozřešení. Je pravdou, že v době, kdy volební účast obou skupin klesá, pokles v postkomunistických demokraciích je výraznější. Tento jev ovšem nastává pouze jednou. V době růstu obou skupin pak postkomunistické demokracie rostou rychleji. Dalo by se tedy usuzovat, že postkomunistické demokracie mají tendenci k větší rozkolísanosti.

Vzhledem k charakteru dat, která zobrazují podíly euroskeptických stran, nebylo možné určit souvislost mezi volební účastí a euroskeptičností regionu.

Na složitosti ověření hypotéz je tak možné poukázat na složitost volební účasti a na rozmanitost členských zemí Evropské unie. Pro bezpečnější ověření hypotéz by bylo potřeba zmenšit oblast výzkumu a data analyzovat s hlubšími vazbami na jednotlivé regiony, popřípadě se pokusit o korelaci dat za pomoci odstranění jiných efektů, které volební účast ovlivňují. Vzhledem k výraznému výsledku ve volbách v roce 2019 se hovoří o zlomu ve volební účasti. Vzhledem k obratu ve volební účasti napříč státy lze předpokládat, že stejný trend bude pokračovat i v následujících volbách. V rámci prohloubení a rozšíření

výzkumu by tak bylo zajímavé analýzu rozšířit o následující volby, které proběhnou v červnu roku 2024.

7. Literatura a zdroje

AYRES, S. (2014): European Parliament Elections: Turnout trends, 1979-2009. Social & General Statistics Section, House of Commons Library, 14 s.

BHATTI, Y., HANSEN, K., (2012): Leaving the Nest and the Social Act of Voting: Turnout among First-Time Voters. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 22, č. 4, s. 380-406

BLAIS, A., CARTY R. (1990): Does proportional representation foster voter turnout?. *European Journal of Political Research*, 18, č. 2, s. 167-181

BLAIS, A., DOBRZYNSKA, A. (1998): Turnout in electoral democracies. *European Journal of Political Research*, 33, č. 2, s. 239-361.

BURDEN, B. (2009): The dynamic effects of education on voter turnout. *Electoral Studies*, 28, č. 4, s. 540-549

CAPELLO, R., SPAIRANI, A. (2006): Accessibility and regional growth in Europe. In: Vertova, G.: *The Changing Economic Geography of Globalization*, Routledge, Abingdon, s. 182-209

ČSÚ (2018): Závazný systém zjišťování a zpracování výsledků voleb a výsledků hlasování v celostátním referendu, https://www.czso.cz/csu/czso/zavazny_system_zjistovani_a_zpracovani_vysledku_voleb_a_vysledku_hlasovani_v_celostatnim_referendu (4.3. 2024)

ČSÚ (2024): Informace k aktuálně vyhlášeným volbám, <https://www.czso.cz/csu/czso/informace-k-aktualne-vyhlasenym-volbam> (4.3. 2024)

DEL MONTE, M., KOTANIDIS, S. (2023): Length of the election campaign and the electoral silence period in European Parliament elections. [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751463](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751463) (11. 3. 2024)

DELOY, C., REYNIÉ D. (2010): The 2009 European Elections Confirmed the Supremacy of the Right in the EU. <https://www.fondapol.org/en/study/1549/> (9.4.2024)

DELOY, C., SCHUMAN, R., LEVY, H. (2009): General Elections in Bulgaria, 5th July 2009. (12.4.2024)

DEREK, a kol. (2009): *The Dictionary of Human Geography*. Blackwell Publishing Ltd, Chichester, 1052 s.

EK (2022): Evropská unie – co je a co dělá, <https://op.europa.eu/webpub/com/eu-what-it-is/cs/> (10.4. 2024)

ELECTION GUIDE (2022): Lithuanian Presidency 2014 Round 2. <https://www.electionguide.org/elections/id/2389/> (9.4.2024)

- ELLIS, A., GRATSCHEW, M., PAMMETT, J., THIESSEN, E. (2006): Engaging the Electorate: Initiatives to Promote Voter Turnout From Around the World. International IDEA, Stockholm, 139 s.
- EP (1999): European Parliament elections 1999 Results and explanations: United Kingdom
- EP (2023): Previous Elections. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/previous-elections> (5.2. 2024)
- EP (2024): EP after the Lisbon treaty: Bigger role in shaping Europe. <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/powers-and-procedures/the-lisbon-treaty> (5.3.2024)
- ER (2024): Přehledně o Protokolu o Irsku a Severním Irsku. <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/eu-relations-with-the-united-kingdom/the-eu-uk-withdrawal-agreement/the-protocol-on-ireland-and-northern-ireland-explained/> (9.4.2024)
- EU (2024): Cíle a hodnoty. https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_cs (10.4.2024)
- EU (2024): Typy orgánů a institucí EU. https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_cs (10.4.2024)
- EUROBAROMETR (2019): The 2019 post-electoral survey Have European Elections entered a new dimension? <https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/files/be-heard/eurobarometer/2019/post-election-survey-2019-complete-results/report/en-post-election-survey-2019-report.pdf>
- EUROSTAT (2024): What is the European Statistical System?, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/european-statistical-system> (26.2.2024)
- FLORIO, M., MORRETTA, V., WILLAK, W. (2018): Cost-Benefit Analysis and European Union Cohesion Policy: Economic Versus Financial Returns in Investment Project Appraisal. Journal of Benefit-Cost Analysis, 9, č. 1, s. 147-180
- FRANKLIN, M. (2001): How Structural Factors Cause Turnout Variations at European Parliament Elections. European Union Politics, 2, č. 3, s. 309-328
- GABEL, M. (1998): Economic Integration and Mass Politics: Market Liberalization and Public Attitudes in the European Union. American Journal of Political Science, 42, č. 3, s. 936-953
- GERHARDS, J. (2007): Cultural Overstretch? Differences Between Old and New Member States of the EU and Turkey. Routledge, Abingdon, 209 s.
- GEYS, B.: (2006): Explaining voter turnout: A review of aggregate-level research. Electoral Studies, 25, č. 4, s. 637-663

- GOUARDÈRES, F. (2024): Společná klasifikace územních statistických jednotek. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/99/spolecna-klasifikace-uzemnich-statistickych-jednotek> (12.3. 2024)
- HOSLI, M. A KOL. (2022): Turnout in European parliament elections 1979–2019. *European Politics and Society*, 25, č. 1, s. 1-23
- INTERNATIONAL IDEA (2024): Compulsory Voting, <https://www.idea.int/data-tools/data/voter-turnout-database/compulsory-voting> (1.3. 2024)
- JACKMAN, R. (1987): Political Institutions and Voter Turnout in the Industrial Democracies. *The American Political Science Review*, 81, č. 2, s. 405-424
- JOHNSTON, R., PATTIE, CH. (2004): Electoral Geography in Electoral Studies: Putting Voters in Their Places. In: Barnett, C., Low, M.: *Spaces of Democracy: Geographical Perspectives on Citizenship, Participation and Representation*, s. 45-66.
- KIREEV, A. (2007): Electoral Geography 2.0, <https://www.electoralgeography.com/new/en/about> (4.3. 2024)
- KOSTADINOVA, T. (2003): Voter turnout dynamics in post-Communist Europe. *European Journal of Political Research*, 48, č. 6, 741-759
- MATILTA, M. (2003): Why Bother? Determinants of Turnout in the European Elections. *Electoral Studies*, 22, č. 3, s. 449-468
- MEDIAN (2019): Volby do Evropského Parlamentu - volební účast a pravděpodobná volba podle věku a vzdělání a minulé preference. https://www.median.eu/en/wp-content/uploads/2020/04/EP_2019_Volebni_zamery_pred_volbami.pdf
- MONROE, A. (1977): Urbanism and Voter Turnout: A Note on Some Unexpected Findings. *American Journal of Political Science*, 21, č. 1, s. 71-78
- NANCY, J. (2014): Povolební Studie 2014 - Volby do Evropského Parlamentu 2014 Analytická Syntéza https://www.europarl.europa.eu/pdf/eurobarometre/2014/post/post_2014_survey_analitical_overview_cs.pdf
- NOVÝ, M. (2013): Volební účast a její determinanty ve starých a nových demokraciích Evropy. *Sociológia*, 45, č. 2, s. 195-228
- OECD (2009): Voter turnout in national elections. In: *OECD: Regions at a Glance*, OECD Publishing, Paris, s. 160-163
- POWELL (1982): *Contemporary democracies Participation, stability and violence*. Harvard University press, London, 279 s.
- PRZEWORSKI, A., STOKES, S., MANIN, B. (2001): Elections and Representation. In: Przeworski, A., Stokes, S., Manin, B.: *Democracy, Accountability, and Representation*, Cambridge, Cambridge University Press, s.29-55.

REIF, K., SCHMITT, H., NORRIS, P. (2006): Second-order elections. *European Journal of Political research*, 31, č. 1, s. 109-124

SABBATI, G., GROSEK, K. (2024): 2024 European elections: National rules. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/754620/EPRS_ATA\(2023\)754620_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2023/754620/EPRS_ATA(2023)754620_EN.pdf)

SARTINI, I. B. (2023): The Mezzogiorno Crossroad: A European puzzle. <https://idrn.eu/the-mezzogiorno-crossroad-a-european-puzzle/> (6.4. 2024)

SCHÄFER, C. (2021): Indifferent and Eurosceptic: The motivations of EU-only abstainers in the 2019 European Parliament election. *Politics*, 41, č. 4, s. 522-536

SCHMITT, H., POPA, S. A. (2016): Turnout in the EP Elections 2014. Swedish Institute for European Policy Studies, Stockholm, 92 s.

SCHRAFF, D., VERGIOGLOU, I., DEMIRCI, B. B. (2022): EU-NED: The European NUTS-Level Election Dataset. <https://doi.org/10.7910/DVN/IQRYP5> (8.12.2023)

SEEBER, G., STEINBRECHER, M. (2011): Inequality and turnout in Europe. Annual Meeting of the American Political Science Association, 26 s.

SKORUPSKA, M. (2021): 2019 European Parliament Election in Poland: who benefitted from the record increase in turnout? *Miscellanea Geographica. Regional Studies on Development*, 26, č. 3, s. 136-148

SLEIFER, J. (2006): Planning Ahead and Falling Behind: The East German Economy in Comparison with West Germany 1936-2002. *Rijksuniversiteit Groningen, Groningen*, 239 s.

SOLIJONOV, A. (2016): Voter Turnout Trends around the World. *International IDEA*, Stockholm, 51 s.

STOCKEMER, D. (2016): What Affects Voter Turnout?. *Government and Opposition*, 52, č.4, s. 698-722.

THE WORLD BANK (2024): GDP per capita. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD> (9.4.2024)

UNDP (2024): Human Development Index, <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (6.3. 2024)

VOGEL, T., KING, T. (2014): Voter turnout shows negligible improvement on 2009 level. <https://www.politico.eu/article/voter-turnout-shows-negligible-improvement-on-2009-level-2/> (7.4. 2024)

WALSH, J., LUCA, L. (2022): Revealed: the historic pattern of EU investments in your region. <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/Historic-EU-payments-by-region-1988-2018/47md-x4nq> (30.3.2024)

WOLFINGER, R., ROSENSTONE, S. (1980): *Who Votes?*. Yale University press, London, 160 s.

ZEGLOVITS, E., AICHHOLZER, J. (2014): Are People More Inclined to Vote at 16 than at 18? Evidence for the First-Time Voting Boost Among 16- to 25-Year-Olds in Austria. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, 24, č. 3, s. 351-361

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Povinná volební účast v zemích Evropské unie

Obrázek č. 2: Volební účast v národních a evropských volbách v zemích Evropské unie v letech 1979-2019

Obrázek č. 3: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1994

Obrázek č. 4: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1999

Obrázek č. 5: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004

Obrázek č. 6: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009

Obrázek č. 7: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014

Obrázek č. 8: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019

Obrázek č. 9: Index změny volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi prvními volbami a volbami v roce 2019

Obrázek č. 10: Index změny volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi prvními a druhými volbami

Obrázek č. 11: Index změny volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi lety 2014 a 2019

Obrázek č. 12: Region Mezzogiorno

Obrázek č. 13: Odchylka podílu euroskeptických hlasů od státního průměru ve volbách do Evropské parlamentu v letech 1999-2020

Seznam grafů

Graf č. 1: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1994

Graf č. 2: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1999

Graf č. 3: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004

Graf č. 4: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009

Graf č. 5: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014

Graf č. 6: Volební účast ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019

Graf č. 7: Vývoj volební účast do Evropského parlamentu v letech 1994-2019

Graf č. 8: Vývoj volební účasti zakládacích členů Evropského společenství uhlí a oceli ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1994-2019

Graf č. 9: Vývoj volební účasti v zemích prvního, druhého a třetího rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1994-2019

Graf č. 10: Vývoj volební účasti v zemích čtvrtého rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 1995-2019

Graf č. 11: Volební účast zemích pátého rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2004-2019

Graf č. 12: Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v Lotyšsku, Estonsku a Litvě v letech 2004-2019

Graf č. 13: Volební účast v zemích Visegrádské čtyřky ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2004-2019

Graf č. 14: Volební účast v zemích šestého rozšíření ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2007-2019

Graf č. 15: Volební účast v Chorvatsku ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2013-2019

Graf č. 16: Porovnání volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi členskými zeměmi a přistoupivšími zeměmi v letech 1999-2014

Graf č. 17: Vývoj volební účasti v tradičních demokraciích a postkomunistických demokraciích ve volbách do Evropského parlamentu v letech 2004-2019

Graf č. 18: Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v tradičních demokraciích a postkomunistických demokraciích (postkomunistické demokracie zobrazeny jako jednotlivé státy)

Graf č. 19: Rozdíl volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu mezi lety 2014 a 2019

Graf č. 20: Vývoj volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v Itálii v letech 1994-2019

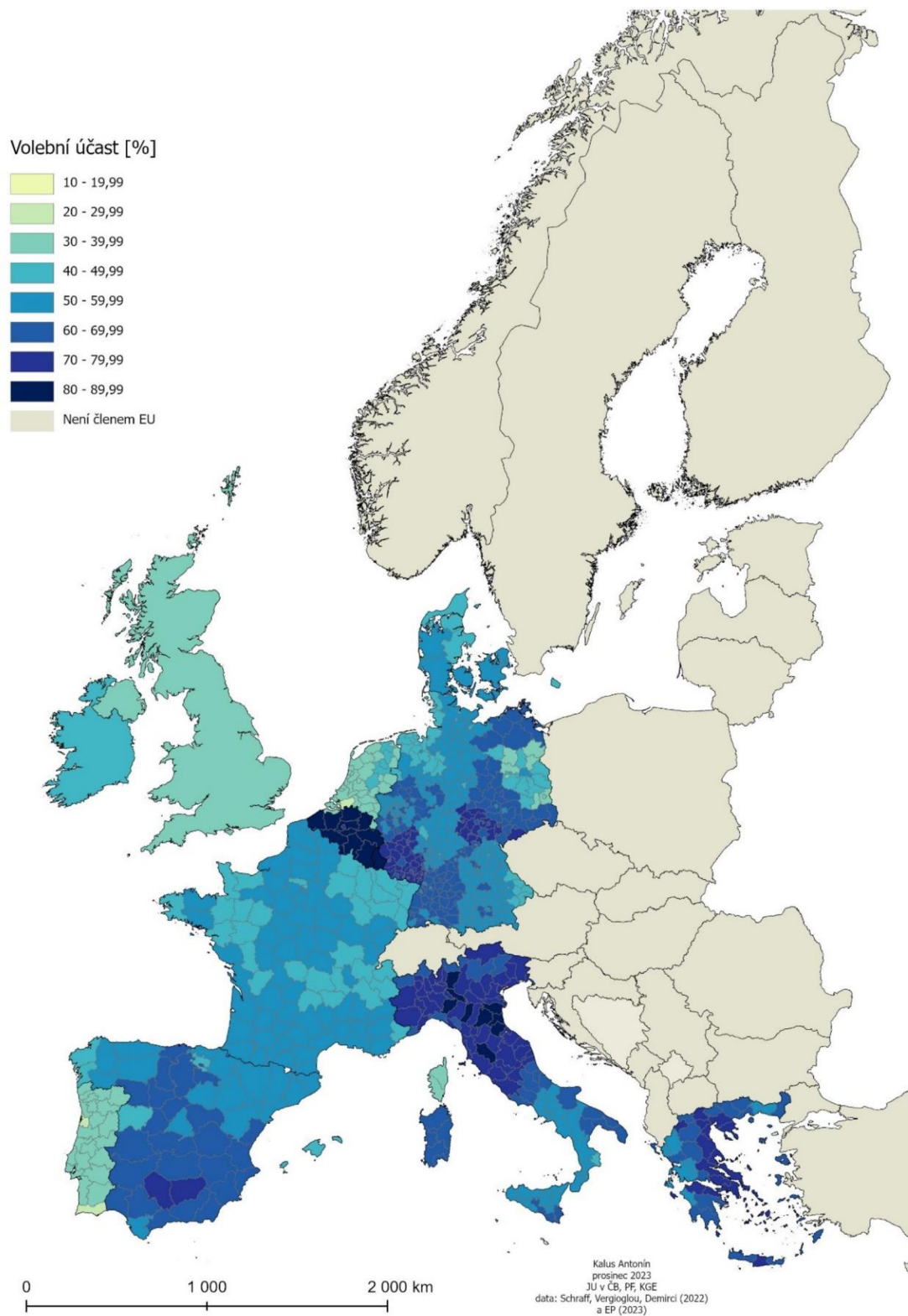
Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Rozdělení států dle roků a použité velikosti územní jednotky NUTS

Tabulka č. 2: Rozdělení regionů Sardinie na základě podkladové mapy a datasetu

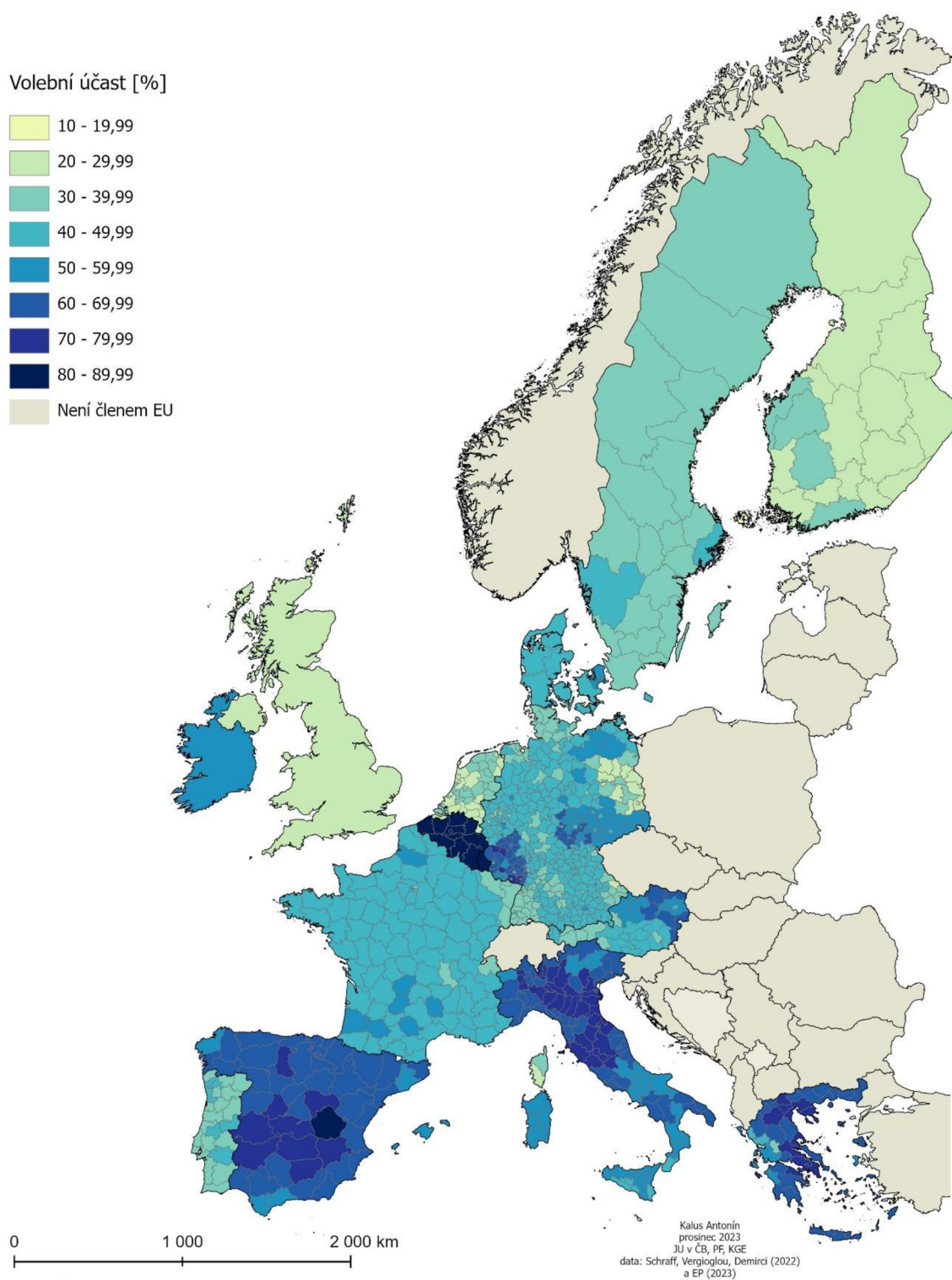
Příloha

Příloha č. 1: Obrázek volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1994
(sjednocená legenda)

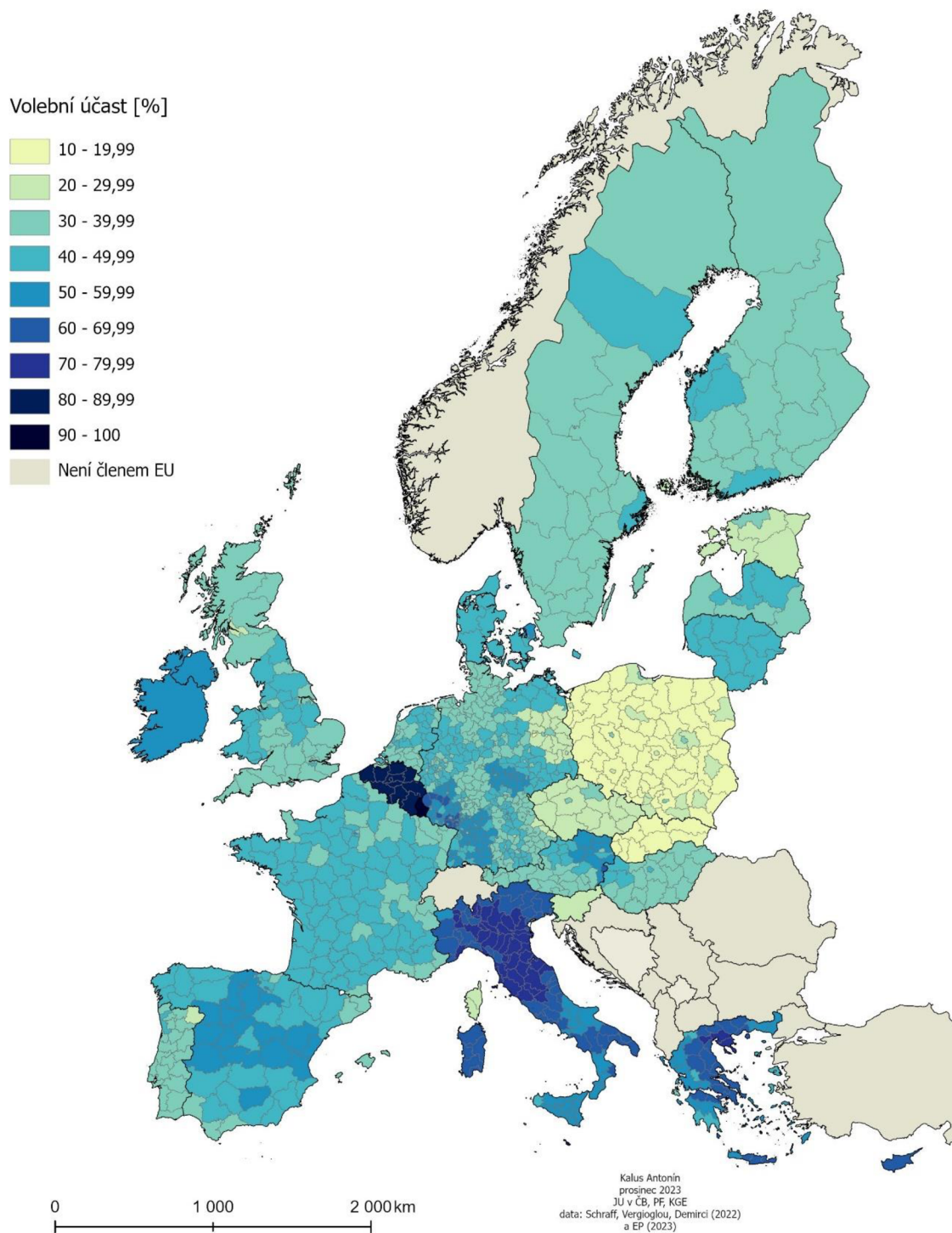
Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023)

Příloha č. 2: Obrázek volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 1999
(sjednocená legenda)

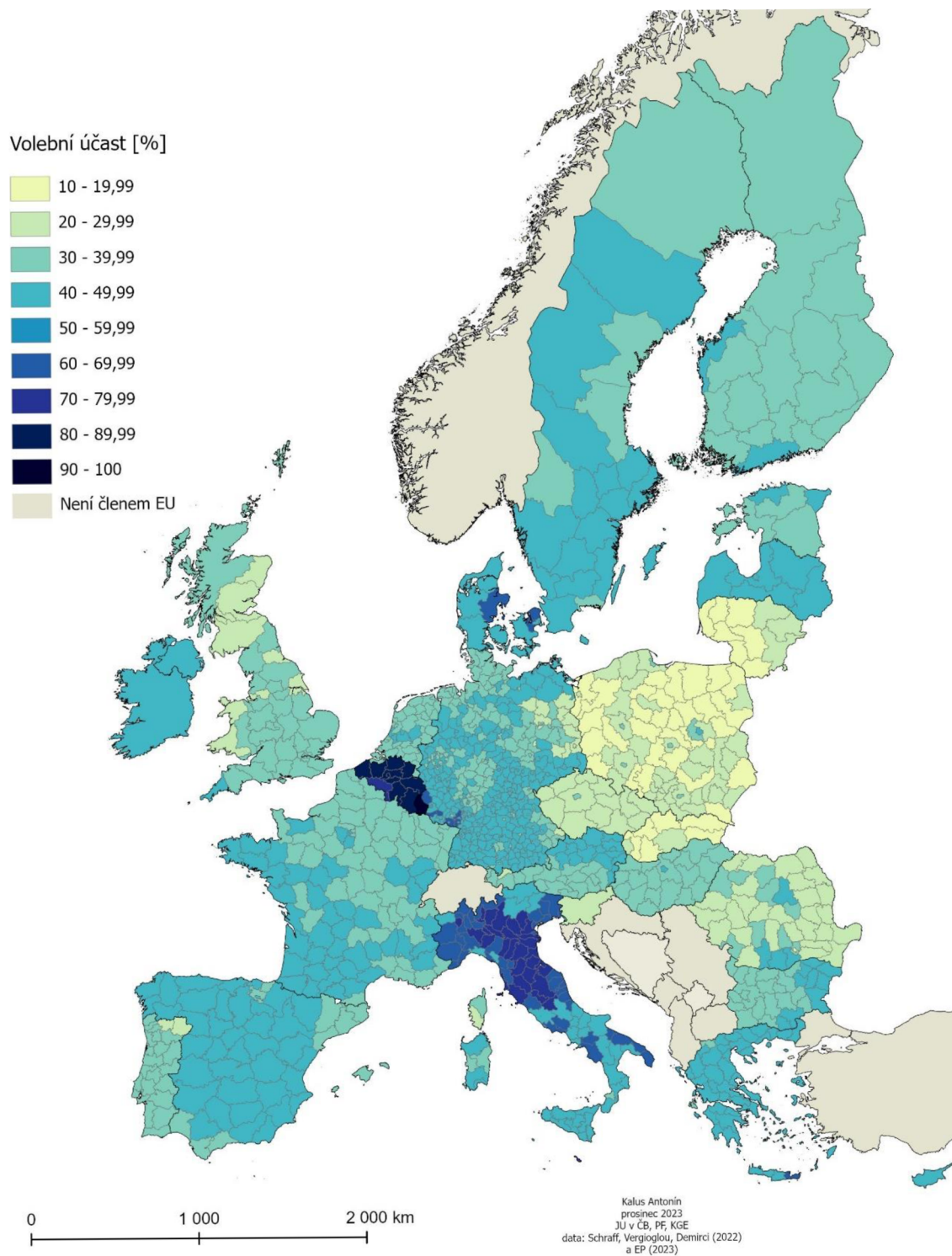
Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023)

Příloha č. 3: Obrázek volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2004
(sjednocená legenda)

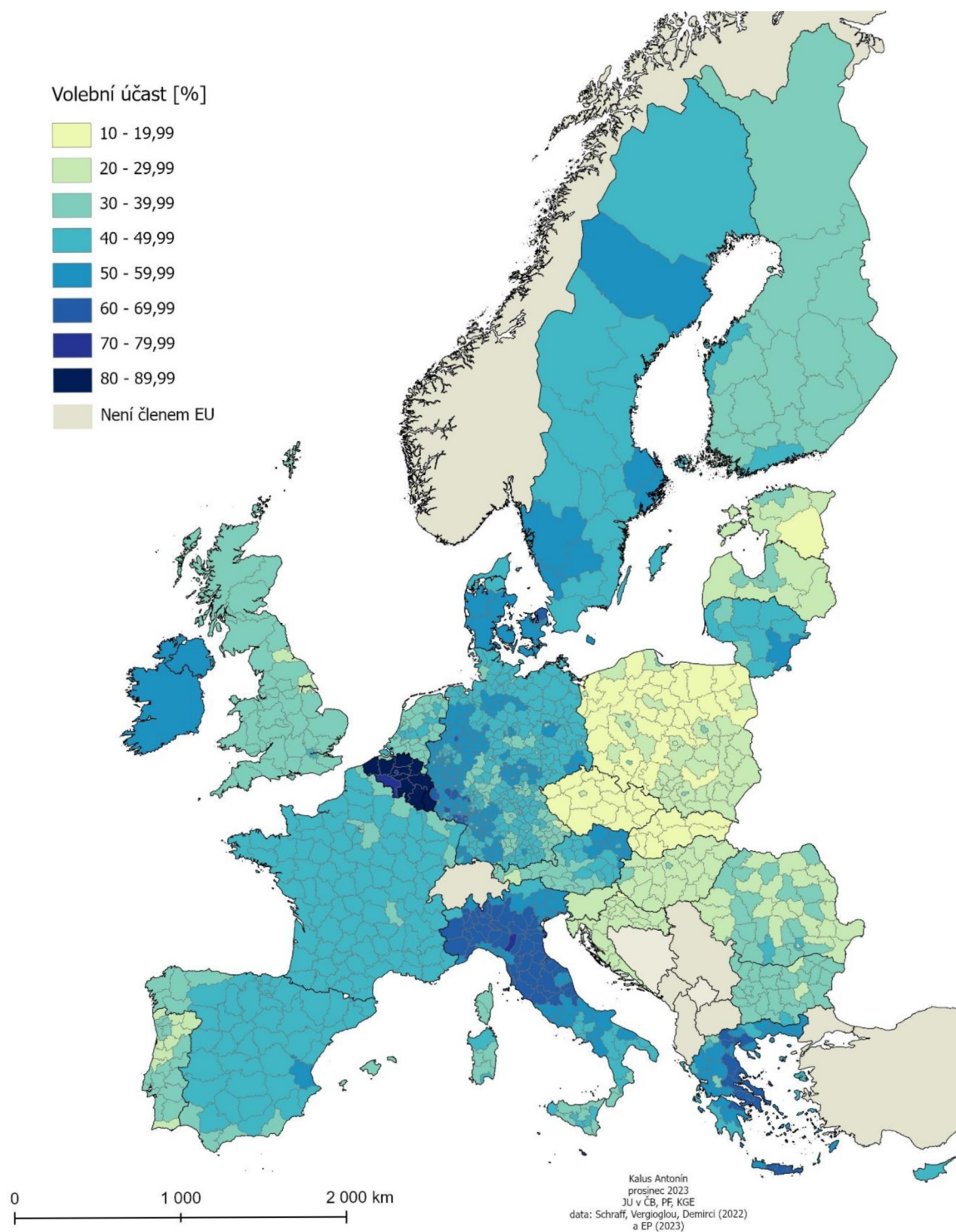
Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023)

Příloha č. 4: Obrázek volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2009
(sjednocená legenda)

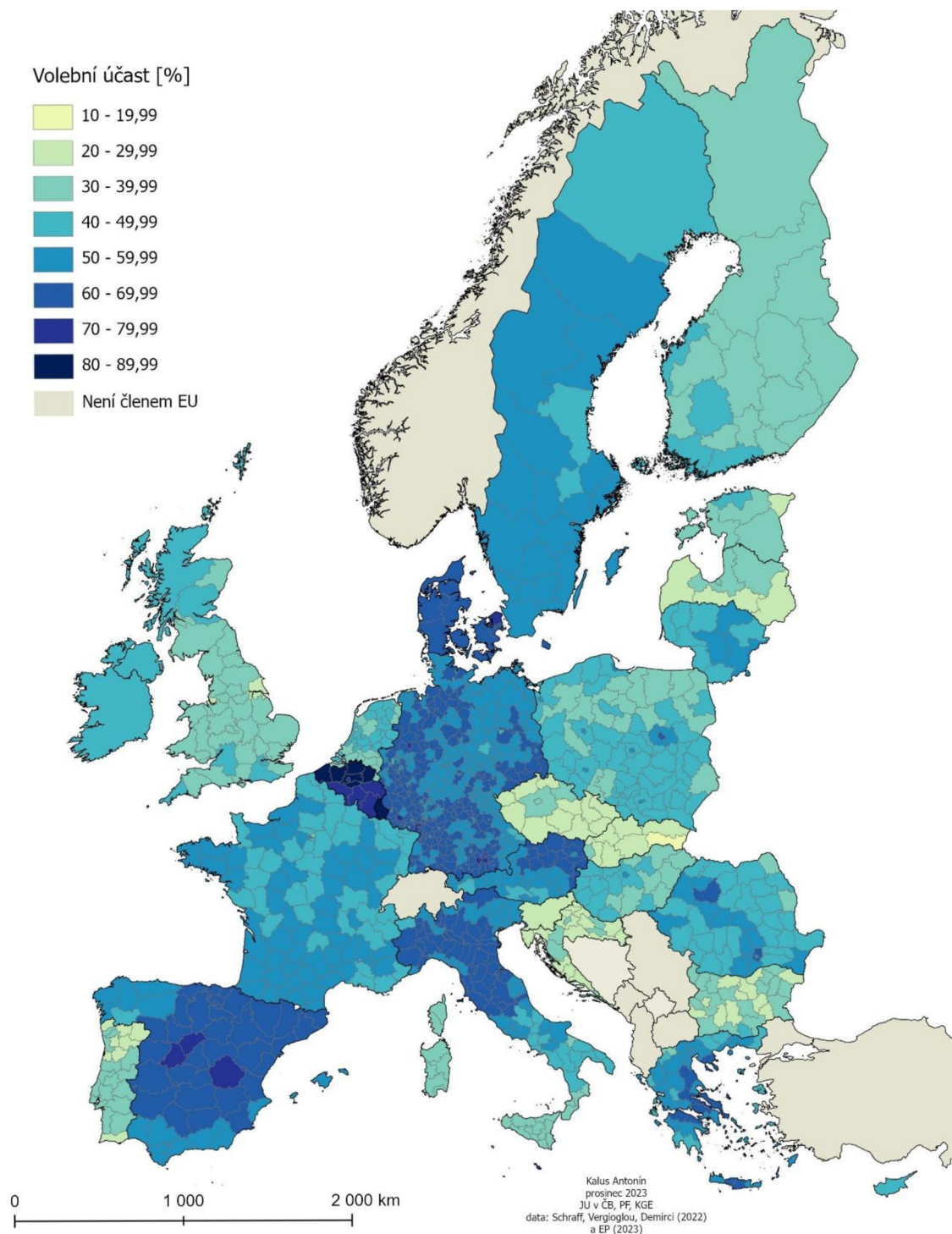
Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023)

Příloha č. 5: Obrázek volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2014
(sjednocená legenda)

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023)

Příloha č. 6: Obrázek volební účasti ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019
(sjednocená legenda)

Zdroj: Schraff, Vergioglou, Demirci (2022) a EP (2023)

Příloha č. 7: Tabulka volební účast ve volbách do EP v letech 1994-2019

země	1994	1995	1996	1999	2004	2007	2009	2013	2014	2019
EU	56,67			49,51	45,47		42,97		42,61	50,66
Belgie	90,66			91,05	90,81		90,39		89,64	88,47
Německo	60,02			45,19	43		43,27		48,1	61,38
Francie	52,71			46,76	42,72		40,63		42,43	50,12
Itálie	73,6			69,76	71,72		66,47		57,22	54,5
Lucembursko	88,55			87,27	91,35		90,76		85,55	84,24
Nizozemsko	35,69			30,02	39,26		36,75		37,32	41,93
Dánsko	52,92			50,46	47,89		59,54		56,32	66,08
Irsko	43,98			50,21	58,58		58,64		52,44	49,7
Velká Británie	36,43			24	38,52		34,7		35,6	37,18
Řecko	73,18			70,25	63,22		52,54		59,97	58,69
Španělsko	59,14			63,05	45,14		44,87		43,81	60,73
Portugalsko	35,54			39,93	38,6		36,77		33,67	30,75
Rakousko			67,73	49,4	42,43		45,97		45,39	59,8
Finsko			57,6	30,14	39,43		38,6		39,1	40,8
Švédsko		41,63		38,84	37,85		45,53		51,07	55,27
Kypr					75,5		59,4		43,97	44,99
Česká republika					28,3		28,22		18,2	28,72
Estonsko					26,83		43,9		36,52	37,6
Maďarsko					38,5		36,31		28,97	43,36
Litva					48,38		20,98		47,35	53,48
Lotyšsko					41,34		53,7		30,24	33,53
Malta					82,39		78,79		74,8	72,7
Polsko					20,87		24,53		23,83	45,68
Slovinsko					28,35		28,37		24,55	28,98
Slovensko					16,97		19,64		13,05	22,74
Bulharsko						29,22	38,99		35,44	32,62
Rumunsko						29,47	27,67		32,44	51,2
Chorvatsko								20,84	25,24	29,85

Zdroj: EP (2023), vlastní zpracování